

TAMPEREEN YLIOPISTO

Hengellisyys ja musiikki

Kategoria-analyysi musiikkiin ja
uskonnolliseen kokemukseen liittyvissä
narratiiveissa

SIRPA NEVALAINEN
Musiikintutkimuksen pro gradu -tutkielma
Viestinnän, median ja teatterin yksikkö
Tampereen yliopisto
Toukokuu 2016

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

SIRPA NEVALAINEN: Hengellisyys ja musiikki. Kategoria-analyysi musiikkiin ja uskonnolliseen kokemukseen liittyvissä narratiiveissa.

Pro gradu -tutkielma, 64 s.

Musiikintutkimus

Toukokuu 2016

Pro gradu -tutkielmassani tutkin hengellisinä itseään pitämien ihmisten kokemuksia musiikista. Tutkimus toteutettiin analysoimalla kolmentoista 27-51 -vuotiaan suomalaisen omaelämäkerrallisia tarinoita. Jokainen informantti koki hengelliset asiat elämässään tärkeänä ja oli tiiviisti musiikin kanssa tekemisissä.

Tutkimusmetodina käytettiin kategoria-analyysiä. Informantit kategorisoivat itsensä uskovaiksi kristityiksi ja uskonto näyttäytyi herätyskristillisyytenä. Tutkimuksessa selvitettiin mitä ja miten uskavaiset kristityt kertovat musiikista ja mitä on uskovaisten kristittyjen toiminnan kautta muodostuva musiikillinen kulttuuri.

Tutkielma on monitieteinen ja sen teoria sijoittuu musiikintutkimuksen lisäksi uskontotieteen ja sosiologian kentälle. Teoreettisena viitekehystenä oli narratiivinen tutkimus ja keskeisiä käsitteitä olivat tarina, uskonto, pyhä, hengellinen musiikki, maku ja toiseus. Aineisto ohjasi teoreettisten käsitteiden muodostumista.

Hengellisyys oli aineistossa ”pyhää” eli erotettua, jossa uskonto näyttäytyi jaettuna uskona Jumalaan. Hengellisyys nähtiin aitona ja elävänä uskona uskonnollisuuden ollessa kuollutta ja institutionaalista. Hengellisyys eli toimintana, joka näyttäytyi yhteydenpitona sekä Jumalan että ihmisten kanssa. Musiikkimakua ohjasivat moraalit ja henkilökohtaiset varioivat mieltymykset. Uskovaisten kristittyjen yhteneväistä legitimiä musiikkimakua ei löytynyt, vaan keskeisinä yhdistävinä piirteinä näyttäytyivät musiikin ”sielukkuus” ja omaan arvomaailmaan soveltuvuus.

Musiikin nähtiin olevan kokonaisvaltainen elämäntapa, joka toimii ihmisen ja Jumalan välisenä välittäjänä, mutta myös ihmisten keskinäisenä välittäjänä. Musiikki ilmentyi hengellisenä, ruumiillisena ja sosiaalisena kokemuksena. Kaikki nämä ulottuvuudet tulivat esiin toimintana.

Musiikki kiinnittyi identiteettiin, koska musiikilla tuotetaan omaa persoonallisuutta. Hengellisen ihmisen identiteetikategoriolla tuotetaan toiseutta eli luodaan ero ”meidän” ja ”muiden” välille. Oman itsen suhteesta hengellisyyteen ja musiikkiin annettiin selontekoja, joissa moraalit ohjasivat musiikillista toimijuutta. Tutkimuksessani osoitan, että uskovaisten kristityn kulttuuri on kieli, jota tuotetaan ja uusinnetaan toiminnalla.

Avainsanat: hengellisyys, musiikki, pyhä, musiikkimaku, kategoria-analyysi.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusongelma	2
1.2	Taustakirjallisuus	3
2	Teoria	6
2.1	Tarina	6
2.2	Teoreettiset käsitteet	8
2.2.1	Uskonto	8
2.2.2	Pyhä	10
2.2.3	Hengellinen musiikki	11
2.2.4	Maku	13
2.2.5	Identiteetti ja toiseus	15
3	Metodi ja materiaali	21
3.1	Aineisto	21
3.2	Metodi	23
3.2.1	Kategoria	23
3.2.2	Kategoria-analyysi	25
3.2.3	Analyysiprosessi	31
4	Analyysi	33
4.1	Hengellisyys ja uskonnollisuus	34
4.1.1	Hengellisyys toimintana	36
4.2	Musiikkimaku	39
4.3	Musiikki toimintana	47
4.3.1	Musiikki henkisenä harjoituksena	47
4.3.2	Musiikki ruumiillisena kokemuksena	51
4.3.3	Musiikki sosiaalisena toimintana	52
4.4	Musiikki ja moraalit	55
5	Tulokset ja pohdinta	58
	Lähdeluettelo	62
	Liite	64

1 Johdanto

Uskonto on aihe, jota lähestytään varovaisuudella. Sanotaan, että saunassa ei saa puhua uskonnosta tai politiikasta koska niitä pidetään sensitiivisinä aiheina. Esitellessäni omaa pro gradu -aiheittani ”Musiikki ja hengellisyys” yliopistolla ja muissa yhteyksissä aistin, että aihetta ja aihevalintaa täytyy selitellä. Koin, että minua velvoittivat muiden ennakkokäsitykset, jotka tulivat esille ihan ensimmäisistä kommentteista lähtien. Sain kuulla esimerkiksi, että ”uskovaiset eivät kuuntele norjalaista kirkonpolttoheviä”. Aiheen herättämä reaktio oli kiehtovaa.

Aluksi ajattelin pro gradu -tutkielmassani etsiä tekijöitä, jotka yhdistäisivät hengellisyyttä ja musiikkimakua. Tarkoitukseni oli käyttää Semi Purhosen ja työryhmän kvantitatiivista aineistoa, joka on kerätty kirjaa *Suomalainen maku* (2014) varten sekä omaa kvalitatiivista aineistoa, jonka keräsin kolmeltatoista henkilöltä, joille uskonnolliset/hengelliset asiat ovat tärkeitä ja musiikki on merkittävä osa heidän elämäänsä. Työn edetessä ymmärsin, ettei edellä mainittu kvantitatiivinen aineisto antanut vastauksia niihin kysymyksiin, joista olin kiinnostunut. Kirja oli kuitenkin innoittaja tälle tutkielmalle.

Uskonnollisuuden kysyminen kuuluu usein yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden kvantitatiivisiin tutkimuksiin sivujuonteena, näin myös edellä mainittuun Purhosen tutkimukseen. Uskonnollisuus kuitenkin ikään kuin kuitataan yhdellä tai kahdella aiheeseen liittyvällä kohdalla lomakkeessa. Sitä ei ole nähty tuoretta poikkeusta lukuun ottamatta merkittävänä muuttujana suomalaisissa luokkatutkimuksissa, jota Purhosen ja työryhmän kirja edusti (Mantsinen 2014, 16). 2014 syksyllä valmistui Teemu T. Mantsisen uskontotieteiden väitöskirja *Helluntailaiset luokkakuvassa, Uskontokulttuuri ja yksilön luokka-asema Turun helluntaiseurakunnassa*. Mantsisen väitöskirjassa pureuduttiin laajasti uskonto-muuttujaan, mutta musiikki ei ollut varsinaisena tutkimuskohteena. Tutkielmani ei ole luokkatutkimus, mutta se on saanut vaikutteita siitä.

Ennako-oletukseni mukaan uskonto voi olla joka elämänalueeseen vaikuttava määräävä tekijä. Musiikki kuuluu myös tähän. Maailmankuva tai elämäkatsomus on nähdäkseni se linssi, jonka kautta tarkastelemme maailmaa. Näen ihmisen ajassa elävänä psyko-fyysis-sosiaalisena olentona ja kaikki ihmisen osakokonaisuudet ovat toisiinsa kytköksissä olevia muuttujia. Kysymys hengellisyydestä ja sen vaikutuksesta henkilökohtaiseen musiikkielämään on jatkuvassa muutoksen

tilassa. Musiikin kokeminen muuttuu koko ajan omien elämäkokemusten ja fyysisen ympäristön muuttuessa aikaan sidonnaisena.

Voisin olla osa sitä ryhmää, jonka tarinoihin haluan tutustua. Tutkimuksella kiinnittäydyn osaksi ympäröivää kulttuuria ja yhteiskuntaa. Uskonnolliset aiheet olivat tutkimusta suunnitellessani esillä myös medioissa. Vuonna 2014 puhuttiin muun muassa lestadiolaisuudesta ja tämän vaikutuksesta yhteisön jäsenten elämään sekä Jehovan todistajista ja liikkeestä irrottautuneista. Uskonnollisuus, uskonnottomuus ja näihin liittyvät ilmiöt ja vastakkainasettelut läpäisivät koko yhteiskunnan ja siksi oma tutkimukseni oli nähdäkseni perusteltu myös yhteiskunnallisesti.

Pariisin 2015 vuoden ja 22.3.2016 Brysselin terroristi-iskut toivat eurooppalaiselle uskonnollisuudelle uutta näkyvyyttä. Medioissa pohdittiin eurooppalaisuutta ja eurooppalaisia arvoja (esim. Nykänen 2015) ja uskonnollisten liikkeiden tehtävää (esim. Lehtonen 2015). Uskonto ei ollutkaan sivuosassa oleva marginaalinen ilmiö, joka ei kosketa valistunutta eurooppalaista humanistia. Kun terroristi-iskujen tekijäksi ilmoitettiin Isis, ei voitu välttyä uskontoon liittyviltä kytköksiltä. Tietämättömyys voi johtaa kummallisiin johtopäätöksiin. Tutkimukseni tarkoitus on tuoda näkyvyyttä tälle ihmiskunnasta erottamattomalle ilmiölle oman oppialani, musiikintutkimuksen näkökulmasta. Lisäksi erilaisten yhteisöjen tai ryhmien sisäisen kulttuurin rakentumisen ymmärtäminen voi nähdäkseni antaa työkaluja ihmisten kohtaamiselle.

1.1 Tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen kysymykset ovat seuraavat:

1. Mitä ja miten uskovaiset kristityt kertovat musiikista?
2. Mitä on uskovaisten kristittyjen toiminnan kautta muodostuva musiikillinen kulttuuri?

Tunnen erilaisten hengellisten yhteisöjen sisäistä kulttuuria ja näin ollen haluan tämentää keskeisten käsitteiden merkitysten määrittelyä. Lähtökohtaisesti tärkeimmät määriteltävät termit ovat uskonnollisuus ja hengellisyys. Uskonnollisuus liittyy käsitteenä kiinteämmin johonkin tiettyyn uskuntoon kuin hengellisyys. Näistä jälkimmäinen jättää uskonnon muodon auki. Tutkimuksessa etsitään merkityksiä uskonnollisuudelle ja hengellisyydelle. Tämän tutkimuksen kannalta ei ole keskeistä termin nimi vaan sen sisältö: selvitan, millaisena musiikki näyttäytyy

sellaisten ihmisten elämässä, joille uskonnollisuus on keskeinen osa elämänsisältöä. Tutkimuksen päähuomion kohteeksi muodostuu kristittyjen uskovaisten kulttuurin sisäisistä diskursseista koostuva kieli, jota eletään. Haluan etsiä kielen kautta ydintä, joka yhdistää informanttijoukkoa.

Tutkimuskysymyksen subjekti, ”uskovaiset kristityt”, on saanut nimensä aineistosta. Kategoriana se on haasteellinen. Luomalla tämän sanaparin otan kantaa moniin asioihin. Kristinusko on yksi maailman valtauskonnoista. On valtavasti erilaisia kristillisiä suuntauksia, joten en voi mitenkään väittää tämän tutkimuksen edustavan koko kristittyjen joukkoa. Katteoria-analyysin periaatteiden mukaisesti en myöskään erittele aineiston kirjoittajia, jolloin voisin tarkemmin määritellä yksittäiset kertomuksensa esittäjät. Kehitin kompromissin, metakategorian, joka kuvaisi riittävän kattavasti aineiston puhujia. ”Uskovaisuus” kantaa monenlaisia kulttuurisidonnaisia konnotaatioita. Pelkkä uskovaisuus ei kuitenkaan riitä kuvaamaan kirjoittajien joukkoa lukijalle, joka ei tunne aineistoa ja informanttien kulttuuria.

Identiteetikategoria ”uskovainen kristitty” löytyy aineistosta sellaisenaan. Muita vaihtoehtoisia aineistosta löytyviä luonnehdintoja ovat ”tunnustava kristitty” tai ”yleiskristitty”. ”Tunnustavalla kristityllä” viitataan julkiseen henkilökohtaiseen uskon ilmaisuun ja samalla suljetaan pois ”rivikristityt”. Edellinen identiteetikategorian sanavalinta kertoo yhteisön sisäisestä kulttuurista. Se ei kuitenkaan ole yleiskielinen sanavalinta. Tunnustuksellisuus liittyy samaan jaotteluun kuin uskovaisuus. Ero ”rivikristillisyyteen” tarkoittaa sitä, että haluaa elää uskoaan henkilökohtaisesti luoden rajan toisiin, jotka eivät tunnusta samaa vakaumuksellisuutta. Tämä on tyypillistä herätyskristillisyydessä. Se, että informantit sanoja aineistossa avaavat ja selittävät merkityksiä, kertoo aineistossa esiintyvän uskonnon kielellisyydestä. Tämä ilmiö on näkyvissä helluntaiherätyskristillisyydessä (Mantsinen 2014, 8). ”Yleiskristitty” -sana löytyy myös aineistosta ja se on uusi luonnehdinta. Sana viittaa ajan ilmiöön laaja-alaisesta eri kristillisten ilmiöiden omaksi kokemisesta spesifioimatta mitään tiettyä tunnustuskuntaa.

1.2 Taustakirjallisuus

Tutkimukseni on monitieteinen. Teoreettiseen taustaan olen ottanut ajatuksia sosiologian, uskontotieteen, musiikintutkimuksen ja kirjallisuustieteen aloilta. Kaikkein keskeisin tutkimukseeni liittyvä tutkimus on jo mainitun Teemu T. Mantsisen väitöskirja (2014). Esittelen tätä tarkemmin luvussa 2, kun käsittelen tutkimukseni teoreettista taustaa. Aineistosta nousee erityisesti musiikillisen toimijuuden yhteydessä musiikkisosiologi Tia DeNoran kirjoista ja artikkeleista (esim.

2000) tuttua tematiikkaa. Musiikki näyttäytyy DeNoran tuotannossa välineenä, jolla toimijat säätelevät tunnetilojaan (DeNora 2000, 53 ja 161–180). Musiikki toimii myös kanavana, jonka kautta voi ilmaista kokemuksiaan (DeNora 2000, 56–57).

Musikaalisten ihmisten kertomuksia musiikkisuhteestaan on käsitelty aiemmin esimerkiksi Eija Kauppinen ja Sara Sintosen toimittamassa kirjassa *Musikaalinen elämä* (2004). Tässä on joitain mainintoja uskonnollisuudesta tai hengellisyydestä, mutta näitä ei ole analysoitu tarkemmin, on vain annettu ääni tarinoijalle. Kirjassa on omaelämäkerrallisia kertomuksia musiikin intohimoisesta harrastamisesta. Musiikkikulttuurin nähdään siinä olevan ihmisten ajatuksissa, tunteissa ja tietämyksessä. Tällainen arjen toiminnassa ja kokemuksessa muodostuva kulttuuri on myös nyt tutkimuksen kohde.

Kun tutkitaan ihmisten kokemuksia, niihin liittyy olennaisesti identiteetti. Se kuuluu ihmisen elämänkaareen ja sen osiin. Identiteetin rakentumisen ymmärtämiseen olen lainannut ajatuksia Stuart Hallilta (1999). Hän liittää identiteetin osaksi ympäröivää kulttuuria ja monietnisyyttä. Uskonnollisella yhteisöllä on kieli, joka opitaan siinä missä äidinkielikin. Oma identiteetti on sidottu omaksuttuun kieleen ja kieli on osa kulttuuria, jossa elämme. Tutkimukseni informantit kirjoittavat suomeksi, mutta heidän ilmaisuillaan on omia erityispiirteitä, joiden merkitykset saavat vaikutteita pienemmästä kulttuurisesta yksiköstä. Identiteetti ei ole kiinteä vaan se muuntuu koko ajan ottaen vaikutteita ympäröivästä maailmasta (Hall 1999, 71). Tutkimukseni sijoittuu Suomeen ja 2010-luvulle, mutta se kertoo uskonnollisten ihmisten identiteetistä. Informantit edustavat montaa eri asiaa. He ovat monikollisia ja tämä vaikuttaa heidän tapaansa katsoa maailmaa (Löytty 2005, 12).

Olli Löytyn väitöskirja *Ambomaamme: Suomalaisen lähetyskirjallisuuden me ja muut* (2006) jatkaa identiteetin teemaa, mutta tässä pureudutaan tarkemmin toiseuttamiseen. Löytyn kirjan viitekehys on uskonnollinen, mutta teoreettinen tausta on kielitieteellinen. Tutkimuksessani uskonnon ja kielen elementit ovat myös merkittäviä tekijöitä.

Uskonnollisen käyttäytymisen moraalisiin kytköksiin sain taustatietoa Anu Isotalon uskontotieteen väitöskirjasta *Mistä on hyvät tytöt tehty: Somalityöt ja maineen merkitykset* (2015). Tuo tutkimus kertoo uskonnon uusintamisesta toiminnan kautta. Samaa mekanismia seuraan tutkimuksessani, jossa on toisia muuttujia, mutta yhteisenä tekijänä on uskonnollisen käyttäytymisnormiston lukeminen. Moraaliin palaan luvussa 4.4.

Marcus Mobergin väitöskirjassa *Faster for the Master! Exploring Issues of Religious Expression and Alternative Christian Identity within the Finnish Christian Metal Music Scene* (2009) tutkitaan uskonnollisuutta sisältäpäin, pientä ryhmää kristillisen liikkeen sisällä. Tässä teoksessa käsitellään kristillistä ilmiötä osana ympäröivää yhteiskuntaa. Kristillisen metallimusiikin ilmiöt antavat vaihtoehtoisen tavan elää uskontoa. Tämä tutkimus on esimerkki aikamme yksityisestä uskonnollisen identiteetin rakentumisesta (Moberg 2009, 304). Suomalaista kirkkomusiikkia on tutkittu laajalti historialliselta kannalta (Tuppurainen 2016) nykyhetken jäädessä vähemmälle huomiolle. Kirkon tutkimuskeskuksella on meneillään hanke, jossa tutkitaan virren merkitystä kotona, koulussa ja kirkossa (Innanen & Sievinen 2014).

Suomalaisten uskonnollista identiteettiä on viime vuosina käsitelty mm. artikkelikokoelmassa *Uskonto, arvot ja instituutiot* (Borg, Ketola, Kääriäinen, Niemelä & Suhonen 2007). Lisäksi *Suomalainen maku* -kirja esittelee kulttuuripääoman merkitystä elämäntyyliin ja sosiaaliseen eriytymiseen (Purhonen 2014). Tässä kiinnostuin siitä, minkälaisessa asemassa uskonnollisuus tai hengellisyys oli, vaikuttiko informanttien uskonnollisuus heidän elämäntyyliinsä ja miten tämä näyttäytyi heidän musiikkimaussaan. Pierre Bourdieu näkee Purhosen mukaan musiikin olevan ”kulttuurin kenttä, jolla kulttuuripääoman ja maun välinen kytkös tulee kaikkein paljaimmillaan esiin” ja että ”mikään ei erottele yhtä peittämättömästi kuin musiikkimaku” (ibid. 38). Keskeistä lähtötilanteessani ei ollut esimerkiksi hengellisen musiikin tyyliä tai ylipäänsä hengellinen musiikki, joskin tätäkin informantit myöhemmin sitten käsitelivät. Lähestyn musiikkia siitä ajatuksesta, että se on merkityksellinen asia kyseenalaistamatta tätä. Informanteilleni se joka tapauksessa on merkityksellinen.

Päivikki Suojasen uskontotieteen yleisesityksen *Uskontotieteen portailla: Historiaa ja tutkimussuuntia* (2000) pohjalta hahmottelin itselleni paikan uskontotieteen kentällä. Suojanen esittelee uskonnon määritelmiä eri tieteenperinteiden ja -alojen kautta. Tutkimukseni sijoittuu uskontososiologisen ja uskontopsykologisen lähestymistavan piiriin.

Koska tutkin aineistoani kategoria-analyysin menetelmin, tutustuin tällä tavoin suuntautuneeseen tutkimukseen. Kategoria-analyysiä metodina avaan enemmän luvussa 3. Tärkeäksi malliksi tutkimuksen toteutukseen sain Outi Välimaan väitöskirjasta *Kategoriat ongelman selontekoina: Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa* (2011). Välimaa tutki puhuttua kieltä, mutta samoja menetelmiä voidaan soveltaa myös kirjoitettuun

tekstiin (Jokinen et al. 2012). Outi Välimaan väitöskirjan fokus on metodologinen, siinä tutkitaan tutkimusmenetelmän sovellusta. Vaikka kategoria-analyysi on metodi, se pohjautuu tietylle ajattelutavalle. Sovellan metodia, mutta näen ajattelutavan hyvin tärkeänä taustana tutkimukselleni.

2 Teoria

Teoreettis-metodologisena viitekehyksenä tutkimuksessani on narratiivinen tutkimus. Lisäksi taustoitin keskeisiä teoreettisia käsitteitä, joiden kautta tulkitsen aineistoani. Näen teorian karttana, jossa alueita voidaan tarkastella erillisinä, mutta osia ei voi täysin erottaa toisistaan. Osat yhdessä kuvaavat yhden kokonaisuuden. Tutkimukseni kannalta keskeisiä teoreettisia käsitteitä ovat uskonto, pyhä, hengellinen musiikki, maku ja toiseus.

2.1 Tarina

Olen elänyt tarinoiden maailmassa, elämä koostuu tarinoista. Lapsena äitini kertoi omasta värikkästä lapsuudestaan ja niistä kertomuksista syntyi osakokonaisuus esimerkiksi henkilö-, paikallis- ja maailmanhistoriasta. Kertomukset verkostoituivat toisiinsa, mutta jokainen oli tosi itsessään. Näin kertomuksella luotiin maailmaa. Aiempi elämä näyttäytyy tässä hetkessä sen mukaan, miten se kerrotaan. Kertomukset auttavat ymmärtämään ja hallitsemaan henkilökohtaista tai sosiaalisesti jaettua historiaa (Hyvärinen 2013, 1-2).

Kertomus suuntaa aina myös tulevaisuuteen. Kerrotulla tarinalla muodostetaan todellisuutta ja jäsennetään tähänastista. Kertomus jäsenyy kulttuurisesti, kun kertojat toisintavat kulttuurisia skriptejä eli käsikirjoituksia henkilökohtaisimmissakin asioissa. Kertomusten avulla ilmennetään subjektiivista merkityksenantoa ja näin myös arki ja sosiaalinen maailma jäsenyvät. (ibid. 4)

Pyysin informantteja kertomaan tarinansa, siksi käytän aineistossani nimitystä tarina narratiivin sijaan. Käsitteenä tarina voidaan erottaa kertomuksesta, mutta suomalaisessa narratiivisessa tutkimusperinteessä näitä on käytetty rinnakkain (ibid.). Kertomuksella kerrotaan tapahtumakulku ja tästä tulkitaan tarina. Koska tarina on kertojalleen tosi, en pyri objektiiviseen tulkintaan oikeellisuudesta tai valheellisuudesta, kertomukset paljastavat tarinan. Kertomukseen liittyy aika. Jokin oli ennen toisin ja sitten tapahtui muutos. Kertomuksen käsitettä on tulkittu monelta kannalta, esimerkiksi kognitiivisesti.

Kertomuksilla ei kognitiivisen näkökulman mukaan ole objektiivista ominaisuutta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kertomus ei ole itsenäinen. Kertomus on aina tulkinta, jonka joku tulkitsee. Elämä esitetään toisille kertomuksen muodossa, mutta elämä itsessään on liian monimuotoinen kuvatakseen kokonaisuutta näin yksinkertaisessa muodossa. Kaottiset tapahtumasarjat hahmotetaan kertomuksen kautta. Tällöin ihmismielellä on taipumus tulkita tapahtumia kertomuksen muodossa. (Hyvärinen 2013, 7-8.) Samanlaiseen ajatukseen pohjautuu myös ihmisten tapa kategorisoiden järjestää kokemuksiaan, jotka muuten olisivat sotkuisia (vrt. Jokinen et al. 2012, 19). Edellisten ajatusten pohjalta olen muodostanut analyysini rakenteen, jossa on narratiivinen ja kategoria-analyttinen osio.

Narratiivien kautta voidaan hahmottaa sosiaalisen toiminnan ja kielenkäytön järjestyneisyyden yhteyttä, koska narratiivit ilmentyvät sosiaalisena ja kielellisenä toimintana. Kertomuksessa ilmaistaan merkityksellisiä asioita hyödyntäen kulttuurisia kertomusvarantoja. Pieni tarina, oma mikromaailma, sulautuu suurempaan kokonaisuuteen, yhteisön ja kulttuurin makromaailmaan. Narratiiveilla luodaan ja uusinnetaan sosiaalista todellisuutta ja merkityksiä, mutta kertomus täydentyy vasta vuorovaikutuksessa. Kertoja kertoo tarinaansa aina jollekin, vaikka itselleen. Kertomuksella yksilö jäsentää maailmaansa ja tekee siitä helpommin ymmärrettävän. Näin kertomuksella järjestellään ajatuksia ja hahmotellaan todellisuutta. Kertomusten kertominen on laajasti jaettu tapa ja se noudattaa kulttuuristen mallien rakennetta, jota sovelletaan sitten yksilöllisesti. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 104–109.)

Jokainen aineistoni tarina on erilainen, yksilöllinen tuotos, vaikka ohjeistus oli sama kaikilla. Tutkimukseni kertojiin nähden en ole ”toinen” tai mitenkään ulkopuolinen. Tutkimusaineistoni käyttö, esimerkiksi kontekstualisointi, kertoo valinnoistani ja valinnat ovat vallankäyttöä. Tutkittavat kertomuksetkaan eivät tule ”luonnostaan” vaan nämä representaatiot ovat riippuvaisia monista ulkoapäin määritellyistä tekijöistä. Tähän palaan luvussa 3.

Pyrkimykseni on analysoidessani ymmärtää informanttien omaelämäkerrallisia tarinoita. Tulkintaan on monia tapoja. Historiallis-lineaarisesti tarkastellessa tarina näyttäytyy osana aikakauttaan tyypillisine ilmiöineen. Tutkimukseni kiinnittyy 2010-luvulle, tarinat on kirjoitettu 2014–2015 vuodenvaihteessa. Tarinoista voi myös etsiä yhdenmukaisuuksia, kerronnallisia toistumia ja diskursseja. Yksi tapa on huomioida dikotomioita, jotka kertovat valtarakenteista. Näen viimeisen soveltuvan parhaiten, koska aineistoni on täynnä dikotomioita. Toteutin tutkimuksen uskontoa elämässään todeksi elävien informanttien omaelämäkerrallisia tarinoita tutkien. Informanttien

keskeinen yhdistävä tekijä on uskonto ja seuraavaksi määrittelen sitä ja muita tutkimukseeni liittyviä keskeisiä käsitteitä.

2.2 Teoreettiset käsitteet

Seuraavat alaluvut on nimetty aineistossa esiin nousevista teemoista, jotka nostin teoreettisiksi käsitteiksi. Käsitteet pohjustavat analysoitavien tarinoiden tulkintaa. Ne myös sijoittavat tutkimusta tieteellisen perinteen kentälle. Seuraavaksi esiteltäviä käsitteitä sovellan analysoidessani aineistoa.

2.2.1 Uskonto

Suomalainen uskonnollisuus myötäilee maailmalla ja erityisesti länsimaissa kulkevia suuntauksia. Tehokas tiedonkulku takaa tämän. Seuraavaksi esiteltävät ajatukset pohjautuvat Teemu T. Mantsisen uskontoantropologisen väitöskirjan *Helluntailaiset luokkakuvassa: Uskontokulttuuri ja yksilön luokka-asema Turun Helluntaiseurakunnassa* (2014) teoriaosuuteen. Mantsinen tutkii tämän hetken kristillisyyttä Suomessa. Kirjoitukset, joita tutkin tulevat pääosin taustaltaan samansuuntaisesta herätyskristillisestä ajatusmaailmasta. Herätyskristillisyydellä tarkoitan tässä laajempaa erilaisten protestanttisten kristillisten liikkeiden kannattajien ajattelutapaa, joka ei määriy minkään tietyn seurakunnan tai liikkeen kautta vaan se on uskonnollisuuden muoto. Helluntailaisuus, kuten muutkin uskonnolliset liikkeet, elää ympäröivässä yhteiskunnassa saaden vaikutteita ajan ilmiöistä. Mantsisen väitöskirjassa on tuore katsaus suomalaisesta helluntailaisuudesta.

Uskontoa on määritelty lukuisin eri tavoin riippuen aikakaudesta ja tieteellisestä suuntautumisesta. Erilaisia asioita tai ilmiöitä voidaan tarkastella uskontona ja uskontoa voidaan hahmottaa erilaisten määreiden kautta. Aineistossani musiikki nähdään uskonnon harjoittamisen osana. Musiikki ei siinä täytä uskonnon määritelmää vaan informanteille uskonnon kokonaisuuteen kuuluu olennaisena osana musiikki. Musiikkia käytetään uskonnollisessa viestinnässä ja tästä on tehty paljon etnomusikologista tutkimusta (Suojanen 2000, 194–198).

Uskonto on hierarkisoiva ja arvottava järjestelmä, joka näyttäytyy ihmisten käyttäytymisessä ja vuorovaikutuksessa (Mantsinen 2014, 2). Yhteisö luo oman kulttuurinsa ja toimintatapansa. Vaikka tutkimusaineistoni kirjoittajat eivät edusta mitään yhtä seurakuntaa, heidän kertomuksensa luovat yleistä näkymää hengellisyyden trendeistä 2010-luvun Suomessa. Tutkimukseni ei ole, toisin kuin Mantsisen Turun helluntaiseurakunnan tutkimus, kertomus jostain tietystä hengellisestä yhteisöstä.

Sen tarkoituksena ei ole kartoittaa toisiinsa tiiviissä vuorovaikutuksessa olevien ihmisten kulttuuria, vaan pisteittäisistä kertomuksista koostuvaa yleistä ilmapiiriä, kuin suuntaviivoja tai syviä pohjavirtauksia tutkimastani aiheesta. Uskonto hierarkisoi ja arvottaa, vaikeivat ihmiset olisikaan kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Uskonnollisuus ilmenee aikaan sidonnaisesti erilaisina ilmiöinä. Käyttäytymisen mallit muuttuvat aikasidonnaisesti. Toimija hierarkisoinnissa tai arvottamisessa on siis uskonto. Uskonto rakentuu nähdäkseni subjektiivisena kokemuksena. Ihmiset käyttäytyvät uskomustensa mukaisesti, vuorovaikutuksessa toisiinsa, näin luoden oman versionsa uskonnosta. Uskonto ei tarvitse seurakuntaa, vaikkakin seurakuntien jäsenet ovat usein uskonnon harjoittajia.

Uskonnon määritelmä on ongelmallinen, koska se määrittyy kulttuurin mukaisesti (Mantsinen 2014, 3). Mantsisen tutkimukseen kanssa yhteneväisesti uskonto määrittyy tutkimuksessani hyvin yksinkertaisesti. Seuraava aineistoesimerkki kiteyttää asian näin:

”Hengellisyys tarkoittaa minulle pähkinänkuoressa sitä, että tämä arkipäiväinen näkyvä maailma jollaisena voimme sen kokea fyysisten aistiemme perusteella ei ole koko olemassa oleva todellisuus vaan se on osa suurempaa yliluonnollista todellisuutta, jonka uskon olevan yhtä todellinen mutta paljon ihmeellisempi ja monimuotoisempi kuin pystyn koskaan kuvittelemaankaan.” (tarina 1.)

Avaan aihetta tarkemmin analyysiluvussa, jossa uskonnollisuuden ja hengellisyiden kategoriat antavat pohjaa koko muulle analyysille. Edelliset kategoriat kietoutuvat yhteen ja kutsun tätä ”pyhäksi”. Aineistossa esille nouseva positio vaikuttaa tutkimuskohteeseen eli siihen, mitä musiikki kirjoittajille on ja miten siitä kerrotaan. Herätyskristillisissä piireissä ”uskonto” nähdään kuolleena ihmisten rakentamana järjestelmänä ja usko elävänä yhteytenä Jumalan kanssa (ibid. 4). Uskomusrakenteensa pohjalta ihmiset tekevät valintoja. Usko vaikuttaa toimintaan, jota voidaan tutkia. Tutkimuskohde ei siis ole uskonto, vaan vuorovaikutuksessa muokkautuva käyttäytyminen, joka määrittyy uskomusjärjestelmän kautta. Tutkin tätä käyttäytymistä, toimijuutta esimerkiksi musiikkivalinnoissa tai siinä, miten musiikkia määritellään. Informantit loivat kertomalla maailmaansa ja kirjoittivat ajatuksiansa osallistuessaan tutkimukseen. Uskontoa eletään pohjautuen traditioihin, jotka ovat muodostuneet ”ajan saatossa”. Aika on siis saattanut edellä kulkevaa ihmistä, aiempi traditio on olemassa ja vaikuttaa uskonnon harjoittajaan. Kulttuuriset ja sosiaaliset representaatiot muodostuvat kumuloituneesta jaetusta tietoudesta (ibid. 4-5).

Uskonnon suhdetta arkielämään voidaan hahmottaa uskontojen sisäisten uskomusjärjestelmien, uskontojen virallisten teologioiden ja uskonnon ulkopuolisen tutkimuksen teorioiden näkökulmista. Tutkimukseni edustaa näistä ensimmäistä, sisäistä- eli *emic*-näkökulmaa. Uskontotiede tutkii

yksilön tai yhteisön ymmärrystä ja kokemusta suhteessa uskontoperinteeseen. Uskontotiede jakautuu eri tutkimushaaroihin, joista tutkimukseni sijoittuu uskontososiologisen ja uskontoantropologisen piiriin. (Suojanen 2000, 11–13.)

Uskontososiologia tutkii uskonnon vaikutusta yhteiskuntaan. Monitieteisen tutkimukseni sosiologinen painotus näyttäytyy musiikkimaun tarkastelussa. Jo Max Weber (1864–1920) tutki protestantismia länsimaissa. Ns. ”Weberin teesin” huomion kohteena oli uskonnollisten käyttäytymistapojen merkitys yhteiskunnan kehittymisessä. Weber näki puritaanisen kalvinistisen yritteliäisyyden olevan kytköksissä kapitalismin syntyyn. Viime vuosikymmeninä uskontososiologista tutkimusta on tehty myös kohdentuen huomio yksittäisiin uskovaisiin ihmisiin ja tätä linjausta tutkimukseni jatkaa. (Suojanen 2000, 68–70.)

2.2.2 Pyhä

Kun peilaan Mantsisen tutkimusta omaani, näen tärkeänä ”pyhän kategorisoinnin” merkityksen. Mantsisen (2014) mukaan uskontokulttuuri jäsentyy sen mukaan, mikä katsotaan olevan pyhää. Pyhän kategorisoinnin perusteella yksilö tekee valintoja suosien toisia kulttuureja tai tyylejä ja vierastaa toisia. Yhteisön tapojen tai käytäntöjen vastainen tapa toimia vaatii selonteon kulttuurin sisäisiä symboleja tai rituaaleja käyttäen. (Mantsinen 2014, tiivistelmä)

”Pyhä” on uskontotieteen käsite, jolla määritellään yhteisön silmissä suotavaa ja karsastettavaa. Tätä kautta määrittävät Mantsisen (2014, 5) mukaan seuraavat asiat:

- Mikä nähdään oikeaksi ja vääräksi?
- Millainen toiminta on hyväksyttyä ja mikä ei?
- Mikä on erotteleva tekijä?
- Millä luodaan meille kuuluva ja meille kuulumaton?

Edellisillä ei tarkoiteta sinänsä joitain tiettyjä asioita, vaan ”pyhä” on metakategoria joka luokittelee. Tutkimuksessani pyhänä voi esimerkiksi näyttäytyä se musiikki, jonka nähdään olevan hyväksyttävää tai suotavaa kuunnella, vaikkei musiikkia nähtäisikään itsessään jumalallisena ”Pyhänä”. Pyhän ja profaanin eli arkipäiväisen käsiteparin toi uskontotieteeseen Mircea Eliade (1907–1986) saman nimisessä teoksessaan (2003). Aiemmin mainittu Bourdieu Purhosen (2014, 5) mukaan selittää legitiimiä ja epälegitiimiä makua samanlaisin termein. Legitiimiä on hyväksytty eli

yhteisön silmissä konventionaalinen ”hyvä maku” ja epälegitiimi ei täytä tätä kriteeriä. Tässä on sosiaalinen jakolinja. Eliade oli uskontofenomenologi, hän kuvasi uskonnon ilmiöitä uskontoa harjoittavan ihmisen kokemuksen kuvaamisen kautta. Kokemus olemassaolosta perustuu hänen mukaansa siihen uskomukseen, että on olemassa toinen todellisuus, joka on todellisempi kuin näkyvä ja toisen todellisuuden kautta konkreettinen maailma saa oikeutuksen (Eliade 2003). Pyhyys tavoitetaan rituaalin kautta. Uskonnolliset ilmiöt ovat tekoina näkyviä riittejä ja representaatioista muodostuvia mielipiteitä eli uskomuksia (Suojanen 2000, 15).

Kaikissa uskonnollisissa uskomuksissa on kahtiajako toisiinsa vastakkaisissa asemissa olevista asioista (Suojanen 2000, 15). Pyhän ja profaanin erottaminen liittyy jaotteluun siitä, mikä on kunnioitettavaa ja mikä epäkunnioitettavaa. Malli on sosiologi Émile Durkheimilta (1858–1917), joka määritteli uskonnon seuraavasti:

"Uskonto on pyhiä, toisin sanoen erityisiä ja kiellettyjä, asioita koskevien uskomusten ja tapojen solidaarinen järjestelmä - uskomusten ja tapojen, jotka yhdistävät kaikki niihin uskovat yhdeksi moraaliseksi yhteisöksi, jota kutsutaan kirkoksi." (*Elementary Forms of Religious Life: The Totemic System in Australia* [1912] 1995, 44.)

Analyysiluvun alussa sovellan Durkheimin määritelmää omaan tutkimusaineistooni. Tämä sosiologinen uskonnon määritelmä soveltuu nähdäkseni parhaiten tämän tutkimuksen teoreettiseksi pohjaksi. Antropologiset uskonnon määritelmät ovat nähdäkseni liian laveita omaan tutkimukseeni. ”Pyhän” ymmärrän kuitenkin Durkheimista poiketen ”erotetuksi”, koska tämä määritelmä on kielellinen ja palvelee paremmin uskovaisten kristittyjen kulttuurisen kielen tutkimista. Määritelmä tulee sekä suomen että heprean ”pyhä” -sanan merkityksestä. Suomenkielessä ”pyhä” erottuu arjesta sanonnoissa ja hepreassa ”pyhä” tarkoittaa erotettua.

2.2.3 Hengellinen musiikki

Yksi tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvä dikotominen erottelu on musiikin luokittelu hengelliseen ja maalliseen. Ajatus lienee ikivanha, musiikin historiassa tällainen käyttötarkoitukseen perustuva luokittelu tunnetaan kautta aikojen. Semi Purhosen ja työryhmän *Suomalainen maku* -kirjassa (2014) jaottelu nähdään itsestään selvänä. Seuraavana esittelen ajatuksia hengellisestä musiikista tätä kautta.

Purhosen (2014) kirjassa ei oteta kantaa uskonnollisuuden ja musiikin suhteeseen. Vaikka uskonnollisuus on yhtenä kvantitatiivisen aineiston lomakkeen kohdista, sen korrelaatiota

musiikkimieltymyksiin ei tutkittu. Musiikki itsessään nähdään kyllä hyvinkin tärkeänä osana identiteetin rakentamisessa (Purhonen 2014, 35). Purhonen lainaa Tia DeNoran käsitystä musiikista ”minätekniologiana”, jolla tarkoitetaan musiikin käyttämistä oman paikan ilmaisemisessa ja elämän hetkien merkityksellistämässä (ibid.). Omassa aineistossani lähtökohta on siinä, että musiikki on vahvasti läsnä informanttien elämässä. Musiikin hengellisyyteen otan kantaa analyysiluvussa, mutta hengellinen musiikki ei ole lainkaan itsestään selvä käsite.

Helmikuussa 2015 joukko suomalaisia tunnettuja kristittyjä muusikoita piti konsertin, jonka nimeksi valittiin ”Jeesus valloittaa Tavastian”. Konsertissa esiintyi sekä sekulaarin että hengellisen musiikin puolilla menestyneitä taiteilijoita. Artistit itse valitsivat ohjelmistonsa, joka oli osittain sanoituksiltaan hengellistä. Ohjelmistossa oli myös instrumentaalimusiikkia ja jonkin verran improvisaatiota. Muusikot myös olivat kaikki yhdessä lavalla ja haastoivat yleisön laulamaan mukanaan. Genrerajan määrittelemisen tällaisessa konserttiesimerkissä on mielenkiintoinen ja haastava. DiMaggio Purhosen (ibid.) mukaan sanoo luokittelun olevan aikaan sidonnainen konventio ja sosiaalinen sopimus. Tällä perusteella en lähde tarkemmin määrittelemään hengellistä musiikkia, varsinkin kun se ei ole tutkimuskohteeni.

Aineistossani tutkimuskysymyksen ”mitä” musiikista puhutaan tuottaa vastauksia, joissa viljellään laajasti musiikin eri genrejä eli lajityyppejä. Informantit kirjoittavat modernin länsimaisen musiikin totuttujen hahmotelmien mukaisesti lajitellen tyylejä. Purhonen luettelee myös lukuisan joukon eri musiikkilajeja (ibid. 40). Ongelmaksi muodostuu nähdäkseni yksinkertaistaminen, jossa esimerkiksi hengellinen musiikki on niputettu yhdeksi musiikin alalajiksi. Hengellinen musiikki on määritelty tässä ymmärtääkseni sanoitusten mukaisesti, vaikka musiikillisesti hengellinen musiikki on kovinkin kirjavaa esimerkiksi urkusäestyksellisestä perinteisestä virsilaulusta tangoon, jazziin tai metallimusiikkiin. Tutkimuksessani sovellan edellisen kaltaista yksinkertaistavaa hengellisen musiikin määritelmää.

Luokittelulla luodaan arvojärjestystä. Kulttuuripääoman ja maun kytkös näkyy selvimmin musiikissa (ibid. 38). Tutkimuskohteeni ei ole erotella hierarkisesti sitä, mitä musiikkia tunnustavat kristityt kuuntelevat, vaikka se tuleekin väijäämättä esiin. Hengellisen musiikin kategorisointi on luokittelua ja tätä kautta myös arvottamista. Seuraavaksi esittelen arvottamiseen liittyvää käsitettä, ”makua”.

2.2.4 Maku

Mantsisen (2014) tutkimus nojaa sosiologi Pierre Bourdieun (1930–2002) distinktioteoriaan. Tässä on yhteys oman tutkimukseni alkuhämäriin, kun innostuin Semi Purhosen & työryhmän *Suomalainen maku – kirjasta* (2014). Purhosen kirjassa avataan suomalaista yhteiskuntaa 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Suomessa, miten meidän yhteiskuntamme rakentuu kulttuuripääoman, kulutuksen ja elämäntyylien sosiaalisen eriytymisen kautta. Metodi-luvussa kerron lisää oman tutkimukseni vaiheista, mutta kun laadin apukysymyksiä informanteille, musiikkimaku -sana tuli tällaisesta taustasta.

Purhosen (2014, 18) mukaan kulttuuripääoma merkitsi Bourdieulle alun perin epävirallisia akateemisia arvostelukriteereitä, joiden kautta määrittyy myös hallitseva luokka. Sosiaalista eriarvoisuutta uusinnetaan näiden kriteereiden kautta, vaikka eriarvoisuus ei olisi kytköksissä esimerkiksi yksilön taloudelliseen asemaan. Bourdieun pääteoksessa *La Distinction* kulttuuripääoma tarkoittaa resurssia, joka koostuu kotikasvatuksesta, koulutuksesta ja varallisuudesta, nämä osoittavat luokka-aseman. Nimi *La Distinction* viittaa erotteluun toisista. Jälkikolonialistinen teoria katsoo erottelua tai toiseuttamista eri näkökulmasta ja siitä kerron myöhemmin. Ruumiillistuneeseen kulttuuripääomaan kuuluvat mm. makutottumukset, kuten musiikkimaku.

Purhosen (2014, 15) mukaan Bourdieun maku – käsite kertoo vallankäytöstä. Jos toisella on parempi maku kuin toisella, ihmiset järjestyvät hierarkisesti eriarvoisiksi. Maun voidaan ajatella olevan subjektiivisesti pyyteetöntä, mutta se voi toimia myös välineellisesti arvostuksen saavuttamiseksi ja tätä kautta sosiaalisen ja taloudellisen hyödyn tavoittamiseksi (ibid. 17). Edellä mainitut seikat tekevät mausta latautuneen käsitteen. Latautuneisuus tuo myös jonkinasteisen ongelman aineistoni käsittelyssä. Jos huomioni olisi siinä, mihin yhteiskunnalliseen asemaan aineistoni kristityt identifioituvat, voisin vertailla musiikin mukaan heidän sosiaalista jakautumistaan verraten sitä, mistä musiikinlajeista he kertovat pitävänsä. En kuitenkaan lähde analysoimaan sitä, mitä he kertovat sillä, että pitävät jostain tietystä musiikista. Huomion kohteena on kategorioiden keskinäisen järjestyksen muodostuminen, asioiden nimeämisyhteys ja näiden vaikutus (Lauhakangas 2013, 284). On siis kyse jonkinlaisesta rivien välien lukemisesta.

Musiikkia voi arvioida monin erilaisin kriteerein. Laaja-alaisen koulutuksen saanut musiikin sekatyöläinen voi arvostella tai arvostaa eri genrejä aivan toisella tavalla kuin toinen, jolle musiikki on vähemmän tärkeässä asemassa elämässä. Musiikin kanssa vahvassa suhteessa olevat ihmiset

voivat määritellä elämänsä ja ymmärrystä itsestään vahvasti musiikin kautta (Purhonen 2014, 45).

Musiikkimaun arvottaminen liittyy aikaan sidonnaisesti yhteiskuntaan. Jos aiemmin oli eroteltavissa musiikillinen korkeakulttuuri ja kansanomaisemmat musiikinlajit, 2000-luvun trendinä legitiimistä mausta voidaan Purhosen (2014, 62) mukaan nähdä ”kaikkiruokaisuus”. Nostan tämän esille, koska tätä en voi sivuuttaa lukiessani omaa aineistoani. Siinä, että esittää makunsa laajaksi, korostetaan kykyä ja halua oppia ymmärtämään monenlaisia tyylejä (ibid. 62).

Mantsinen (2014) tutkii sitä, miten uskontokulttuuri vaikuttaa kulttuuripääomaan rajoittaen sen muodostumista. Helluntailaisessa seurakuntakulttuurissa suotavaa musiikin harrastamista Mantsinen sivuaa viitaten sisäistettynä pääomana nähtyyn klassisen musiikin ja erityisesti pianonsoiton arvostamiseen. Lisäksi todetaan, että kulttuurinen pääoma on kapea-alaista siksi, että etenkin menneinä vuosikymmeninä esimerkiksi konserteissa käyminen on nähty jopa syntisenä toimintana. Suomalaisessa helluntailaisuudessa musiikkimaku on radikaaleja vaihtoehtoja välttelevää. Rock rantautui helluntaiseurakuntaan vasta kun sen asema oli muuttunut yhteiskunnassa, vuosikymmenten jälkeen. Toisenlaisen tai vaihtoehtoisen karsastaminen on huomionarvoinen seikka, koska herätyskristillisuus itsessään on vaihtoehtokulttuuri. (Mantsinen 2014, 174–179)

Helluntailaisuudessa musiikin tärkeä rooli on sidottu sanoituksiin. Sanoitusten täytyy olla sosiaalisesti hyväksytyjä, tässä tapauksessa hengellisiä (ibid. 179). Sosiaalinen hyväksyminen kertoo helluntailaisuuden legitiimistä musiikkimausta. Uskontoa harjoittava ihminen pukee sanoiksi elämänsä muodostaen representaation. Konventiot ohjaavat tätä prosessia. Konventiot ymmärtävät monimuotoisena kielenä, joka opitaan siinä missä muukin kieli. ”Tunnustavan uskovaisen” kieli on tutkimukseni huomion kohteena. Kategoriat kertovat kulttuurisista merkityksenannoista. Olen kuullut monesti käytettävän nimitystä ”Kaanaan kieli” kun on puhuttu siitä puhettavasta, joka liittyy uskovaisuuden sisäiseen kulttuuriin. Ulkopuolinen ei välttämättä ymmärrä kaikkea, koska termit ovat tuntemattomia. ”Kaanaan kielen” sisäpiirisanasto kertoo yhteisön sisäisistä diskursseista, joista jotkut havaitaan ja niille voidaan jopa naureskella. Esimerkiksi evankelisluterilaisuudesta tuttu ”kolehdin kerääminen” on helluntailaisuudessa ”uhrin kantamista”. Uskonto elää Raamatun sanoissa, joiden tulkinta muokkautuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Mantsinen 2014, 8). Tästä esimerkkinä on itse ”Kaanaan kieli”, jossa viitataan Kaanaan maahan, israelilaisten luvattuun maahan, joka oli kanaanilaisten asuttama alue. Kristinuskon mukaan israelilaiset ovat esikuva kristityistä ja luvattu maa on taivas. Kun termin taustan ymmärtää sen merkitys avautuu.

Edellä olen kuvannut maku-käsitteen taustaa ja ymmärrystäni siitä, että ”maku” kertoo kulttuurista. ”Maku” kertoo myös kulttuuria. Tällä tarkoitan sitä, että kulttuuri uusiutuu kielessä ja teoissa. Seuraavaksi esittelen toista vuorovaikutuksessa rakentuvaa käsitettä.

2.2.5 Identiteetti ja toiseus

Olli Löytyn väitöskirja *Ambomaamme: Suomalaisen lähetyskirjallisuuden me ja muut* (2006) lähestyy uskontoa kielellisesti. Mantsinen (2014) esittelee aiemmin mainitun Jeesuksen veri - diskurssin ja Löytty puhuu lähetysdiskurssista (Löytty 2006, 19). Lähetysdiskurssi tarkoittaa tässä kirjallisen aineiston tapaa vedota lukijaansa, esittää ideologinen kutsu (ibid. 19–20). Nähdäkseni kaikessa vuorovaikutuksessa on takana vaikuttamisen halu. Omaa narratiivia kerrotaan uskomusten mukaisesti.

Etnometologisen lähestymistavan mukaan ihmisen identiteetti rakentuu siitä, millä tavoin hänet kuvataan ja miten tästä neuvotellaan toisten kanssa teoissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Se, mikä tai millainen toinen ihminen on, on *identiteettikategoria*. Identiteetti muokkautuu sen mukaan, miten eri tilanteissa ihmistä määritellään. Identiteetti tuotetaan aikaan sidonnaisesti. Kulttuurilliset ajan ilmiöt vaikuttavat tähän. Ajan kulttuurillinen sanasto sulautuu yleiseen kielenkäyttöön tullen osaksi uskomuksia. Identiteettikategoriat luokittelevat kulttuuristen oletusten mukaisesti. Nyt hyväksytyt asia voi tulevaisuudessa olla moraalisesti arveluttavaa tai toisinpäin. (Jokinen et al. 2012, 89–94)

Aikaan sidonnaisesta moraalista löytyy esimerkki aineistostani:

”Ymmärtääkseni syynä oli tuolloin (1980-luvulla) vanhempieni käsitys rock-musiikin viettelevästä vaikutuksesta nuorisoon ja toisaalta sen peittelemättömän saatanallisesta sanomasta(...)Kun jossain vaiheessa heräsin siihen todellisuuteen, että voisin itse valita mitä kuuntelen, he ymmärsivät minun olevan eri sukupolvea ja tukivat musikaalisuuttani kaikin keinoin, myös ostamalla toivomaani musiikkia, myös ei hengellistä.” (tarina 2)

Rock-musiikin kuuntelu oli tuomittavaa tuossa uskovassa kodissa 1980-luvulla, sen nähtiin olevan turmelevaa. Ajan kuluessa käsitys muuttui, koska lapsi nähtiin kuuluvan eri sukupolven identiteettikategoriaan. Se, mikä aiemmin ei ollut suotavaa, tuli hyväksytyksi aikakauden muuttuessa. Vanhemmat identifioituivat itse olemaan toisia kuin lapsensa. He liittivät omaan identiteettikategoriaansa toisia ominaisuuksia kuin jälkipolveen, joka sai itsenäistyttyään elää eri tavoin kuin aiemmat sukupolvet.

Identiteettiin voidaan orientoitua monella tavalla ja tasolla. *Mukana kulkeva identiteetti* on pysyvä syntymästä saatu tai hankittu ominaisuus, mutta sen merkittävyys vuorovaikutuksessa on tilannesidonnaista. *Tilanteinen identiteetti* liittyy siihen rooliin, mikä aktivoituu ”luonnostaan”, tietyssä tilanteessa odotetaan tietynlaista käytöstä, joka kuuluu rooliin. *Vuorovaikutusidentiteetti* tuotetaan puhutun tai kirjoitetun kielen, kielellisten vihjeiden ja tekojen kautta. Ihminen omaksuu identiteetin ulkoapäin tulevien kielellisten perustelujen kautta ja tämä liittyy tiukasti aikaan. Kunkin ajan normaaliuteen kutsutaan, mutta henkilökohtainen tunnustaminen vasta herättää identiteetin eloon. (Jokinen et al. 96–98) Normaalius on siis kussakin ajassa oleva hyväksytty normi, malli siitä tavasta elää, jolloin ei herätä huomiota. Tähän voi halutessaan yrittää identifioitua. Jos niin tekee, kyseinen identiteetti herää eloon.

Stuart Hall (1999, 11) sanoo identiteetin muodostettavan ’siinä epävakaassa pisteessä, missä ”ääneenlausumattomat” subjektiviteettia koskevat tarinat tapaavat historian ja kulttuurin kertomukset’. Hall siis kytkee identiteetin aikaan, paikkaan ja itsestä uskottuun narratiiviin. Toiseuden hän liittyy minuuden rakentumiseen koko ajan läsnä olevassa tasapainottelussa ”minän” ja ”muun” välillä.

Kun on olemassa ”me”, ovat olemassa myös toiset, ”he”, ja tähän kahtiajakoon liittyy moraalisia ulottuvuuksia. Oma ryhmä nähdään helposti parempana kuin toinen, puheissa omaa ryhmää vahvistetaan ja toista mitätöidään. Kategoria ei ole arkipuheen ”ryhmä”. Jokainen meistä voidaan niputtaa kaikenlaisiin kategoriaryhmiin jonkin toiminnan kautta halusimmepa sitä tai emme. Stereotypisoiva kategorisaatio perustuu yksinkertaistamiseen. Tulemme määritellyksi ja arvioiduksi kategorijäsenyyden perusteella. Tällaisen mukana kulkevan identiteetin kautta meitä arvioidaan meihin liitetyn ryhmän ominaisuuksien mukaan. Kategoriat ovat tutkimuskohde, kun jäsenet itse orientoituvat kategorioihin sosiaalisen vuorovaikutuksen tuotteena. (Jokinen et al. 2012, 180–185.)

Me/muut – jaottelun lainaan Löytyn (2006) ”toiseus” -ajattelusta. En tutki asiaani ulkopuolisena, koska olen monin tavoin osallinen tutkimukseeni. Tieto ja tutkija tulee paikantaa, siksi huomio kiinnitetään tutkimusetiikkaan. Tulkinta on aina osittainen ja siihen liittyy subjektiivisuus (Löytty 2006, 25). Seuraavaksi esittelen ajatuksia siitä, miksi tutkimukseeni liittyy käsite ”toiseus”.

Uskonto ei ole 2000-luvun suomalaiselle ollut valtakulttuurista ja uskonnon merkitys ei ole valtaosalle väestöstä tärkeä (Borg S. et al. 2007, 50–51). Kuten aiemmin mainitsin, Mantsinen erottelee myös helluntailaisuuden valtakulttuurista poikkeavaksi ilmiöksi. Ajatus toiseudesta tulee aineistosta, jossa toistuvasti kategorisoidaan sitä, mihin kuulutaan tai mitä ollaan verrattuna muihin.

Toiseus on kuulunut jälkikolonialistisen tutkimuksen termeihin. Kristityn palestiinalaisen Edward Saidin *Orientalismi* (2011) on tämän aiheen klassikko. Nostan tässä Saidista esiin kristityn ja palestiinalaisen kategoriat, koska nämä vaikuttavat hänen kokemuksiinsa ja sitä kautta hänen ajatteluunsa.

Toiseus viittaa Saidilla länsimaiseen yksinkertaistavaan tapaan ajatella orientista, itämaisyydestä. Orientin kuvaukset ovat tuottaneet meille tietynlaisen todellisuuden kuvauksen eli representaation (Löytty 2006, 56). Mikä tahansa kirjoitus tai tutkimus on representaatio, vaikka siinä pyrittäisiin totuudenmukaisuuteen ja asian perimmäisen olemuksen kuvaamiseen (Löytty 2006, 57). Saidia kommentoinut Matti Savolainen sanoo Löytyn (ibid.) mukaan, että asioiden olemus tai identiteetti muodostetaan poissulkien ja vertaillen toisiin identiteetteihin. Uskonnollisessa puheessa monesti viitataan käännekohtaan (ibid. 20), on olemassa joku tietty tilanne, joka erottaa nykyisen ja toisen, uskovan ja uskomattoman, maallisen ja hengellisen. Toiseus liittyy näkemykseni mukaan rajapintaan, jossa erottelu tapahtuu. Erottelu on kategorisointia, jota luodaan konstruoiden niiden tietojen perusteella, joita kulloinkin on. Jokaiseen kategoriaan liittyy narratiiveja.

Koska tutkimusaineistoni kertoo niin selkeästi hengellisyydestä tai uskonnollisuudesta ihmisten elämässä, katse helposti kiinnittyy tähän. Musiikki on kuitenkin toinen keskeinen tekijä tutkimuksessani. Informanttien kokemukset musiikista värittyvät oman ryhmän oletettujen yhteisten arvojen ja valintojen perusteella. Jos ajattelemme toista ryhmää, ”heitä”, informanttien kannalta, ”he” ovat ”ei-uskovia” tai ”maallisia”. ”Ei-uskovia” määrittelee se seikka, että he eivät oletetusti elä uskoen hengellisyyteen. Poikkeavuuden kategorisaatioon liittyy se, että ”toiset” homogeenistetaan olemaan ulkoryhmäkategoriassa. Ihminen tekee kategorisaation paikallisesti ja näin tuottaa homogeenisen ulkoryhmän (Jokinen et al. 2012, 190). Toisaalta itse voi orientoitua poikkeavuuden kategoriaan, kuten seuraavassa aineisto-otteessa kuvataan:

”Saatan joskus kokea jossain seurakuntatilaisuudessa paineita uskonnollisuuteen, jotta ei esimerkiksi erottuisi muusta porukasta.” (tarina 3)

Informantti on huomannut, että tietty käyttäytyminen kuuluisi ryhmään kuulumiseen ja on joutunut pohtimaan omaa olemistaan, ettei poikkeaisi ryhmästä. Yhteisö on luonut sanomattomat normaaliuden rajat. Rajat elävät ajassa ja niistä neuvotellaan koko ajan.

Poikkeavuuden kategoriaa tuotetaan kulttuurisesti monilla tavoilla ja tässä voidaan tutkia moraalisen järjestyksen rakentumista. Poikkeavuus tuotetaan vertailemalla normaalina pidettyyn. Normaali määrittyy koko ajan tapauskohtaisesti ja paikallisesti. Vertailussa monesti oma itse

esitetään identiteetiltään moraalisenä, oma itse ylennetään ja toinen alennetaan. Poikkeavuutta luomme diskursiivisella rajojen ja erojen rakentamisella. (Jokinen et al. 198–202.)

Stuart Hallin (1999, 11) mukaan identiteetti muodostuu subjektiviteetin, historian ja kulttuurin kertomusten kohdatessa. Kertomukset ovat ääneenlausumattomia ja epävakaita. Hallin identiteetin muodostumista ei ankkuroida tekoihin. Tästä esitin esimerkkinä poikkeavuuden kategorisoinnin: informantti kohtasi oletettuja ryhmän vaatimuksia. Michel Foucault Löytyn mukaan (2006, 28) puhuu asioiden järjestyksestä, jolla tarkoitetaan määrittelyä siitä, mitä olisi pidettävä hyvänä ja mitä pahana, mikä olisi pyrkimyksen ja mikä karttamisen arvoista. Tutkimukseni aineistossa käytetään jatkuvasti *määrittelyvaltaa* (ibid. 28). Näkemykset esitetään omina yksittäisinä ääнинä, mutta koko aineisto yhdessä kertoo suuremmasta kokonaisuudesta, kulttuurisesta ajattelutavasta. Määrittelyvallan käyttäjä ei ole suoraan esimerkiksi jonkun uskonnollisen yhdyskunnan johtajisto, vaikka näidenkään vaikutusta ei käy kieltäminen, vaan yksittäinen uskonnollinen ihminen, joka saa vaikutteita ympäriltään ja puhuu tästä käsin. Määrittely on siis vallankäyttöä. Se liittyy ajattelu- ja puhutapaan, jolla osoitetaan asioiden hierarkiaa. Tämä on keskeinen ajattelumalli tutkimuksessani.

Sosiaalinen konstruktivismi on tutkimussuunta, jossa sosiaalinen todellisuus ja merkitysten rakenteet ovat tutkimuskohde (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12). Olin aikoinaan Ruotsissa kansainvälisellä luokalla, jossa oli ihmisiä 38:sta eri maasta viideltä mantereelta. Vuoden jälkeen olin turhautunut ja ajattelin, etten ikinä pysty ymmärtämään toista, joka on kotoisin jostain toisesta kulttuurista ja puhuu äidinkielenään eri kieltä kuin minä. Alun hurmos siitä, että opiskelimme samalla kielellä muuttui vähitellen huomioon siitä, että vaikka käyttäisin samaa sanaa toisen kanssa, merkitys voi olla tyystin erilainen. Stuart Hall (1999, 47) sanoo kansallisen kulttuurin olevan diskurssi, merkitysten rakentamisen tapa. Merkitykset järjestävät toimintaamme ja identiteettiämme. Edellä aloittamani tarina jatkuu niin, että aloin ihmetellä muuta kommunikointia, jonka vivahteet jäivät arvailun varaan. Vuoden jälkeen luokka hajaantui ympäri maailmaa ja joku osa menneisyyttämme muiden opiskelijoiden kanssa jäi elämään. Meillä oli jotain yhteistä, mutta tämänkin merkitys muuttui ajassa. Kategoria-analyysi on kiinnostava tapa tutkia asioita, koska siinä huomioidaan kulttuurisen ymmärryksen merkitys. Kielen merkitys syntyy tilannekohtaisesti ja neuvottelemalla ja todellisuus rakentuu kielen ja muiden semioottisten merkkijärjestelmien kautta, vuorovaikutuksessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12).

Mistä ymmärtäminen koostuu? Jos ajatellaan elämänhistorian kautta, yhteiset kokemukset suunnilleen samanaikaisesti luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sukupolvirajoja on määritelty tältä

pohjalta (Alestalo 2007, 146). Ryhmään, esim. sukupolveen, identifioidutaan. Yhteenkuuluvuus ruokkii itseään, kun koetaan meillä olevan jotain yhteistä. Mutta toisaalta on olemassa ulkopuolinen joukko, joka on jotain muuta kuin mitä ”me” olemme. Tämän tutkimuksen informantit eivät ole samaa sukupolvea, ikäjakauma on niin suuri. Ikäero kuuluu tarinoissa, 27-vuotiaan miesluokanopettajan kertomus on erivärinen kuin 47-vuotiaan naisluokanopettajan. Heillä on kuitenkin jotain keskeistä yhteistä, kuten kaikissa tämän tutkimuksen tarinoissa. Seuraavat aineisto-otteet kuvaavat tätä:

”Hengellinen elämä on yhteyttä persoonalliseen Jumalaan, joka ilmaisee itseään minulle Raamatussa. Hengellinen elämä on myös yhteyttä toisiin uskoviin. Yhteys ihmisiin ja yhteys Jumalaan rakentavat yhdessä elämästäni hengellistä. Ihminen kuitenkin kaipaa kokea yhteyttä muihin ihmisiin ja koen yhteyttä erityisesti uskovien ihmisten kanssa.” (tarina 4)

Yhteyttä kuvataan olevan sekä Jumalan että ihmisten kanssa, kunnioitussuhteisesti vertikaalisesti ja tasa-arvoisesti horisontaalisesti. Jumala on aineisto-otteessa Raamatun jumala, Raamatun kautta jumala tulee tutuksi ja tunnetuksi. Informantin mukaan yhteys rakentaa elämää hengelliseksi ja yhteyttä koetaan ”uskovien” kanssa. Tämä on aikuisen kokemus tämänhetkisestä elämästään, jossa *”Hengellisyys on minulle samaa kuin hengittäminen”*. Hengellisyyden verrataan olevan elämää ylläpitävä elintoiminto, luonnollinen kokonaisuus, jota ei tarvitse suorittaa vaan se vaan on olemassa. Toisaalta lapsuusmuistossa yhteys näyttäytyy seuraavasti:

”...koulun aamunavaukset olivat minulle elämys. En koskaan pitänyt niitä tylsinä tai virsiä tyhminä. Vieläkin muistan talviaamujen hämärän, pakkasen ja villasukkien tuoksun, salin hajun ja yhteisesti laulettu sävelet. Niistä jäi jokin selittämätön yhteenkuuluvaisuuden, yhteisten arvojen ja turvallisuuden tunne.” (tarina 5)

Virsien lauluun ja aamunavaukseen liittyvät luonnolliset asiat kuten tuoksut ja sävelet loivat yhteyden kokemuksesta. Kokemukseen liittyvät tässä myös ajatus arvoista ja turvallisuudesta, joita ei voi selittää. Musiikki loi yhteyttä.

Edellä lainatut aineisto-otteet kertovat eri tavoin yhteyden kokemisesta. Tarkastelen aineistoani yhtenä kokonaisuutena, jolloin eri ihmisten tarinat täydentävät toisiaan, kokonaiskuva tutkittavasta ilmiöstä täydentyy ja tarkentuu. Tarinat kerrotaan sanojen kautta ja sanojen merkitys on aineiston kirjoittajille samansuuntainen ajan, paikan ja kristillisyyden kautta.

Aiemmin tässä luvussa käytin diskurssi-sanaa viitaten sen merkitsevän yhteisön puhetapaa ja vakiintunutta merkityksellistämisen tapaa Pietikäistä & Mäntystä (2009, 23) lainaten. Uskontoa eletään sanojen kautta, mutta vasta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa omassa kontekstissaan sanat saavat diskurssiksi kutsutun merkityksen (ibid. 25). Diskurssit ohjaavat aatemaailmaa ja valintoja (Mantsinen 2014, 186). Diskursseja muokataan tarkoitushakuisesti esimerkiksi poliittisten päämäärien saavuttamiseksi. Diskurssin käsitteen teoretisoi Pietikäisen & Mäntysen (2009, 26) mukaan jo aiemmin mainittu ranskalainen filosofi Michel Foucault (1926–1984), joka määritteli sen tarkoittavan aika- ja tilannekohtaista kielellistä todellisuuden ymmärtämistä. Tutkimuksessani diskurssit ovat niitä merkityksellistämisen tapoja, jotka kulloisetkin samaa yhteisöllistä kieltä käyttävät ihmiset tunnistavat (ibid. 27). Lawrence Grossberg sanoo Löytyn (2006, 30) mukaan, että kulttuurintutkimus tuotetaan kulttuuria harjoitettaessa. Tutkimuksessa tuotettu tieto paikantuu sosiaalisesti ja kulttuurisesti (Löytty 2006, 30). Ymmärrän identiteetin ja ”me/muut” –ajattelun kietoutuvan hyvin laaja-alaisesti esille nostamaani teoriaan. Edellä esittelemäni asiat nivoutuvat toisiinsa ja ovat osittain päällekkäisiä tutkimukseni muiden osioiden kanssa.

Tutkimukseni teoreettinen taustoitus on syntynyt sen mukaan, minkälaisia teemoja aineistosta on noussut ja mitä olen jäänyt miettimään aineistoa lukiessani. Teorialuvussa olen nostanut esiin sellaista lähdekirjallisuutta, joiden teesit ovat olleet relevantteja tutkimukseni kannalta ja nämä ovat olleet yhdistettävissä aineiston herättämiin ajatuksiin. Tutkimuskohteeni voisi tarkentua lisäkysymyksillä siitä, minkälaista on ”uskovaisten kristittyjen” kuuntelema musiikki, miten musiikkia kuvataan näiden kirjoittajien toimesta, miten edelliset kuvaavat uskon ydintä eli minkälaisia diskursseja teksteistä löytyy. Teoria on viitekehys, jonka ydin löytyy käsitteistä (Löytty 2006, 26–27). Tutkimus luo käsitteitä ja näin ollen loppujen lopuksi tämänkin tutkimuksen ydin löytyy analyysin kautta tutkimustuloksissa ja pohdinta-osiossa.

3 Metodi ja materiaali

Tämän luvun sisältö jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä kerron tutkimuksen aineistosta ja siitä miten se materialisoitui. Ajatuksissani olevista ideoista syntyi vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa kiinteä aineisto, materiaali, josta tuli analyysin kohde. Toiseen osaan olen koonnut ajatuksia metodista.

Aineisto kerättiin eri viiteryhmien tutuilta pyydetyistä kertomuksista. Kertomus on keskeinen termi tämän tutkimuksen kannalta, mutta käytän kertomus- ja tarina-sanoja rinnakkain. Uskon, että narratiivit luovat todellisuuksia. Pyysin informanteilta omaelämäkerrallisia tarinoita. Tarinan voisi mieltää olevan fiktiota, se voisi olla myös satu. Näen tarinan kuitenkin kuvaamassa todellisuutta kertojansa kannalta. Informantti ei valehtele eikä tekstin kytköksiä reaalityodellisuuteen tarvitse kyseenalaistaa. Teksti on kuvaus yhden ihmisen henkilökohtaisten linssien kautta katsomasta maailmasta. Kertomukseen valitut asiat on nähty tarinan juonen kannalta olennaisena. Kun informantijoukon tarinat yhdistetään, aineisto on moniääninen kuoro.

Hahmotan aineistoa kuoron metaforaa käyttäen. Kielitoimiston sanakirjan mukaan kuoro määritellään kahdella tavalla: kuoro on ensinnäkin laulua esittävä ryhmä ja toiseksi se on yhteen ääneen esiintyvä joukko. Analysoin aineistoani kokonaisuutena enkä erittele ääniä erikseen. Joukko yksilöllisiä narratiiveja muodostaa eriväristen äänten kokonaisuuden. Äänet ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa ja kuulijaan. Laulu on koko ajan liikkeessä ja se on elävä kokonaisuus. Keräsin kolmetoista erillistä kertomusta, jotka analysoitaessa sulautuvat yhdeksi. Yksilöäännet vaikuttavat kokonaisuuteen ja kokonaisuus vaikuttaa yksilöääneseen. Jälkimmäinen tapahtuu muun muassa siinä, että jokainen kertomus on kerrottu kulttuuristen mallien mukaisesti. Tarinoissa on variaatiota, mutta kuitenkin ne ovat säännönmukaisia. Kuoronjohtaja nostaa esiin erilaisia teemoja. Seuraavaksi kerron aineiston keräysprosessista.

3.1 Aineisto

Kun tutkimuksen aihe oli selkiytynyt, piti luoda aineisto. Lähestyin Facebook-kavereitani, joista jotkut olivat läheisempiä ja toiset kaukaisempia. He tunsivat jonkin verran elämäni ja minä heidän. Jotkut olivat kollegoita, toiset nuoruuden aikaisia ja toiset myöhempiä tuttavuuksia. He edustivat eri viiteryhmiä elämässäni. En laittanut julkista pyyntöä osallistua tutkimukseen, vaan lähestyin jokaista henkilökohtaisesti viestillä ja kysyen, haluaisivatko he olla mukana tutkimuksessa. Lisäksi juttelin eri tilanteissa tapaamieni ihmisten kanssa ja pyysin kirjoituksia. Viisitoista ihmistä lupautui kirjoittamaan ja näistä kolmeltatoista sain tarinan. Ymmärrän tutkimuksen lähtökohdan pyörivän

ympärilläni. Vuorovaikutuksessa toisten kanssa muokkaamme kuitenkin toistemme ajatuksia ja näin luomme jotain uutta. Kirjoittajan ääni on aina läsnä tuotoksessa. Näin on tässäkin tutkimuksessa.

Keräsin aineiston 27–51-vuotailta korkeakoulutetuilta suomalaisilta, jotka kokivat uskonnollisuuden tai hengelliset asiat ja musiikin merkittävinä tekijöinä elämässään. Halusin, että kirjoittajat olisivat selkeästi aikuisia, koska persoonallisuuden perustan sanotaan kehittyvän ainakin 25. ikävuoteen saakka. Toisaalta en halunnut ryhmäläisten maailmojen olevan liian kaukana toisistaan, joten vanhin kirjoittajista oli 51-vuotias. Koulutus yhtenä informanttien yhdistävänä tekijänä lähti alkuperäisestä ideasta, jossa oli ajatus jonkinlaisesta yhteiskunnallisesta asemasta. Myöhemmin perustelin asian itselleni sillä, että korkeakoulututkinnon suorittamiseen tarvitaan kirjoittamista. Kirjoittaminen olisi ainakin tässä määrin tuttu työkalu ajatusten työstämiseen. Koulutustaustaltaan informantit olivat kasvatustieteen, filosofian, teologian, tekniikan, musiikin, kaupan ja luonnontieteiden aloilta.

Ryhmää ei yhdistänyt mikään seurakunta tai muu hengellinen yhteisö, eivät taustat tai nykyinen asema elämässä eikä myöskään asuinpaikka tarkemmin kuin että he ovat Suomessa asuvia suomalaisia. Tällainen joukko kertoi omat tarinansa. Tarinoissa yhdistyvät ajattelu, tietäminen ja kulttuurinen ymmärtäminen (Syrjälä 2007, 234). Pyysin tähän tutkimukseen tuntemiani ihmisiä, koska he olivat tuttavapiiristäni helposti saavutettavissa ja he edustivat postmodernia yksilöiden joukkoa. Musiikki oli kiinteä osa informanttien elämässä soittamisen, laulamisen, säveltämisen, tuottamisen, musiikin opettamisen, musiikista kirjoittamisen, aktiivisen kuuntelun, tai näiden kaikkien kautta. Edellä mainitut seikat tiesin. Informantit olivat vähintäänkin tämän verran tuttuja. Ohjeistus tarinoihin oli tämä:

”Hengellisyys, uskonnollisuus, mitä nämä sanat tarkoittavat sinulle? Miten linkität itsesi näihin sanoihin? Vaikuttaako edellinen musiikkiin, jota teet/kuuntelet/soitat? Minkälaisen musiikin koet omimmaksesi? Onko jotain, mitä musiikkia et tee/kuuntele/soita? Miksi? Mikä olisi toisin ilman hengellistä aspektia vai olisiko mikään toisin? Onko musiikkimakusi muuttunut elämän varrella? Kerro oma tarinasi.”

Narratiivisuudessa on ajatus kokemusten ja elämän välisestä yhteydestä (Syrjälä 2007, 235). Tutkimukseni kannalta ei ollut olennaista saada kuulla koko elämäntarinaa, vaan tiettyä osaa ja siihen liittyviä asioita. Siksi annoin ideoita aiheista joita käsitellä. Kvalitatiivista aineistoani olisi ollut mahdollista tarkastella myös narratiivisen tutkimusmetodin kautta (Aaltoila J., Valli R. toim. 2001 ja 2007). Päädyin kuitenkin kategoria-analyysiin, koska näin sen palvelevan paremmin

tutkimuskysymyksiä.

3.2 Metodi

Tutkimusmetodinä on kategoria-analyysi. Sen avulla voi löytää aineistossa mahdollisesti piilossa olevia pohjavirtoja, jotka kertovat kulttuurista. Käsitteeni kategoria-analyysistä pohjautuu Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Eero Suonisen *Kategoriat, kulttuuri ja moraalit* -kirjaan (2012) ja Outi Välimaan yhteiskuntatieteiden väitöskirjaan *Kategoriat ongelman selontekoina: Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa* (2011). Jälkimmäistä käytetään lähteenä ensin mainitussa kirjassa. Linjaus on niin yhtenevä, että pitäydyn lähinnä Jokisen et al. (2012) teoksessa. Näiden kirjojen pohjalta olen koonnut seuraavan esityksen tutkimukseni metodisesta. Olen jakanut luvun kolmeen osaan. Ensimmäisen selvitän kategorian käsitettä, sitten siihen pohjautuvaa analyysitapaa ja viimeiseksi analyysiprosessia.

3.2.1 Kategoria

Kategoriat ovat tekoja, joilla on seurauksia, mutta kategoria on myös ihmistä kuvaava ilmaus. Olen äiti, opiskelija, suomalainen jne. Itsen kuvaaminen on tilannekohtaista. Samalla tavalla kohtaan muita, eri tilanteissa erilaisissa rooleissa olevina. Toimintaani vaikuttaa se, miten määrittelen eli kategorisoin toisia. Oppimamme kulttuuriset tavat ohjaavat sitä, miten orientoidumme kategorioihin. Tätä kutsutaan *kategoriasidonnaiseksi toiminnaksi*. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, 27)

Ihmiset itse tuottavat toiminnallaan sosiaalista järjestystä arjessa. Harvey Sacks kehitti jäsenyyssuhteiden analyysin, jota voi soveltaa puhe- tai tekstiaineistoihin. Sacks oli kiinnostunut siitä, millaisena ihmisten toiminta näyttäytyy toimijoille itselleen. Toimintaa kuvataan kielellä. Kielellä rakennetaan sosiaalista todellisuutta. (ibid. 24-27)

Näen ihmisten omien arjen kuvausten tutkimisen tutkittavia kunnioittavana lähestymistapana. Tutkija ei asetaudu ikäänkuin olemaan tietävämpi, vaan yhtä lailla hän on osa prosessia, jossa todellisuus rakentuu. Tutkimus tapahtuu tutkittavan ilmiön ja tutkijan vuoropuheluna. Ilmiö tulee esiin arjen kategorisoinneissa.

Kategorioita voidaan ryhmitellä *kokoelmiksi*. Aineistossani kokoelma muodostetaan esimerkiksi näin: ”*kirkonmenot baptisti-, helluntai-, metodisti-, ortodoksikirkossa*”. Kokoelma voi olla myös kategoriapari, kaksi toisiinsa tiiviissä suhteessa olevaa kategoriaa, aineistossani esimerkiksi *ei-uskovainen - uskovainen* -kategoriapari. Jonkin kategorian jäsenen odotetaan toimivan tietyllä

tavalla ja tästä asemasta poikkeava käytös huomataan helposti. Tutkijan tehtävänä on osoittaa jäsenyysskategorisoinnin perustuvan osallisten toimintaan. Mikään kategoria ei ole itsestäänselvyys. (Jokinen et al.2012, 27–29). Tutkimuksessani jäsenän uskovaisuuden muodon toimijoiden itsensä kertoman mukaan analyysiprosessin kautta. Tällä tavoin uskovaisen kristityn kategoria hahmottuu sen mukaan, miten informantit kertovat arjestaan ja arkisista valinnoistaan musiikkiin liittyen.

Etnometodologian näkemyksen mukaisesti kulttuuri on tietovaranto, joka uusiutuu arjessa koko ajan ja elää ihmisten puheessa, toiminnassa ja rutiineissa. Arkinen tieto tulee todeksi järkeilynä eri tilanteissa ja paikoissa. Ymmärrämme itseämme, toisiamme ja yhteiskuntaa kategorioihin liittyvän tiedon hyödyntämisellä. Tieto on aina historiaan ja paikkaan sidonnaista. Meidän ajassamme tunnistamme tietyt kategoriat ja uskomme muiden jakavan ymmärrystämme näistä ainakin osittain. Lause, joka kirjoitetaan tai puhutaan, luetaan kulttuurisen tiedon kautta. Kulttuurisessa tiedossa on voimaa ja valtaa. Kategoriaa voi käyttää jäykästi, uusintaen stereotypioita, kuten alussa kerroin esimerkin, että ”uskovaiset eivät kuuntele norjalaista kirkonpolttoheviä”. Toinen tapa käyttää kategoriaa on hakea vaihtoehtoisia kuvauksia kategoriasta. Vaihtoehto stereotypisestä kuvasta rikotaan personoimalla jokin kategoriaan kuuluva erilaiseksi kategoriansa jäsenistä. (ibid. 46–49)

Kategoriat ovat personoituja, mutta samalla tavalla voidaan tutkia fyysisiä objekteja tai ympäristöjä, paikkoja, joihin liittyy kulttuurista tietoa. Kirkko tai uimahalli kantavat erilaista kulttuurista tietoa, vaikka ne molemmat kuuluvat julkisiin rakennuksiin. Kirkossakävijä mielletään uskonnolliseksi tai seurakuntalaiseksi, vaikka

”Hengelliseksi olen myös kuullut ’ateistin’ ihmisen määrittelevän toimintaansa, silloin kun on käynyt kirkossa mietiskelemässä.” (tarina 7)

Edellisessä aineisto-otteessa puhutaan hengellisyyden kategoriasta. Kirkko ei-personoituna, kulttuurista tietoa käsittävänä kategoriana otetaan käyttöön. Tällä tavoin tehdään ja tunnistetaan kuvauksia (ibid. 58). Kirkossa käy oman määritelmänsä mukaan ”ateisti”, joka sanoo tämän kategorian käyttöön ottaessaan uskovansa johonkin muuhun kuin persoonalliseen Jumalaan. Persoonallinen Jumala liitetään kategorisesti kirkkoon liittyväksi tiedoksi. Tosin ”kirkko” -sana voi kulttuurisessa kontekstissämme viitata sekä fyysiseen rakennukseen että seurakuntaan, joka koostuu ihmisistä. Kirkko liitetään siellä käyvään ihmiseen. Tällöin paikka ja henkilö, joka paikassa käy kietoutuvat yhteen. Informantti kertoo itsensä ateistiksi kategorisoivasta ihmisestä, joka kuitenkin toiminnallaan tulee osaksi kirkkoon liittyviä ominaisuuksia ja tätä kautta selittää olevansa hengellinen. Kategoria ja sen määreet tuotetaan ja tulkitaan paikallisesti ja tässä täytyy huomioida

se, ketkä puhuvat ja missä (Jokinen et al. 2012, 62).

Kategoriaan liittyy määreitä. Määre on erottamaton osa kategoriaa, koska se kertoo sen, miten kategoria toimii. Uskovaisuuden identiteetikategoriaan liittyy osittain kirjoittamaton tapakulttuurillinen käyttäytymisnormisto, josta poikkeavuutta selitellään. Erityisen runsassanainen selittely kertoo asian arkaluonteisuudesta tai siitä, että selitettävä asia täytyy perustella vuorovaikutuksessa dialogin toiselle osapuolelle. Selittely vuorovaikutuksessa voidaan tulkita monella tapaa ja tämä johdattaa dialogia eteenpäin. (ibid. 127-128)

Kategoria rakentuu kulttuuriseen päättelykykyyn pohjautuvalle tiedolle. Kategorioilla itsellään on selittävä voima, koska niihin liittyy kulttuurisia määreitä. Kategorioiden asema muokkautuu yhteiskunnassa eikä ole yhdentekevää, mikä asema kulloinkin on. Kategorian aseman määrittely on vallankäyttöä. Määrittely tulee esille selonteissa. Selonteot voivat olla ongelmatarinoita, jolloin niihin liittyy ajallinen eteneminen ja juonellisuus. Tarinoihin liittyy kausaalisia syy-seuraussuhteita, joita voidaan taas selitellä oikeuttaen, puolustaen tai syyttäen eri positioista käsin kulttuuristen tulkintaresurssien kautta. Tarinoiden henkilögalleriaa arvioidaan kulttuurisen ymmärryksen kautta ja tarinoita kerrotaan aina jollekin yleisölle. (ibid. 151-168)

”Uskovainen kristitty” voi kokea olevansa syrjitty jossain tilanteessa tai hän voi joutua puolustelemaan esimerkiksi valtavirrasta poikkeavaa käytöstään. Ongelmatilanteessa syytöksiä voi kategoriaperusteisesti kiistää ja vastaavasti uhri voidaan sijoittaa kulttuurillisesti alistetun kategorian jäseneksi (ibid. 169). Syyllisen ja uhrin asemat rakentuvat tilanteisesti, tässä ja nyt (ibid. 172). Poikkeavan kategorian tuottaminen huokuu aineistostani, vaikka sen alkuperä on pinnan alla ja vaikeasti määriteltävissä. Poikkeavuus kiinnittyy siihen, miten ihmisen tai ihmisryhmän ominaisuuksia luonnehditaan niin, että ominaisuudet nähdään poikkeavan normaalista (ibid. 176). Aineistossani poikkeavuus musiikinkuuntelussa liittyy identiteettiin kristittynä. Tätä kautta selitetään sitä, mikä musiikki on hyväksyttävää ja mikä ei. Musiikkiin liittyy tässä tapauksessa moraalisia kytköksiä. Näitä esittelen myöhemmin analyysiluvussa.

3.2.2 Kategoria-analyysi

Kategoria-analyysi on kulttuurin ja moraalin tarkastelemista, koska kategoriat ovat niitä rakennuspalikoita, joista kulttuurimme ja moraalimme rakentuvat. Kategorioita voidaan tutkia etnometodologisesta lähestymistavasta käsin, jolloin huomio kiinnitetään ihmisten keskinäiseen toimintaan ja puheeseen, jossa kategoriat muodostuvat. Kategoria-analyysi nivoutuu yhteen ja päällekkäin mm. diskurssianalyysin kanssa. (ibid. 9-13)

Jokinen et al. mukaan Mary Douglas sanoo koko kulttuurimme perustuvan ihmisten pyrkimykseen järjestää ”sotkuisia” asioita ja kokemuksia antamalla asioille merkityksiä ja luomalla kategorioita (Jokinen et al. 2012, 19) Samalla tavoin kuvataan kertomusten toimivan, kuten aiemmin olen esittänyt. Kategoria-analyysillä voidaan kuitenkin myös selvittää kulttuuristen jaettujen merkitysten ja tunnuspiirteiden syntymistä. Tämä on myös kyseessä olevan tutkimuksen osa. Uskovaisten kristittyjen kulttuuri täsmentyy informanttien kertomuksissa ja niitä analysoiden.

Yhteiskuntamme rakentuu ihmisten teoista ja tämä näyttäytyy toimintana. Toiminta näyttäytyy käytäntöinä, joilla luodaan sosiaalista järjestystä. Asioita selostetaan toisille järkeistäen niitä. Tätä kutsutaan ”selonteoksi”. Jos joku teko ei ole totunnaista, syntyy ”selontekovelvollisuus”, jolloin poikkeavaa tapahtumaa selitellään. Puhe ymmärretään aina paikallisesti ja tilannesidonnaisesti. Normit ja säännöt ovat tulkinnallisia resursseja. Ne tunnetaan ja sitä kautta arvioimme toistemme käyttäytymistä. (ibid. 19-22)

Etnometodologinen tutkimus keskittyy siihen, millä tavoin ihmiset selittävät käyttäytymistään, valintojaan ja arvojaan muille ja itselleen ymmärrettäväksi. Tutkittavia asioita ei tässä suuntauksessa abstraktisti teoretisoida vaan teoria itsessään on tutkimuksen kohteena siinä, miten se kuvaa ihmisten käyttäytymistä tässä ja nyt. Omaan tutkimukseeni soveltuu erinomaisesti etnometodologian kiinnostus siihen, millaisia kategorioita toiminnassa herätetään, luodaan, ja miten kategorioilla järjestetään sosiaalista ympäristöä. Arkielämän valinnat nähdään herkästi itsestään selvinä sosiaalisina faktoina, mutta näiden syntyprosessi on nyt tarkastelun kohde. (ibid. 22-24)

Kun informanttini olivat lupautuneet kertomaan tarinansa tekstin muodossa, annoin heille suuntaviivoja. Tällöin omat kysymykseni johdattelivat kirjoittajia. Kirjoitettuun tekstiin voidaan soveltaa kategorioiden käytön analysointia (ibid. 31). Informantit tulkitsivat kysymyksiä kontekstiin liittyvien käytäntöjen mukaisesti. He kirjoittivat tutkijalle kulttuuristen odotusten ja näiden luomien moraalisten odotusten läsnäollessa. Informantit kirjoittivat oletettujen odotusten mukaisesti. He edustivat hengellisiä ihmisiä, koska tämä oli se kategoria, johon he identifioituivat lupautuessaan osallistua tutkimukseen. Koska he itse määrittelivät oman hengellisyytensä, he sitä kautta kertoivat kokemiensa odotusten mukaisesti.

Kun vuorovaikutuksessa rikkoo kategoriaan liittyviä odotuksia, syntyy selontekovelvollisuus (ibid. 32). Se, mitä ja miten asioita seliteltiin, kertoo otaksutuista asenteista ja moraalisten odotusten kohtaamisesta. Näiden tulkinnassa löytyy tutkimukseni tulosten ydin. Informantit käyttävät kirjoittaessaan tähän tilanteeseen sopivaa sanastoa huomioiden tutkijan ja mahdolliset muut

lopullisen tutkimuksen lukijat. Toiminta - tässä kirjoittaminen kohteelle - on indeksikaalista ja refleksiivistä (Jokinen et al. 2012, 36). Vuorovaikutukselliset käytännöt tulevat esiin arkisessa toiminnassa. Tällä tavoin jokaisen ihmisen vaatimattomalta vaikuttava osa suuren rakenteen muodostumisessa kertoo palasen, osatotuuden, isosta kokonaisuudesta. Informantit tässä tutkimuksessa orientoituvat esimerkiksi ”uskonnollisuuteen” (ibid. 39).

Etnometodologian periaatteiden mukaisesti kategoria-analyysissä keskitytään siihen, miten ihmisten keskinäiseen toimintaan orientoitutaan ja miten keskinäinen ymmärrys rakentuu muiden osallisten toimia tarkkaillen ja niistä johtopäätöksiä tehden (ibid. 66). Opiskelevalla tutkijalla on tietty kulttuurinen kategoriatieto, joka väistämättä vaikuttaa siihen, miten kategorioita tunnistetaan. Omakohtainen kokemus tutkimuksen aihepiirin maailmasta antaa etnografista ymmärrystä ja tietoa. Jäsenyyuskategorisoinnin analyysi tutkii kulttuuria toimintana, jossa moraalista ja sosiaalista järjestystä toteutetaan neuvotellen ja korjaten (ibid. 70). Moraaliset käsitteet tulevat aineistossani esiin esimerkiksi sillä, miten jotain musiikkia puolustellaan tai toista tuomitaan. Kategorioita tehdään kuvaamalla ja tunnistamalla kuvauksia ja näin luodaan moraalista järjestystä. Tutkimuksessani käytän bourdieläistä musiikkimaku-käsitettä, mutta maun muodostumisen takana olevat kytkennät, moraaliset painotukset oikeasta ja väärästä, sallitusta ja arveluttavasta ovat ne, jotka kertovat kulttuurin muodostumisesta.

Ymmärrän kulttuurin kielenä. Aineistoa analysoidessa kiinnitän huomiota siihen, millaista kieltä aineistossa käytetään ja mitä sanat tarkoittavat. Sanoilla annetaan merkityksiä, jotka voivat kantaa erilaisia varauksia, joko negatiivisia tai positiivisia. Otan taas esimerkiksi metallimusiikin, joka kantaa vahvaa latausta ennakoasenteissa tutkimukseeni liittyen. Kategoriat ovat kielenkäytön ilmauksia, ne ovat indeksikaalisia ja tiukasti kiinni kontekstissaan (ibid. 75). Kontekstissaan kategoria ymmärretään kuuluvan tiettyyn kategoriaryhmään, vaikka pelkkänä irrallisena sanana asia voitaisiin yhdistää johonkin muuhun kategoriaan (ibid. 78).

Vain vuorovaikutuksessa kategoria saa kulttuurisen voimansa (ibid. 79). Tämän tutkimuksen näkökulmasta vuorovaikutusta tapahtuu myös analysoitavan aineiston ja lukijan suhteessa, se on sekventiaalista. Kirjoittajat ovat kirjoittaneet tiettyihin kategorioihin orientoituneina minulle ja minun kauttani muille lukijoille, jotka kuuluvat kirjoittajien mielessä joihinkin kategorioihin (ibid. 80). Kategoriat on näin personoitu liittyvän johonkin henkilöön. Kertomuksia ei siis ole edes kerrottu kylmäksi teoreettiseksi tutkimusmateriaaliksi, vaan aineisto on luotu vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus tapahtuu kontekstissa.

Kategoria-analyysissä tulee huomioida se, miten konteksti kirjoitetaan kategorisointiin. Tutkimukseni aineisto on *ei-luonnollista* eli se on kerätty nimenomaan tätä tutkimusta varten. Tämä on merkityksellinen tekijä analysoinnissa, koska kategoriat muodostuvat suhteessa siihen, miten asianomaiset tilanteen ymmärtävät. (Jokinen et al. 2012, 80) Tuotin ja houkuttelin esiin tiettyjä kategorioita jo pyytäessäni tuttaviam olemaan avuksi tutkimukseen osallistumalla. Olin avun tarpeessa oleva opiskelija, mutta tuttu ja osalle muusikkokollega, johon informantit saattoivat samaistua. Olin musiikintutkija, jonka käyttöön haluttiin antaa materiaalia omasta elämästä, jättää kenties pala itsestä jälkipolville kulttuurin auki kirjoittamiseen. Olin kanssamatkustaja, pienen hetken kuljin yhtä matkaa elämää pyytäessäni materiaalia ja siinä kirjoittelimme joitakin posteja. Olin sen verran tuttu, että todennäköisesti tulin kategorisoiduksi kristityksi. Tuttavuuden kautta synnyttiin monia muita kategorioita sen mukaan, mitä tiedettiin ja joiden vaikutusta on vaikea määritellä, koska taustatietoja ei pystytty arvioimaan. Joidenkin informanttien kanssa olimme tuttuja vuosikymmenten takaa, toisten viime vuosilta. Ja tämä oli vasta toinen puoli. Tutkimuksessani kategorisoin ja viittaan tuottamiini kategorioihin. Tutkimusaineistoni painottuu sen mukaan, miten olen ohjaillut kirjoittajia ja millaisten kategorioiden henkiin herättämiseen olen ollut heitä johdattamassa. Pyrin analyysissäni kuitenkin antamaan äänen mahdollisille yllättävillekin kategorisaatioille, etten sokaistuisi omaan orientaatiooni.

Sanoilla on eri merkityksiä kulttuurisesta kontekstista riippuen. Kun kulttuurit kohtaavat, tuotamme identiteettiä, muokkaamme käytäntöä ja muokkaamme itseämme. Etnometodologisessa analyysissä tarkastellaan kielenkäytön toistuvia käytäntöjä ja näiden seurauksia (ibid. 2012, 101). Sopivat kategoriavalinnat luovat tarinaa, joka toisilla valinnoilla olisi aivan toinen. Kategoria-analyysia tukemaan voi ottaa vaikutteita muista menetelmistä, esimerkiksi narratiivisesta analyysistä, jotta saavutettaisiin laajempi kulttuurinen ymmärrys (ibid. 109). Näin olen tehnyt myös omassa tutkimuksessani.

Identiteetti muokkautuu toistuvissa arjen identiteetikategoriavalinnoissa, mutta elämän käännekohtaksi voi muodostua hetki, jolloin valitsee tehdä jonkin asian toisin kuin ennen (ibid. 122). Tutkimusaineistossani esimerkiksi uskoontulo on käännekohta musiikinkuuntelun muutokseen. Käännekohdan psykologinen mekanismi on tämän tutkimuksen kannalta ilmiö, johon en puutu. Kiinnitän huomion niihin luokituksiin, joihin informantit itse orientoituvat. Ajattelun dialogisuutta, joka psykologian termein on kognitiivisinen prosessi, voidaan lähestyä etnometodologisesti: selonteot ovat osakokonaisuuksia, jotka kuvaavat aikakauden kulttuuria ja identiteetin muodostumista vuorovaikutuksessa (ibid. 123–124).

Jokapäiväisen elämän asiat ja tavat tuntuvat itsestäänselvyyksiltä ja ennakoitavilta. Normaaliuden rajat ja vaatimus normaaliuteen tulevat näkyviksi vuorovaikutuksessa. Kirsi Juhilan mukaan ”moraalinen järjestys on kulttuurista tietoa siitä, miten eri tilanteissa tulee käyttäytyä”. Ongelmia tulee, jos moraalista järjestystä murretaan eli toimitaan jotenkin poikkeavasti. Poikkeava käyttäytyminen vaatii selontekoa, josta mainitsin jo aiemmin. Nyt selonteko näyttää moraalista esiin tuovan toiminnan kautta. Pelkkä selonteko voi nostaa jonkin asian moraalisen ulottuvuuden näkyväksi. Eri kategorioihin liitetään odotuksia ja velvollisuuksia, joista poikkeaminen synnyttää moraalikeskustelua. Kulttuurisesti peilaamme tällä tavoin omaa ja toisten käytöstä. Jäsenyysskategorisoinnin analyysi kehitettiin kiinnostuksesta juuri tähän sosiaalisen maailman moraalisen perustan tutkimiseen. Sosiaalisen maailman moraalista järjestystä jäljitetään sillä, mihin tekoihin toimijat antavat selontekoja. (Jokinen et al. 2012, 132-140.) Moraali näyttää toimintana. Analyysiluvun rakenne pohjautuu tähän.

Ryhmän jäsenyys syntyy, kun ihmisiä luonnehditaan johonkin kategoriaan kuuluviksi. Aineiston kirjoittajat, informantit, eivät tunne toisiaan, mutta tässä tutkimuksessa he kuuluvat samaan kategoriaryhmään. Olen oletanut informanteilla olevan yhteisiä asioita, ominaisuuksia tai toimimisen tapoja. Sijoitin tuttujani ryhmään, johon liitin oletuksia yhtäläisyyksistä. Ryhmän muodostaminen on aktiivista ja seurauksellista toimintaa (ibid. 177). Asetin informantit selontekovelvollisuuteen ryhmänsä jäseninä. Kysyessäni jokaista erikseen mukaan tutkimukseen kerroin tutkimuksen ideasta ja asetelmasta. Tällöin jokainen informantti ymmärsi tulevansa osaksi kokonaisuutta ja edustavansa tiettyä ryhmää, johon liitin ominaisuuksia. Ominaisuuksista oletin olevamme yhteisymmärryksessä sitä kautta, että informantit suostuivat mukaan tutkimukseen ja kirjoittivat tarinansa ryhmän jäseninä. Ominaisuudet ”hengellisiä asioita elämässään tärkeänä pitävä” ja ”aktiivisesti musiikin kanssa tekemisissä oleva” olivat määreitä, jotka informantit kokivat omakseen ainakin siinä määrin, että halusivat edustaa tällaista ryhmää. Jokaisella informantilla on lisäksi oma aikaisempi kulttuurinen tietonsa ja ymmärryksensä tästä aiheesta ja on näin asianosainen. Asianosaisuus synnyttää asiantuntijuutta, jota halusin myös esiin. Informantit kertovat kulttuurista tietoaan tällaisena ryhmänä kyseessä olevassa ajassa, he ovat tämän tutkimuksen asiantuntijoita. He kertovat, mitä ”me” olemme, sisältäpäin omasta kuvitteellisesta ryhmästään. Tämä ryhmä on narratiivi, joka tulee todeksi kun se kirjoitetaan auki. Aineisto luo pienen oman todellisuutensa.

Tutkimuksessani haluan nähdä, mitkä ovat perustelut musiikin kuuntelun eroihin, mitä kuunnellaan ja mitä ei, ja missä menee raja ja miksi. Oman sisäryhmän kulttuurinen ymmärrys puetaan sanoiksi

ainakin jollain asteella. Olisi mielenkiintoista myös nähdä, missä on raja ja onko jossain viimeinen raja, jonka jälkeen ei voi enää olla ryhmäläinen. Tähän viittaa luvussa 4.4.

Jos epäonnistuu jonkin kategorian jäsenyydestä suoriutumisessa, syntyy moraalisia arvioita ja taas selontekovelvollisuus. Yllä kerrottu aineistoesimerkki kertoo poikkeavan kategorian itselle tuottamisesta, oman erilaisuuden esille tuomisesta. Poikkeavuuden itselle tuottaminen voi olla vallankumouksellista, koska se tuo vaihtoehdon vallalla olevaan kulttuuriseen kategoriasaatioon ja luo vastakkainasettelua. Lisäksi tällainen itsekategorisaatio voi olla alistuva teko. Kun ihminen huomaa itseensä kohdistuvan stereotypisoinnin eikä koe olevansa tätä, hän alkaa selitellä ja vastustaa tätä. Ihmiset tekevät tavallisuutta, se ei ole itsestään olemassa. Puheessa voidaan myös irrottautua kategoriajäsenyyksistä, jotka kulttuurisesti kokee kielteiseksi. Kategoriajäsenyyttä voidaan purkaa puolustavalla ja oikeuttavalla selonteolla ja saadaan poikkeavuus neutralisoitumaan. (Jokinen et al. 2012, 206–225.)

Etnometodologinen orientaatio näkee myös instituutioiden rakentuvan toiminnassaan arkisina käytäntöinä (ibid. 227). Tutkimusaineistoni kertoo itseään kristittyinä pitävistä ihmisistä ja heidän ajattelustaan. Tästä vedän johtopäätöksen, että se kertoo myös palasen seurakunnasta, jota kristilliseksi kirkoksi kutsutaan. Kirkko tarkoittaa rakennusta, mutta kirkollisessa kielessä puhutaan sen olevan myös ne ihmiset, jotka jakavat yhteisen uskon. Kirkkoa ei siis ole olemassa ilman ihmisiä. Evankelis-luterilainen kirkko on Suomessa instituutio, jolla on paikkansa monen ihmisen elämässä. Vaikka aineistoni ei kerro kuin häivähdyksen tästä ulottuvuudesta - useimmat informanteista eivät edusta lainkaan evankelis-luterilaista kirkkoa - osa ajattelun suuntaviivoista on kuitenkin linjassa kirkon oppien kanssa.

Instituutiossa tarvitaan toimivia, luotettavia ja vakaita kategorioita palvelemaan institutionaalisia tarkoituksia ja luomaan sosiaalista järjestystä (ibid. 229). Evankelis-luterilaisella kirkolla on tarkka tilastointi seurakuntalaisista ja tilaisuuksissa kävijöistä. Jokaisesta tilaisuudesta ja näissä kävijöistä kerätään tiedot kävijämääristä. Muut seurakunnalliset yhteisöt eivät samalla tavoin tilastoi näitä asioita. Tilastointi mahdollistaa yhteisön jäsenten saavuttamisen viestinnän kautta. Institutionaaliset vuorovaikutuskäytännöt ovat sidoksissa identiteettikategorioihin. Kirkon piirissä tästä esimerkkinä on kastetta toimittava pappi ja kastettava seurakuntalainen. Institutionaaliset kategoriat ja käytännöt ovat suhteellisen vakaita, mutta ne liikkuvat ajassa. Yleisesti ajassa oleva kulttuurinen ilmapiiri muokkaa institutionaalisia käytäntöjä ja kategorioita (ibid. 249–250). Instituutioissa tuotetaan ja uusinnetaan moraalista järjestystä neuvottelemalla kategorioista ja niihin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista (Jokinen et al. 2012, 261). Evankelis-luterilaisen kirkon suuret linjaukset

esimerkiksi moraalista vaikuttavat kirkon vaikutusvallan piirissä eläviin yksilöihin. Kirkkoon viitataan myös aineistossani.

3.2.3 Analyysiprosessi

Vertaan analyysin prosessia seuraavan aineisto-otteen kielikuvaan:

”Musiikkimaku kasvaa tällä tavalla ei lineaarisesti, vaan hiukan kuin puun vuosirenkaat, tai kukka johon tulee lisää värisävyjä ja terälehtiä kun aika kuluu.”(tarina 8)

Tämä kirjoittaja näkee musiikkimaun kehittyvän kerroksellisesti, edellinen tai aiempi ei poistu, vaan sen päälle rakennetaan uutta. Analyysiprosessissa ajattelu kumuloituu, uusi kommunikoi vanhan kanssa. Kun aineisto on lukittu, sitä ei pysty erottamaan ajasta. Tulkinta aineistostani tapahtuu koko ajan, ajassa, ja analyysi on osaltani valmis, kun julkaisen sen. Tämä ei kuitenkaan ole prosessin loppu. Mahdollinen lukija ymmärtää esille nostamistani asioista oman taustansa kautta itselleen puhuttelevia kohtia ja näin aineistoni analysointi jatkuu. Kirjoittaessani luon representaation ja kirjoittamieni sanojen lukeminen on kommunikointia. Pöysä (2015, 39) kuvailee tätä sisäisen maailman ja kulttuuristen assosiaatioiden kohtauspisteenä, kirjoittamisen konventiot luovat haasteen tekstin tulkinnalle.

On haastavaa analysoida aineistoa, kun eri ihmisten kirjoittamat tekstit ovat niin erilaisia. Joudun oikaisemaan ja niputtamaan tarinoita saadakseni yhteneväisiä linjauksia. En tulkitse vain muutamaa tarinaa, jolloin voisin keskittyä erilaisiin asioihin, esimerkiksi tarkemmin tapahtumapaikkoihin liittyvään juonellistamisen tasoon (ibid. 43). Jotkut tarinoista kiinnittyvät paikkoihin tai aikoihin esimerkiksi seuraavasti:

”Maalaiskoulussa kristillisyyks oli tärkeä osa koko kasvatusta ja joka aamu lauloimme virsiä.(...) Vaikka opettaja ei poljettavalla harmonilla ollut mikään taitava soittaja ja soinnut ottivat korviin, ei se haitannut. Virsistä jäi ihana, haikea, surullinen, mutta kuitenkin turvallinen olo.”(tarina 5)

Tässä aineisto-otteessa kerrotaan lapsuudesta maalaiskoulussa elämänkaaren alkuaikoina. Musiikki nivoutuu osaksi elämäntarinaa koulun kautta. Kouluun paikkana yhdistyy muisto poljettavaa harmonia soittavasta opettajasta. Harmonin korviin ottavat soinnut olivat osa musiikkielämystä, joka liittyi virsien lauluun aamunavauksessa. Tämä kirjoittaja nivoo tarinansa paikkaelämäkerraksi (ibid. 43). Samalla tehtävänannolla sain kolmetoista erilaista tarinaa, tehtävänanto tulkittiin yhtä monella tavalla. Joissain kertomuksista pohditaan musiikin olemusta, musiikkielämyksiä ja musiikin kautta toimimista sitomatta näitä elämänkaareen. Kerrontatapaan näyttää liittyvän

kirjoittajan tausta koulutuksen tai työelämän kautta. Pyysin informanteilta merkinnän koulutustaustasta, vaikken tätä tietoa suunnitellut tarvitsevani tekstien tulkintaan. Edellisen katkelman kirjoittaja on kasvatustieteiden maisteri ja psykoterapeutti. Tämä selittää ainakin osaksi kertomuksen rakennetta.

Toinen tapa paikantaa tekstiä on perhekerronta ja oman elämän päättyneet vaiheet (Pöysä 2015, 46). Tästä esimerkkinä on seuraava aineisto-ote:

”Kun olin pieni, perheessämme ei kuunneltu oikeastaan mitään sekulaaripuolen musiikkia, meillä ei sellaista ollut, eivätkä vanhempani halunneet sellaista hankkia.(...) Vanhempieni puolustukseksi mainittakoon, että he olivat oman aikansa kasvatteja ja tarkoittivat kaikella vain ja ainoastaan hyvää. Vanhempani kyllä ymmärsivät, ettei Tuulan ja Aimon musiikki välttämättä ole sitä parasta herkkua teini-ikään lähestyvän pojan korville, niinpä he hankkivat veljelleni ja minulle hengellistä rytmimusiikkia kuten Lasse Heikkilän Missa Concordeae ym.”(tarina 2)

Tässä kirjoittaja nivoo itsensä osaksi perhettä siinä vaiheessa, kun oma itse ei ole vielä löytynyt. Pöysä (2015, 46) kutsuu tätä *päättyneeksi ajaksi ennen itseä*. Perhekerronta välittää tätä ajanjaksoa. Kerronnan edistyessä lähestytään oman elämän nykyhetkeä ja kertoja on läsnä monenikäisenä. Kirjoittaja peilaa vanhempien tapaa kasvattaa sillä, että heidän oma nuoruutensa edusti toisenlaisia rajoitteita tai arvoja musiikin suhteen. Tämä juonne tarinassa kiinnostaa minua, koska etsin jonkinlaista ydintä, joka voisi näyttäytyä musiikillisen toimijuuden yhdistävänä tekijänä aineistossa kokonaisuudessaan. Erillisinä tarinoina informanttien kertomuksia voisi siis tulkita lukuisilla eri tavoilla, jota lähiluku tarjoaa (ibid.). Tarinat ovat kuitenkin nyt yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi, jolloin en erottele toisistaan merkittävästikin eroavia tapoja kertoa aiheesta. Kun etsin ydintä, koko aineisto puhuu, mutta kertoo yhdistävästä asiasta eri katsantokulmia.

Seuraavaksi nostan aineistosta esiin tutkimuksen kannalta keskeisiä tekijöitä. Lähdän liikkeelle siitä, mikä näyttäytyy ytimenä. Kutsun sitä nimellä ”pyhä”. Tämän ytimen ympärille kerrostuu vuosirenkaiden tavoin muita asioita, jotka laajentavat kokonaisuutta. Keskityn siihen, miten hengelliset asiat elämässään tärkeänä pitävät ihmiset musiikin kautta tulkitsevat elämäänsä ja siihen, miten he toiminnallaan tuottavat kristillistä kulttuuria. Kuten aiemmin mainitsin, kategoriat kytkeytyvät kiinteästi toimintaan. Tutkijana tehtäväni on toiminnan kautta muodostuvien kategorioiden hahmottaminen. Tässä kategoriat eivät ole päähuomio vaan sen taustalla oleva toiminta. Elämä liittyy ajallisuuteen, elämänkaareen, mihin oma toimijuus liitetään.

Aineistosta löytyi 80 eri kategoriaa musiikille. Näissä musiikki rinnastetaan esimerkiksi substantiivisesti ”musiikki on henkisyuden manifestaatio”, verbillä ”musiikki nostattaa” tai adjektiivisesti ”musiikki on ’paha’”. Muodostin näistä joukkoja, joilla oli keskenään yhteneväinen sisältö tai jotka kuvailivat samankaltaista ilmiötä. Jotkut kategoriat liitettiin musiikkiin yleensä, toiset hengellisen ja maallisen tai jollain muulla tavalla luokiteltavaan musiikkiin.

Hengellisyys näyttäytyy aineistossani pyhän kokemisena. Tähän palaan analyysissä. Elämää tulkitaan tällöin ”pyhän” linssin kautta. Musiikki on ”pyhän” kontekstissa väline, jolla on funktio. Erittelen aineistoanalyysissä pintapuolisesti musiikin eri rooleja: musiikki nähdään rukouksena, välittäjänä Jumalan ja ihmisen välillä, mutta myös henkisyuden metaforana aineettomuutensa kautta. Nämä musiikkiin liitetyt roolit liittyvät kertojiensa kulttuuriin ja moraaliin, jotka taas rakentavat sosiaalista järjestystä. Huomion keskipiste ei olekaan kategoria, jota roolilla tuodaan esiin, vaan ne kulttuurisesti jaetut merkitykset, jotka piirtävät sosiaalista järjestystä ja tunnuspiirteitä.

4 Analyysi

”Rajoitan musiikinkuunteluani seuraavista syistä:

- tiedän musiikin olevan tarkoitettu saatananpalvontaan tai muun uskonnon rituaaleja varten.*
- Sanoitukset sisältävät jumalanpilkkää.*
- Sanoitukset ovat poikkeuksellisen siivottomia...”(tarina 7)*

Edellinen aineisto-ote kuvaa yhden informantin tapaa hahmottaa musiikillisen elämänsä yhtä osaluuetta. Otan sen esimerkiksi, koska tässä kuvataan selkeästi oman hengellisyuden luomaa kehystä, jonka mukaan informantti elää. Tässä luvussa analysoin aluksi tutkittavien suhdetta yleisesti ”muihin” ja piirrän kuvan kontekstista, johon otan mukaan tämän tutkimuksen merkittävän muuttujan, musiikin. ”Me ja muut” -asetelma näyttäytyy aineistossa kategorisointina.

Avainkäsitteenä on informanttien sanoittama hengellisyys ja sen myötä vastapariksi nouseva uskonnollisuus. Hengellisyyden ja uskonnollisuuden merkityksellistämisen kautta muodostuu joukko, joka on tämän tutkimuksen ”me”. Suhde ”muihin” määrittyy siis tässä itsen kautta. Kun olen analysoinut tutkittavien suhteen muihin, analysoin tutkittavien suhdetta musiikkiin.

Analyysi tuottaa tutkimuskohteen, eli kohde ei ole aluksi valmis, vaan se sanoitetaan olevaksi. Kysymyksillä, tehtävänannolla, vaikutetaan siihen, minkälaista tietoa ilmiöstä tulee näkyviin. Toisella tavalla kysyen, toisessa ajassa ja toisen tutkijan tulkinnalla saadaan toisenlaista tietoa. (Löytty 2006, 33)

Sain rikkaan ja monitahoisen aineiston: kolmetoista hienoa tarinaa ihmisten elämästä ja heidän kokemuksistaan hengellisyydestä ja musiikista. Tiedostan olevani vastuullinen aineistoni kanssa, seuraavaksi esittämäni analyysi on tulkinta. Nostan aineistosta esiin ne teemat, jotka näen tutkimuskysymyksen kannalta keskeisinä sen teoreettisen ymmärryksen mukaan, jonka olen aiemmin esitellyt.

4.1. Hengellisyys ja uskonnollisuus

”Uskonnollisuus on mielestäni sosiaalisessa kontekstissa käytettävä ilmaus toimintaa ja asenteita ohjaavista hengellisyyteen liittyvistä uskomuksista, mutta sanalla ’uskonnollisuus’ on mielestäni hieman institutionaalinen sävy sanan ’hengellisyys’ viitatessa enemmänkin subjektiiviseen kokemukseen.”(tarina 9)

Edellinen aineisto-ote määrittelee uskonnollisuuden ja hengellisyyden eron sosiaalisena ilmiönä. Uskonnollisuus nähdään kollektiiviin ja hengellisyys henkilökohtaisuuteen liittyvänä asiana. Termien käyttö on linjassa Teemu T. Mantsisen (2014) kuvaaman 2000-luvun herätyskristillisen ajattelutavan kanssa, joten tämä ei tuo esiin varsinaisesti uutta näkemystä. Siinä mielessä aineisto on jatkumoa edellä mainitulle tutkimukselle. Aineistossa käytetään runsaasti sanoja uskonnollisuuden ja hengellisyyden termien kuvaamiseen. Tämä saattaa toki myös johtua siitä, että tarinoiden tehtävänannon apukysymyksissä tematiikka on ensimmäisenä. Toisaalta oman uskon peruskysymysten selittäminen on kuitenkin tärkeä asia. Se luo pohjaa kaikelle muulle, mitä tarinoiden jatkuessa kerrotaan. Aineiston tarinoita aloitetaan esimerkiksi seuraavasti:

”Olen kristitty suomalainen mies. Uskonnolliselta identiteetiltäni olen helluntailainen.”(tarina 2)

”Pidän itseäni hengellisenä ihmisenä.”(tarina 9)

”Hengellisyys on minulle samaa kuin hengittäminen.”(tarina 3)

”Olen aina ollut uskossa ja pitänyt itseäni hengellisenä ihmisenä.”(tarina 10)

”Hengellisyys ja usko ovat olleet elämässäni mukana lapsesta asti.”(tarina 5)

Monen kertomuksen alussa oleva identiteettikategorian nimeäminen on painokas julistus. Oman itsen määrittäminen on osa narratiivia, jolla rakennetaan identiteettiä. Omaa kategoriajäsenyyttä täsmennetään kuvaavin termein vielä muualla kertomuksissa, mutta hengellisyys on lähtökohta. Uskonnollisuus-sanana negatiivista varausta pehmennetään sanalla usko, joka ei ole niin latautunut käsite. Uskonnollisuus-sanana latautuneisuuden taustasta kertoo seuraava aineisto-ote:

”Aiemmin jaottelin mielessäni käsitteet niin, että usko ja uskovaisuus tarkoittivat oikeanlaista puhdasta ja aitoa sydämen uskoa Jumalaan, kun taas uskonnollisuus oli synonyymi farisealaisuudelle, publikaaneille, saddukeuksille, lainrikkokille ja silmänpalvoille. Kuten huomaat, termit ja käsitteet menivät minulla iloisesti sekaisin, mutta olin ymmärtänyt, että Jeesus vihasi uskonnollisuutta joten niin tein minäkin.”(tarina 2)

Kristillisen perinteen mukaisesti uskonnollisuus ei tämän aineisto-otteen mukaisesti ole suotavaa, jo Jeesus puhuu siitä paheksuvasti. Uskonnollisten kategorioiden esimerkkejä lueteltaessa uskonnollisuus liitetään tässä Raamatun ajan juutalaisen yhteiskunnan valtarakenteisiin, korruptioon ja ulkokultaisuuteen. Tässä aineisto-otteessa usko määrittyy oikeaksi ”pyhäksi”. Usko ja uskovaisuus asetetaan vastakkain uskonnollisuus-sanana kanssa. Hierarkisesti usko ja uskovaisuus ovat merkitykseltään ”pyhiä”, kun taas uskonnollisuus on karsastettava asia. Vaikka uskonnollisuudella suomen kielessä on sama kantasana kuin uskolla, näiden merkitys nähdään olevan kaukana toisistaan. Aineisto-otteessa tätä avataan seuraavasti:

”’Uskonnon’ vastakohdaksi vapaiden suuntien puheessa määrittyy ’usko’, jolla viitataan aitoon, tuoreeseen, elävään hengellisyyteen. Ilmiön taustalla lienee angloamerikkalaisesta herätyskristillisyydestä lähtöisin oleva käytäntö, jossa sanoilla religion (uskonto) ja faith (usko) nähdään vastaavat merkitykset. Englannin kielessä sanat ovatkin eri juurta, toisin kuin suomessa, ja merkitysero lienee heille luontevampi. Näin tutkimukseen vastatessa pyrin tietenkin käyttämään yleiskielen merkitysrakenteita. Koen uskonnollisuuden ja hengellisyyden olevan synonyymejä.”(tarina 11)

Tässä aineisto-otteessa omaa näkemystä uskonnosta verrataan angloamerikkalaiseen herätyskristillisyyteen. Tämän suuntaiset ajatukset heijastuvat muuallakin aineistossa, oma

positioituminen uskonnon kentällä näyttää kumpuavan vahvasti läntisestä protestanttisuudesta. Vaikka omaa kristillisyyttä kuvataan avarakatseisesti sekä läntisen että itäisen perinteen kirkoissa käymisellä, perusta näyttäytyy läntisenä. Sanojen käytön avaamisella informantti viittaa ymmärrykseen siitä, että tutkimusta lukee joku, jolle kristillisessä kulttuurissa käytettävä sanasto on vierasta. Kirjoittaja osaa käyttää sanoja kulttuurin sisäisellä tavalla, mutta mukautuu tässä tilanteessa ottamaan toisenlaisen roolin, jossa edellä mainituille sanoille annetaan synonyyminen merkitys. Huomattavaa tässä on juuri kulttuurien rajapinta. Tällaisen normin tai säännön voi siis pitää kuuluvana tutkittavana olevan aineiston kirjoittajien sisäiseen kulttuuriin. Arkielämän valinta, tässä sanavalinta, syntyy tilanteesta, jossa kirjoittaja kirjoittaa ulkopuoliselle yleisölle. Tasapainottelu eri kategorioiden välillä on toimintaa. Kirjoittajat jakavat kulttuurisen merkityksen, he tietävät olevansa osa sisäpiiriä ja näin he luovat sosiaalista järjestystä. Tutkimuksessani käytän hengellisyys- ja uskonnollisuus-sanoja avaten termien merkityksiä kussakin asiayhteydessä.

Tarkastelen seuraavaksi, mitä sisäpiiriläisen elämään kuuluu ja minkälaisia normeja ja sääntöjä aineistosta löytyy. Aluksi kuvailen lyhyesti jäsenyysskategorisointiin liittyviä osallisten omia toimintoja muussa kuin musiikin yhteydessä. Seuraavaksi pureudun musiikilliseen toimintaan, joka on tämän tutkimuksen pääasiallinen tutkimuskohde.

4.1.1 Hengellisyys toimintana

Hengellisyyden osuus oman elämän päivittäisissä toiminnoissa näyttäytyy aineistossa vaihtelevana. Elämän erilaisissa vaiheissa eri asiat ovat näkyvämmän esillä kuin toisissa. Seuraava aineisto-ote kuvaa elämän eri aikakausia näin:

”Välillä on ollut kausia, jolloin hengelliset asiat ovat olleet enemmän pinnalla ja välillä ovat jääneet hyvinkin taustalle. Nykyään osallistun jonkun verran seurakunnan toimintaan ja pidän kokemuksia jonkinlaisesta jatkuvasta Jumalan läsnäolosta elämässäni tärkeänä.”(tarina 10)

Osallistuminen seurakunnan toimintaan on tämän informantin elämässä satunnaista. Sama on nähtävissä evankelis-luterilaisen kirkon keräämissä tilastoissa (esim. Haastettu kirkko 2012). Evankelis-luterilainen kirkko tilastoi tarkkaan tilaisuuksiensa kävijämäärät, kun taas muissa seurakunnissa ei vastaavaa pitkäaikaista seurantaa ole. Uskonnollisuus ja seurakunnissa käyminen eivät kuitenkaan korreloi keskenään, kuten edellisestä aineisto-otteesta käy ilmi. Uskonnollisuus voi

olla tärkeä osa elämää, vaikka ihminen ei kävisikään seurakunnassa. Oma henkilökohtainen suhde Jumalaan koetaan merkityksellisempänä asiana. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa informanteille?

”Ehkä keskeistä on yhteyden vaaliminen ”yläkertaan” päin, se, että se yhteys olisi aito ja tuore. Toinen tärkeä juttu on sen eläminen todeksi ihmisten keskellä...se, että voi itse olla aito ja lämmin, ja sitä kautta olla ”maailman valona” mihin Jeesus haastoi. Toki itsellä on myös oma vastuu siitä, että ”elää ihmisiksi” jokapäiväisessä elämässä. Pienissä ja isoissa valinnoissa haastetaan ottamaan huomioon se, mitä Jumala on sanonut.”(tarina 11)

Edellä olevassa aineisto-otteesta informantti kokee olevansa haastettu elämään ihmisten keskellä arvomaailmansa mukaisesti. Yhteys Jumalaan ja ihmisiin nostetaan esiin erillisinä, mutta toisiinsa sidoksissa olevina elämän osa-alueina. ”Maailman valona” olemisessa ei oteta kantaa siihen, ovatko toiset ihmiset ”muuta” eli niitä, joille pitäisi olla valo heidän valottomuutensa takia. Tämä informantti korostaa omaa vastuutaan; hänen tulee elää todeksi usko maallisessa elämässään. Hänen arvomaailmaansa ohjaa Jeesuksen opetus, joka löydetään siitä, ”mitä Jumala on sanonut”. Tulkitseen informantin tarkoittavan tässä Raamatun. Yhteyttä Jumalaan on pidettävä aktiivisena, jotta se säilyttää tuoreutensa. Seuraava aineisto-ote kuvaa Raamatun asemaa.

”...hengellisyydellä ja uskonnollisuudella on minulle konkreettisempi ja erityisempi muoto. Luen Raamatun ja ajattelen, että sieltä löytyvät Jeesuksen ja vanhan liiton opetukset ovat jonkinlainen coach tai personal trainer, jota tarvitsen selvitäkseni, tai pysyäkseni kaidalla tiellä, kuten ilmaus kuuluu... Raamatulla on minulle tämä mentoroiva funktio. Tämä suhde ilmenee keskusteluissa, rukouksessa, sisäisinä keskusteluinä joissa tulen henkisen peilin eteen, ja pyydän nähdä itseni ja ympäristöni ilman arviointikyvyn puutteesta johtuvia vääristymiä.”(tarina 8)

Raamatun lukeminen ja rukous sekä yhteys muihin ihmisiin ovat selkeät aineistosta nousevat kristilliseen elämäntapaan liittyvät käytänteet. Raamattu tuo informanteille muuten vaikeasti konkretisoituvan Jumalan helposti lähestyttävään luettavaan muotoon. Tämän aineisto-otteen mukaan Raamatusta löytyy opetus, jonka merkitystä kuvataan tutkimusajan muodikkailla kokonaisvaltaisen valmennuksen käsitteillä. Raamatun opetukset koetaan persoonallisena kohtaamisena, jossa opetuksen sisällön voi soveltaa omaan elämäänsä ja näin saada suuntaviivoja tekemisilleen. Seuraava aineisto-ote kertoo seurauksista.

”Elämäkokemukseni perusteella toteaisin, että raamatullisten arvojen varassakaan ei voi välttyä vaaroilta eikä edes onnettomuuksilta, mutta kaikessa voi selvitä toivoa ja elämänhalua menettämättä.”(tarina 1)

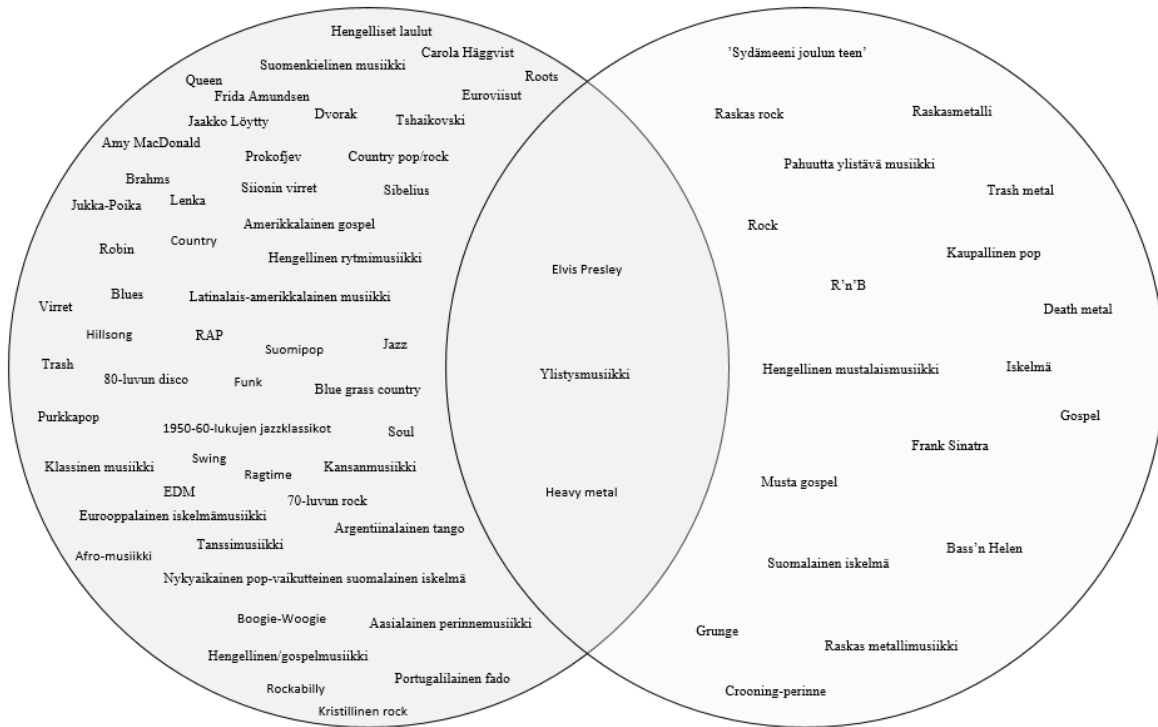
Tässä kirjoittaja antaa oman elämänsä asiantuntijalausannon, jossa kokemus on vahvistanut uskoa oman elämäntavan seurauksista. Vaikka pahoja asioita on tapahtunut, informantti on silti pystynyt jatkamaan elämäänsä, koska toivo on säilynyt. Hengellisyys elämässä näkyy tutkimusaineistossa toimintaa suuntaavina oppeina, joita voi saada Raamatusta. Raamatun mukaista toimintaa aineiston perusteella on ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa oleminen sekä henkilökohtainen rukouselämä, johon liittyy Raamatun lukeminen ja osittain myös julkisissa seurakuntien tilaisuuksissa käyminen. Olen edellä kuvannut aineiston kirjoittajien elämäntapaa ja näin luonut kontekstia seuraavalle tulkinnalle heidän kokemuksistaan musiikista. Aineiston päähuomio on musiikissa, mutta se joka kirjoittaa musiikista, on erottamaton osa siitä. Hengellisyys tulee ilmi kaikessa siinä, mitä ja miten musiikista kerrotaan.

Esittelen ensin aineistosta löytyviä ajatuksia musiikkimausta. Se rakentaa pohjaa muulle, mitä musiikista kerrotaan. Olisi ollut mielenkiintoista löytää yhteneväisiä linjauksia aineistoni informanttien musiikkimausta, mutta sellaisia ei tullut tutkimuksessa esiin. Purhosen (2014) linjaukset ovat laajempi esitys tästä ilmiöstä yhteiskunnallisella tasolla Suomessa. Hänen esityksessään on viitattu ominaisuuksiin, jotka ovat liitettävissä uskonnollisuuteen. Esimerkiksi uskonnolliset ihmiset olivat iältään vanhempia kuin mitä tutkimukseni informantit ovat. Muita uskonnollisuuden kanssa korreloivia ilmiöitä ovat Purhosen (2014) termein epälegitiimiyden puolelle kääntyvät alempi koulutustaso ja poliittinen konservatiivisuus. Näihin asioihin ei tutkimuksessani oteta kantaa. Otantani on pieni, ja joukko ei pääosin sovellu vertailtavaksi Purhosen tulosten kanssa. Aineistoni kertoo toisenlaisen tarinan.

4.2 Musiikkimaku

Mieluisa musiikki

Epämieluisa musiikki

Kuva 1. Musiikkimaku aineistossa esiintyvien mainintojen mukaan.

Yllä olevassa kuvassa luetellaan kaikki aineistosta löytyvät musiikkiin liittyvät maininnat, joissa on eritelty tyyli, genre, artisti tai säveltäjä. Vasemmanpuoleisessa ympyrässä ovat mieluisina nimetyt ja oikeanpuolimmaisessa epämieluisina nimetyt musiikit. Keskellä ovat ne, jotka nimettiin kummassakin yhteydessä. Tämä kaavio kuvaa musiikkimieltyymysten jakautumista aineistossa. Kuvan informaatio on hyvin suppea. Laajempaa kuvaa varten on tutustuttava siihen, mitä musiikista on kirjoitettu, ja sitä kautta olen myös saanut tarkempaa tietoa ja vastauksia tutkimuskysymykseeni. Esittämäni musiikkimaun yleisesitys luo kuitenkin pohjaa seuraavalle esitykselle musiikkimausta. Musiikkimaun kuvaus kertoo kategorisoinnista. Kategorisointi on arvottamista.

Musiikillinen ”kaikkiruokaisuus” ja uskonnollisuuden monimuotoisuus puhuvat nähdäkseni samasta oman aikansa ilmiöstä. Semi Purhonen (2014, 310) kuvailee ilmiötä luokka-aseman kautta. Avarakatseisuus on suvaitsevaisuutta eli kiinnostusta monenlaisia ilmiöitä kohtaan. Kun tuntee monenlaista kulttuuria, voi tältä tarjottimelta valita oman näköisensä kattauksen. En lähde

tarkemmin ottamaan kantaa aineistoni informanttien luokka-asemaan. Koulutuksensa perusteella he sijoittuvat kuitenkin karkeasti legitiimin -kansalaisten silmissä hyväksymisenarvoisen- ja modernin, piiriin (Purhonen 2014, 382). Purhosen (2014, 310) mukaan Peterson näkee, että ”kaikkiruokaisuus” ja sosiaalinen asema liittyvät yhteen. Mantsinen (2014, 310) on esittänyt näistä aiheista kattavamman kuvauksen. Aineistossani kerrotaan uskonnollisen toiminnan johtaneen musiikkimaun laajenemiseen. Onko hengellinen kulttuuri sitten tuonut kiinnostuksen kulttuuripääoman kartuttamiseen, hyvään kulttuuritahtoon? Mantsisen (2014, 184) mukaan maun laajenemista voi tapahtua, mutta yhteisön tuomin rajoituksin. Seuraava aineisto-ote kuvaa asiaa näin:

”...Kirkkokokemukseni ja perehtyminen hengelliseen musiikkiin on laajentanut ja syventänyt musiikkimaailmaani. Minusta on tullut uskoni myötä avoimempi ja suvaitsevampi musiikkeja, kulttuureja ja rotuja kohtaan. Se on myös muuttanut minua ihmisenä empaattisemmaksi, auttavaisemmaksi ja hyväntahtoisemmaksi.”(tarina 12)

Tässä aineisto-otteessa kuvataan sitä, miten hengellisyys on tuonut konkreettisen uuden kulttuurin osa-alueen elämään ja tämän nähdään laajentaneen musiikkimaailmaa. Kristillisen etiikan mukaisesti aineisto-otteessa kuvataan kirjoittajalle tärkeää elämänarvoa, lähimmäisenrakkautta. Henkilökohtaisten ominaisuuksien kehittyminen nähdään johtuvan uskosta. Usko on avartanut musiikkimaailmaa. Samaa ilmiötä kuvataan toisaalla aineistossa näin:

”Moneen musiikkilajiin olen syvemmin tutustunut kristillisen toiminnan kautta, joten toisaalta sitä kautta myös musiikkimaku on muovautunut. Esimerkiksi irlantilainen musiikki ja kansanmusiikki olisivat ehkä kokonaan jääneet omasta valikoimastani pois ilman seurakunnan harrastuspiirejä ja Suomalaista messua. Minua ei nimittäin esimerkiksi suomalaisen kansanmusiikin sanoma kovastikaan puhuttele, joten vaikka musiikki itsessään olisi aivan yhtä mukaansatempaavaa ja hienoa, en silti ehkä olisi jaksanut kiinnostua siitä siinä määrin kuin Suomalaisen messun myötä.”(tarina 13)

Tässä kansanmusiikki on tullut osaksi elämää jonkin hengellisen toiminnan kautta. Musiikkimaku kehittyi sen mukaan, minkälaisen musiikin kanssa on tekemisissä. Maku on tässä osuva sanavalinta. Se viittaa aistiin, joka liittyy ruokailuun: kun johonkin ruokaan tutustuu, siitä voi oppia pitämään. Informantin mukaan siitä musiikista, joka muuten olisi vierasta, tulee tuttua hengellisen toiminnan kautta ja tutustumisen myötä oppii pitämään tämän musiikinlajin estetiikasta. Aineistossa luetellaan hyvin paljon erilaisia musiikkigenrejä ja perustellaan näiden mieluisuutta eri tavoin.

Musiikkimaun laajeneminen yhdistetään aineistossa kuitenkin hengellisen elämän monin tavoin rikastavaan vaikutukseen. Aineistossa ei oteta kantaa siihen, miksi hengellisyys rikastuttaa elämää. Se voi johtua siitä, että seurakunnissa tai muissa tilaisuuksissa, joissa ihmisiä kohdataan hengellisyyden merkeissä, ihmiset ovat varsin heterogeenisiä hengellisyyden ollessa ainoa yhteinen nimittäjä. Edellisen aineisto-otteen kirjoittaja on siirtynyt ulos mukavuusalueeltaan, johon suomalainen kansanmusiikki ei aikaisemmin kuulunut. Hän ei kuitenkaan kerro sitä, miksi näin on tapahtunut tai mikä johti siihen, että hän lähti mukaan seurakunnan harrastuspiireihin ja Suomalaiseen messuun. Näiden kautta hän kuitenkin pääsi sisään kansanmusiikin maailmaan. Kun hengellisyys tuo uusia virikkeitä, sitä kautta opitaan uusia asioita. Palaan musiikin kautta oppimiseen tutkimukseni myöhemmässä vaiheessa luvussa 4.3.3.

Hengellinen elämä on tuonut informanttien elämään uudenlaisia musiikkityylejä, mutta onko se myös rajoittanut sitä, mitä kuunnellaan? Edellisissä aineisto-otteissa nähdään tilanne positiivisen kautta, mutta valinnoilla suljetaan kuitenkin pois jotain muuta. Aineistossa ei oteta kantaa omiin henkilökohtaisiin rajoitteisiin musiikkimaussa niin, että ulkopuolelta ohjatusti tulisi kieltoja siitä, mitä voi kuunnella ja mitä ei. Valinta nähdään arvomaailmassa, aikuinen valitsee itse. Osa informanteista kertoo lapsuudestaan ja vanhempien vaikutuksesta musiikkivalintoihin. Nyt kuitenkin informantit ovat aikuisia, ja kaikki kertovat tekevänsä itse valintansa. Valintoja määrittelevät arvot ja henkilökohtaiset mieltymykset.

Seuraavaksi esittelen sitä, mikä näyttyy hyväksyttävänä musiikkina tutkimusaineistossa ja miten hyväksyttävä musiikki määrittyy. Nämä seikat kertovat aineistosta esille tulevan uskovaisten legitiimin maun. Jos legitiimi yleisesti käsitetään tarkoittavan kansalaisten hyväksymää, sovellan tässä tutkimuksessa sen tarkoittavan aineiston kirjoittaville uskovaisille hyväksyttynä näyttäytyvää musiikkia. Seuraavana esittelen yhteisiä piirteitä, löytyykö aineistosta jotain legitiimiyden piirteitä ja toisaalta mikä on karsastettavaa epälegitiimiä. Hyväksyttävä musiikki on omien arvojen mukaista, mutta arvot näyttävät johtavan laajaan kirjoon erilaisia mieltymyksiä.

”Minkälaisen musiikin koen omimmakseni? En osaa nimetä musiikkityyliä...pitänee vastata, että sielukkaan, hyvin tehdyn hengellisen musiikin kaikista genreistä.(...) Hyvin tehty musiikki saavuttaa kokemuksessa jonkin sellaisen tason, mikä saa ”sen jonkin” aikaan sisälläni. Hengellinen musiikki (hyvin tehtynä!) saavuttaa sitten vielä jotakin sellaista, mitä sekulaariin näkökulmaan tyytyvä musiikki ei tavoita.”(tarina 11)

Tässä aineisto-otteessa kiteytetään olennainen seikka siitä mieluisalta näyttäytyvästä musiikista, mikä luonnehtii koko aineistoa. Hengellinen ulottuvuus nähdään musiikin ominaisuutena, joka ohittaa generajat. Vaikka hengellisessä musiikissa on tyylejä (esimerkiksi hengellinen mustalaismusiikki), joista ei pidetä, omien arvojen mukainen sanoma näyttää yleensä voittavan muut musiikilliset elementit.

Sekulaari musiikki nähdään tämän aineisto-otteen mukaisesti 'vähempään tyytyväenä'. Maallisesta musiikista nähdään puuttuvan jotakin. Musiikki ei siinä tavoita sitä, mitä hengellinen musiikki tavoittaa. Hengellisyys on ominaisuus, joka puuttuu sekulaarista musiikista. Mikä tahansa hengellisyys ei kuitenkaan päihitä musiikillisia ominaisuuksia, hengellisen musiikin täytyy olla hyvin tehtyä, että se olisi mieluista. Seuraavassa esimerkissä avataan asiaa näin:

"Joskus itseäni ärsyttää joidenkin hengellisten äänitteiden surkea laatu tai huonot sovitukset ja musiikillinen ala-arvoisuus, mutta onneksi löytyy paljon hyvinkin tuotettua ammattimuusikoiden esittämää hengellistä musiikkia. Monesti vain tuntuu siltä, että ne huonot äänitteet ovat pilanneet koko kristillisen musiikkigenren maineen oikeasti musiikista ymmärtävien ihmisten keskuudessa."(tarina 10)

Tässä esimerkissä eritellään hengellisen musiikin äänitteiden arvottavia osia. Niitä ovat äänitteiden laatu, sovitukset, musiikillisuus, tuotanto, ammattilaisuus ja esittäminen. Nämä määreet merkitsevät informantin mukaan musiikin ja ne voivat luokitella musiikin hyväksi tai huonoksi. Musiikkia "oikeasti ymmärtävä" ei tämän aineisto-otteen mukaan voi pitää huonosti tehdystä musiikista, vaikka se olisi hengellistä. Tässä ei oteta kantaa muihin genreä osoittaviin tekijöihin, kaikki hengellinen musiikki on tarkastelun kohteena. Musiikki jaotellaan hengelliseen ja siihen musiikkiin, joka ei ole hengellistä. "Oikeasti musiikkia ymmärtävän" musiikin arvostelijan kategoriaa ei aineisto-otteessa määritellä hengellisyyden kautta. Tällainen musiikinkuuntelija voi siis olla hengellinen tai ei-hengellinen. Tämän aineisto-otteen perusteella informantti lukee itsensä musiikin ymmärtäjien piiriin ja osoittaa, että teknisen toteutuksen osat ovat määritteleviä tekijöitä musiikin pidettävyydessä. Tässä on mielenkiintoinen ristiriita sen aineistossa löytyvän musiikin kokemisen kanssa, jossa soittamisen tekninen suoritus ei ole määräävä tekijä musiikin sielukkuuden kanssa, vaan henki on tärkeämpi ominaisuus.

Genre ei aineiston mukaan ole siis olennainen muuttuja vaan generajat ylittävä laadukkuuden vaatimus. Hengellisyys nousee esiin musiikin päihittämättömänä toisena ulottuvuutena. Tässä näkyy uskonnollisuuden kaiken kattava katsantotapa (Eliade 2003). Mitkä ovat sitten

ominaisuuksia, joita ei hengellisyydestä huolimatta kuitenkaan siedetä? Tässä on esimerkkejä epämiellyttävyydestä:

”Jokaisesta (musiikin) tyylilajista löytyy jotain minuun vetoavaa. Gospelmusiikki, jota soitetaan esimerkiksi Radio Dei -kanavalla, ei välttämättä vetoa minuun niin paljon. Olen lievästi kyllästynyt kuulemaan kristillistä sanomaa sisältävää musiikkia. Oikeastaan en ole juuri koskaan pitänyt ns. evankelioivasta musiikista.(...) Harmittavan usein gospel on myös huonosti toteutettua.”(tarina 7)

Vaikka tässä informantti kertoo rajoittamattomasti löytävänsä jotain itseään koskettavaa musiikin eri tyyleistä, huonosti tehty gospel on kuitenkin poikkeus. Kristillinen julistava ja ei-kristittyjä tavoittava sanoitus kuulostaa tämän kirjoittajan mielestä epämieluisalta. Myös tässä aineisto-otteessa otetaan kantaa musiikin huonoon toteutukseen. Se näyttää toistuvan läpi koko aineiston. Tämä voi johtua siitä, että tutkimukseni informanttijoukko koostuu aktiivisesti musiikin kanssa tekemisissä olevista ihmisistä, jolle ”laadukkuus” on tärkeä määre. He ovat harjaantuneet erottamaan laatua merkitseviä kriteerejä musiikkikoulutuksensa, harrastuneisuutensa ja ammattinsa kautta. Toisissa aineisto-otteissa valotetaan hengellisessä musiikissa koetun epämieluisuuden syitä.

”Hengellinen musiikki vahvistaa ilman muuta uskonnollisia tunteita, mutta olen aina vähän pelännyt kaikkea epäaitoutta ja usein varon menemästä liian hurmoksellisiin tilaisuuksiin tai yrittämästä kokea vähän niin kuin väkisin mitään henkeväää musiikin kautta.”(tarina 10)

”En jostain syystä ole ikinä voinut sietää ylistysmusiikkia musiikillisesti tai sanomaltaan. Ylistyslaulujen päättymätön toisto ja hokemat ovat oikeasti ahdistavia.”(tarina 1)

”En halua kuunnella heviä, nykymusiikkia, hengellistä mustalaismusiikkia, liian pateettisia hengellisiä kappaleita tai sopimattomia sanoituksia... jotkut hengelliset laulut sytyttävät heti ja toisista en pidä millään, vaikka se olisi kuinka suosittu. Esim. laulu ”Sydämeeni joulun teen” on aina ollut minusta vastenmielinen, laahaava, surullinen kappale.”(tarina 5)

”Myös hengellisen musiikin puolelta löytyy masentavalla tai mauttomalla otteella kirjoitettua lyriikkaa...myös ne jäivät monesti kuuntelematta.”(tarina 11)

Edellisissä aineisto-otteissa kuvailtiin hengellisen musiikin piirteitä, joihin liittyy epämiellyttävyyttä. Gospelmusiikin huono toteutus, ylistysmusiikin toisteisuus, epäaitous ja mauttomat sanoitukset herättävät vastenmielisyyttä. Toisaalta gospelilla ja ylistysmusiikilla on vankkumaton kannatus toisissa kertomuksissa. Epälegitiimiä on hengellisen musiikin kohdalla vaikea tavoittaa. Yhtenäistä ”hyvää makua” ei tästä aineistosta löydy, se on käymistilassa koko

yhteiskunnassa laajemminkin (Purhonen 2014, 289) ja toisaalta yksinkertaistavaa yhtenäistä makua ei ole olemassakaan (Purhonen 2012, 322). Minkälaisia asioita tai ominaisuuksia musiikista nostetaan esiin miellyttävinä?

”Valitsen kuunneltavaksi ja tehtäväksi sellaista musiikkia, joka ei ole ristiriidassa vakaumukseni kanssa. Esimerkiksi hyväntuulinen pop ei useimmiten millään tavalla ole ristiriidassa omien ajatusteni kanssa, mutta toisaalta sanoituksista toisinaan välittyvä tyhjä kokemus maailmasta harmittaa itseä.”(tarina 13)

”Klassisen musiikin klassikoiden raikkaus ja seesteisyys miellyttää korvaa ja rauhoittaa mieltä.”(tarina 11)

”Elektronisen tanssimusiikin dynaamisuus miellyttää minua.”(tarina 11)

Vakaumuksen kanssa samassa linjassa oleva musiikki koetaan harmittomana. Musiikkimieltymyksen valintaa ohjaa oman yhteisön kuvitellut rajat. Profaanina nähty koetaan vahingoittavana, tässä esimerkiksi maallisen musiikin tyhjä sanoitus, mutta sekulaari, tässä hyväntuulinen pop, voi olla vaikuttamatta vahingollisesti (Mantsinen 2014, 155). Muina ominaisuuksina mainitaan raikkaus, rauhoittavuus ja dynaamisuus. Nämä kaikki ominaisuudet viittaavat musiikin vaikutukseen, johon palaan myöhemmin.

Mikä makumieltymyksissä loistaa poissaolollaan? Esimerkiksi punkia ei ole mainittu lainkaan, vaikka aikakaudellisesti se voisi olla osa informanttien kokemusmaailmaa. Aikakauteen ottaa kantaa seuraava aineisto-ote:

”Musiikkimieltymykseni ovat myös oman aikani musiikkia. Tarkoitin tällä sitä, että musiikissa ilmenee eri aikakausina erilaisia trendejä ja usein huomaan myös itse kuuntelevani sellaista musiikkia, joka ainakin jossain määrin seuraa valtavirran trendejä. Vaikka hengellinen aspekti on mukana, niin myös hengellisellä kentällä valtavirran trendit näkyvät, tosin usein hieman jälkikäteen maallisesta puolesta.”(tarina 3)

Tässä informantti kertoo maun olevan kytköksissä omaan aikakauteen. ”Maallinen” valtavirran musiikki vaikuttaa hengellisen musiikin tuotantoon. Maallinen tarkoittaa tässä ei-hengellistä, sekulaaria musiikkia. Hengellisen musiikin tyyli mukautuvat sekulaaria seuraten, mutta vasta myöhemmin. Punkin puuttuminen voi olla myös seurausta siitä, että se edustaa valtavirtaa vastustavaa kapinahenkeä (ibid. 178). Aineistossani makumieltymykset perustellaan esteettisillä seikoilla.

Musiikin estetiikkaan vaikuttaviksi ominaisuuksiksi luetellaan yleisen teknisen toteutuksen lisäksi sanat, melodia ja rytmi. Näiden lisäksi tärkeäksi ominaisuudeksi määrittyy musiikin ”sielukkuus”. ”Sielua” ei aineistossa määritellä henkisyuden tai kristillisen ihmiskuvan mukaisen ihmisen osan kautta. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen koostuu hengestä, sielusta ja ruumiista. Musiikin sielua kuvataan seuraavasti:

”Pidän musiikista, joka ilmentää rankkoja ja koristelemattomia sävyjä, on jonkinlainen protestantismien ilmentymä... Ehkä tätä voisi laajentaa siihen, mitä musiikissa yleisesti tarkoitetaan ”sielulla”. Musiikilla usein ajatellaan parhaassa tapauksessa olevan sielu, ja tämän sielun ilmentäminen on tärkeää.”(tarina 8)

Tapa jolla tässä kuvataan sielukkuutta musiikissa luo mielenkiintoisen kontrastin muille tavoille, millä musiikkimieltymyksiä kuvataan. Kun tässä esimerkissä verrataan musiikin koristelemattomuutta ja rankkaa sävyä protestantismiin, tullaan ottaneeksi kantaa juuri kapinallisuuteen. Protestantismi lähti liikkeelle toisesta tavasta ajatella, protestista vanhaa ajattelutapaa kohtaan, julistuksesta toisenlaisesta tavasta toteuttaa uskonelämää. Yksilön valinta on tasapainottelua puhtaan uskon toteuttamisen, moraalisen ja kunnollisen elämän elämisen kanssa (Mantsinen 2014, 218). Uskontokulttuuriin liittyvät kulttuuriset odotukset ohjaavat musiikkivalintoja ja tätä myöden myös mieltymyksiä. Mantsisen (2014, 196) helluntaikulttuurissa ei näytä olevan sijaa protestille. Aineistossani protestia löytyy ainakin ajattelussa, mutta aineiston kirjoittajat edustavatkin laajempaa kristillisen ajattelun kirjoa kuin helluntailaisuus.

Sanoitukseen kiinnitetään laajalti huomiota aineistossa, kuten monissa aiemmin esitetyissä aineisto-otteissa on luettavissa. Syitä sanoitusten mieluisuuteen tai epämieluisuuteen on selitelty monella tavalla. Selontekoihin kiinnitän huomiota myöhemmin, seuraavissa aineisto-otteissa annan yleisiä esimerkkejä, joilla otetaan kantaa musiikin sanoitukseen.

”Masentavia tai aggressiivisia ajatuksia sisältävää musiikkia kuuntelen hyvin harvoin, osittain siksi, että masennun itse herkästi ja paha mieli tarttuu tällaisesta musiikista turhan herkästi. Siksi toisekseen en oikein tavoita sitä, miksi joku edes haluaa tehdä negatiiviseen ajatteluun rohkaisevaa musiikkia.”(tarina 11)

Tässä aineisto-otteessa masentavia ja aggressiivisia sanoituksia sisältävää musiikkia karsastetaan vaikutusten takia. Tässä ei oteta kantaa onko musiikki hengellistä tai maallista. Tälle informantille sanoitukset ovat tärkeä osa musiikkia, hän samaistuu niihin ja kokee mielialansa muuttuvan musiikkia kuunnellessa. Seuraavassa esimerkissä näemme toisenlaisen kokemuksen.

”Huomaan kautta linjan olleeni huono muistamaan kuunteleman musiikin sanoja, ainakaan jos kyse on monimutkaisista tulkinnoista.”(tarina 8)

Tässä aineisto-otteessa huomautetaan, että sanoitukset jäävät musiikin muiden osatekijöiden varjoon niin, ettei niitä helposti muista. Ilmeisesti tässä tapauksessa sanoituksilla ei ole edes paljoa merkitystä. Seuraavassa esimerkissä aineiston mukaiset musiikin osatekijät yhdistetään.

”Kun hengelliseen tekstiin yhdistetään sävellys, sovitus ja esittäjät, tulee näkymätön todellisuus minulle ainutlaatuisella tavalla konkreettiseksi.”(tarina 5)

Hengellinen teksti on tässä aineisto-otteessa lähtökohta. Siihen liitetään muut musiikin ulottuvuudet ja kokonaisuus on kirjoittajaa koskettava. Hän kokee musiikin tuovan kokemusmaailmansa hengellisen ulottuvuuden konkreettiseksi.

”Nykyisin kuuntelen sekä hengellistä että maallista musiikkia. Jälkimmäisestä lähinnä jotakin simppeä, sanomaltaan kristityllekin sopivaa, kuten Juha Tapiota tms.”(tarina 13)

Tässä aineisto-otteessa rajataan kristitylle sopivaa musiikkia. Musiikkimaku, se mistä pidetään ja mistä ei pidetä, kertoo valinnoista. Tämä ote on ainoa, missä suoraan otetaan kantaa siihen, mikä on sopivaa, muissa musiikkivalintoja koskevissa säännöissä peilataan omaa makua, kerrotaan asia henkilökohtaisesta näkökulmasta. Kun edellisessä aineisto-otteessa kerrotaan, minkälainen musiikki on kristitylle soveliaista, rajataan pois muuta. Tässä järjestetään kristityn kategorian tunnuspiirteitä. Sopiva musiikki on ”simppeä” ja esimerkiksi annetaan ”Juha Tapio”. Juha Tapiion kristillinen tausta tunnetaan julkisuudesta. Kun informantti on ottanut itselleen aseman kristityn kategoriaryhmäläisenä, hän halua toisintaa ja toistaa omaksumiaan tämän kategorian tunnuspiirteitä. Tunnukspiirteet ovat totunnaista tietoa arjesta ja näihin liittyy selonteot (Jokinen et al. 2012, 21). Tässä aineisto-otteessa ei oteta kantaa poikkeavuuteen vaan nimenomaan kerrotaan totunnaista tietoa. On mielenkiintoista, miksi vain yhdessä kohtaa aineistoa kerrotaan suoraan sopivaisuussääntö. Maallisen ja hengellisen musiikin erottelu aineistossa on silmiinpistävä, kuten edellä on selvinnyt.

Aiemmin tässä luvussa olen esitellyt sen, miten aineistossa kuvataan sitä identiteetin osaa, joka koetaan pysyväksi. Tämän aineiston informanteille se on koko elämää ohjaavaa kristillisyyttä. Seuraavaksi tarkastelen aineistoa eritellen kategorioita, joita musiikkiin liitetään. Nämä näyttäytyvät toiminnan kautta.

4.3 Musiikki toimintana

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kristillistä kulttuuria musiikkiin liittyvien omaelämäkerrallisten kertomusten kautta. Kulttuuri tuotetaan toiminnassa, jossa käytetään opittuja malleja (Mantsinen 2014, 5). Seuraavana esittelen aineiston kirjoittajien kertomuksiinsa valitsemaa musiikillisen toimijuuden malleja, joista on kerrottu esimerkein.

Musiikki nähdään ylistyksenä, sillä tuodaan kunniaa Jumalalle, tässä ihmisellä on aktiivinen rooli. Musiikin sanotaan olevan rukousta. Musiikin kautta ollaan yhteydessä näkymättömään maailmaan. Musiikki kuvataan mystisenä kokemuksena, joka voi johtaa uskomaan yliluonnolliseen. Tässä kaikessa musiikki itsessään on osa hengellisyyttä, *”henkisyyden manifestaatio”*, kuten aineistossa kiteytetään. Mutta kuten otsikossa sanotaan, tähän liittyy ihmisen aktiivisuus, toiminta tai toisin sanoen henkinen ”harjoitus”. Ihmisen täytyy tehdä jotain tuottaakseen henkisyyttä. Tällöin musiikilla on toiminnallinen funktio.

4.3.1 Musiikki henkisenä harjoituksena

”Olen jonkun verran ollut viulistina mukana ylistysbändeissä ja koen soittamisen olevan hieno kanava johdattaa ihmisiä rukoukseen ja Jumalan äänen kuulemiseen.”(tarina 10)

Juniper Hillin (2011, 92) mukaan tapauksessa, jolloin ajatellaan, että musikaalinen luovuus on jumalallista alkuperää, rajoitetaan musiikillisen luovuuden opetettavuutta. Musiikin jumalallisen alkuperän uskomisen voi myös rohkaista musiikintekijää, kuten edellisessä aineisto-otteessa kerrotaan. Siinä soittaminen näyttäytyy kanavana Jumalan ja ihmisen välillä. Kanava ei pääty vain soittajaan vaan se musiikin kautta jatkuu kuuliijaan saakka. Tällöin soittaja toimii myös välittäjänä, fyysinen olemus toimintoinen, tässä tapauksessa äänten tuottaminen, konkretisoi hengellisyyden. Ihminen nähdään instrumenttina. Samalla tavalla aiemmin kuvattiin Raamatun tekstin välineellisyyttä, näkymätön hengen maailma ikäänkuin inkarnoituu musiikin kautta. Seuraava aineistoesimerkki kuvaa prosessia, musiikkia luonnehditaan seuraavanlaisesti:

”Musiikki on näkymätön, joka vaikuttaa tunteisiin ja kokemukseen.”(tarina 8)

Musiikin olemus kuvataan edellisessä aineisto-otteessa immateriaaliseksi, sellaiseksi, jota ei voi silmin aistia, mutta jolla kuitenkin on voimakas emotionaalinen vaikutus. Kun musiikki

ymmärretään toimintana, tämän aineisto-otteen keskeinen sana on vaikuttavuus. Musiikki on osana tunteen tuottamisessa ja kokemuksessa. Musiikin merkitys osallistujalle rakentuu tilan ja olosuhteiden kautta (DeNora 2000, 61).

Musiikin välittäjänä toimiminen tulee vahvasti esiin monenlaisissa yhteyksissä aineistossa. Ajatus musiikin välittäjyydestä voidaan nähdäkseni yhdistää Tia DeNoran (2000) tapaan nähdä musiikki toimintana. Aineistossa on samanlaisia esimerkkejä kuin DeNoran tutkimuksissa. DeNora näkee musiikin olevan ”minäteknologia”, jonka kautta voidaan tuottaa itsessä esimerkiksi erilaisia tunnetiloja (ibid.). Seuraavassa aineisto-otteessa kerrotaan yksi esimerkki tunnetilaan vaikuttamisesta.

”Olen viime aikoina ollut paljon hautajaisissa ja huomannut, että musiikki on ’paha’. Puheet vielä kestää, mutta urkujen aloittaessa tuska sisältä alkaa tulla itkuna ulos... Jos valitsee koskettavia kappaleita esim. läheisen hautajaisiin, joutuu itsekin koville. Mutta tarkoitus on tietysti surra ja itku ja musiikki ovat siihen oivalliset keinot.”(tarina 5)

Tässä informantti käyttää musiikkia luomaan tunnetilan, jossa voi kohdata surun. Itku ja musiikki yhdistetään tavoiksi surra. Surun kohtaaminen näyttäytyy tavoiteltavana toimintana, johon musiikki luo edellytykset. Vaikka musiikki tuo tuossa tilanteessa pahan olon, sen nähdään kuitenkin johtavan hyvään, musiikki on ”paha”, joka tekee hyvää. Musiikkia käytetään tässä tietoisesti ajatellen, välineenä. Suru on tunne, joka ei tunnu hyvältä, mutta informantti kertoo pahan tunteen kohtaamisen helpottavan tuskaa. Mainitsin jo aiemmin esimerkin, jossa kerrottiin masentavasta musiikista. Esimerkissä informantti ihmetteli, miksi joku haluaa negatiiviseen ajatteluun rohkaisevaa musiikkia. Informantti koki tällaisen musiikin masentavana, paha mieli tarttuu. Musiikki siis välittää tunteita, mutta tutkimusaineistossani informantit kertovat, että haluavat hakea hyviä tunteita ja välttää pahoja. Poikkeuksena on tietenkin aiemmin mainittu terapeutisena nähty pahan olon kohtaaminen. Seuraavassa esimerkissä kerrotaan tunteiden kohottamisesta.

”Pidän erityisen paljon ylistymusiikista, joka on siis sanoituksiltaan Jumalaa ylistävää. Koen sen vahvistavan ja rauhoittavan minua. Haluan myös itse ylistää ja käytän ylistymusiikkia välineenä Jumalan kanssa keskusteluun. Ylistymusiikin avulla myös muutan ajatuksiani negatiivisesta ja masentuneesta ilmapiiristä iloisempaan.”(tarina 7)

Edellisessä aineisto-otteessa kuvataan musiikin käytön prosessia. Edellä mainittu ajattelutapa on

tullut tutuksi sosiologisen musiikintutkimuksen alalta viime vuosikymmeninä. Tunteiden muuttamisen lisäksi tässä on kuitenkin toinenkin toiminnallisuuden kuvaus. Ylistys kuvataan keskusteluna Jumalan kanssa. Keskustelu kertoo aiemmin kerrotusta yhteyden ylläpitämisestä. Musiikki ei ole vain itseä varten, vaan sillä halutaan palvella Jumalaa, osoittaa läheisyyttä. Tässä tilassa informantti kokee vahvistuvansa ja rauhoittuvansa. Samasta ilmiöstä kertoo myös seuraava aineisto-ote.

”Kaikissa musiikkityyleissä löytyy hengellisellä ajatuksella tehtyä musiikkia. Sellaista kuuntelen paljon. Taustamusiikki -tai hengailukäytön lisäksi hengellisen musiikin yksi merkitys on toimia apuvälineenä ”virittäytymiseen” erilaisten haasteiden edessä, jollainen voi olla vaikkapa julkinen esiintyminen.”(tarina 11)

Musiikki nähdään tässä aineisto-otteessa ”virittäjänä”. Informantti kertoo valmistautuvansa erilaisiin haasteisiin sopivaa musiikkia kuuntelemalla. Tällaista musiikkia hän kutsuu taustamusiikiksi. Tässä kerrotaan yksityisestä musiikin käytöstä. Musiikin vaikutus muihin ihmisiin, musiikin tarkoitushakuinen käyttö julkisissa tilanteissa kuvastuu seuraavassa luonnehdinnassa.

”Hengellisen musiikin rooli on useimmiten olla ”käyttömusiikkia” esimerkiksi hengellisissä tilaisuuksissa.”(tarina 11)

Hengellisissä tilaisuuksissa musiikki on lähes erottamaton osa kokoontumisia. Jumalanpalveluksissa kirkko- tai tunnustuskunnista riippumatta käytetään musiikkia. Musiikki ei ole ainoastaan esittävää vaan siihen on usein tarkoitus myös yhtyä esimerkiksi laulun kautta. Musiikkiin siis haastetaan osallistumaan, ei vain kuuntelemisen kautta, vaan myös itse aktiivisesti osallistumalla. Seuraava aineisto-ote kuvailee lauluun liittyvää osallisuuden tapaa.

”Meillähän (lapsuudessa) ei ääneen rukoiltu, jos herättäjäjuhllakaan, mutta äitini lauloi antaumuksella siionin virsiä, tavallaan hänen uskontunnustuksensa laulun kautta.”(tarina 5)

Edellä kuvataan hengellisessä tilaisuudessa laulamista ja tällä tavoin uskon tunnustamista. Uskon puhuminen esimerkiksi ääneen rukoillen ei kuulunut tämän informantin lapsuuskodin tapoihin. Laulun sanojen kautta voitiin sanoa sellaista, mihin ei muuten pystynyt. Musiikin sävelet antoivat tässä tapauksessa tilan, loivat ympäristön herkän aiheen sanoille. Seuraavassa aineisto-otteessa

musiikin olemusta kuvataan kiteyttäen sen merkitystä toiminnallisesti:

”Musiikilla on kyky koskettaa tunteita ja ajattelua yhtä aikaa.”(tarina 8)

Tässä aineisto-otteessa musiikki on kuvattu moniulotteisena, älyllisesti haastavana, mutta samalla emootioita tavoittavana. Musiikin nähdään vaikuttavan samanaikaisesti erilaista kokemista. Musisoidessa ihmisen koko olemus aktivoituu, ajattelu, keho aisteineen ja tunteet.

”...yhdessä soittaminen on jonkinlainen mystinen kokemus. Mietin tätä jatkuvasti pohtiessani mikä on yksilöllisen kyvyn ja virtuositeetin yhteys tähän laajempaan kokemukseen. Joskus minusta tuntuu, että yksilön kyvyt ovat marginaalissa, ja hengen ohjaus merkitsevämpää.”(tarina 8)

Instrumenttina olemisen mystisyys on ihmetyttänyt tätä informanttia. Tässä aineisto-otteessa ei oteta kantaa musiikin hengellisyyteen, vaan yhteissoitossa koettuun ”hengen” yhteyteen. Tässä on taas mielenkiintoinen viittaus kristillisen ihmiskäsityksen ajatukseen ihmisen kolminaisuudesta, mutta ”hengen” ulottuvuutta ei paikanneta tarkemmin. ”Henki” nähdään tärkeämpänä kuin musiikillinen virtuoosisuus. Virtuositeetin arvostus on kytkettävissä aiemmin mainittuun romantiikan aikaan. Tällainen ajattelutapa, jossa hengellisyys on merkittävämpää kuin virtuositeetti, kertoo nykyaikaan verrattuna toisenlaisesta tavasta jäsentää maailmaa. Jos musiikki nähdään hengellisenä, jollain tavoin konkretialta saavuttamattomana, ihmisen täytyy olla yhteydessä siihen toiseen ulottuvuuteen musisoidessaan. Seuraavassa aineisto-otteesta tästä puhutaan musiikin sielukkuutena tai sen puuttumisen tilanteesta sieluttomuutena.

”...kokemus musiikin sielusta on aina jotain, joka tapahtuu kuuntelijan ja esittäjän välillä, voi olla, että myös kuuntelija on vain turtunut tietynlaiselle musiikille eikä kuule sitä sielua, minkä muut.”(tarina 8)

Edellisessä aineisto-otteessa kirjoittaja kertoo tilanteesta, jolloin kuuntelija ei tavoita musiikin ”sielua”. Syyksi nähdään jonkinlainen turtumus, ehkä kyllästyneisyys, vaikka toiset ihmiset kokisivat saman musiikin ”sielukkaana”. Onko tässä kannanotto musiikkimaun puolesta? Ottaako kirjoittaja kantaa toisen ihmisen musiikkikokemukseen? Tässä aineisto-otteessa luodaan vertailuasema siihen ihmiseen, joka ei kokenut sielukkuutta. Aineiston kirjoittajat kertovat nauttivansa hyvin erilaisista musiikeista ja toisaalta jotkut musiikinlajit ovat toisille mieluisia ja toisille epämieluisia. Musiikin kokeminen ei ole kollektiivinen ilmiö ainakaan tässä aineistossa.

Seuraava aineisto-ote kokoaa musiikin ja hengellisyyden kokemukset yhteen.

”Kokemus musiikista on jo itsessään jotain hengellistä, ja toimii porttina uskonnollisille pohdinnoille.”(tarina 8)

Tässä musiikki nähdään porttina hengellisyydelle. Musiikki on hengellisyyden ja maallisuuden välissä. Tämän kirjoittajan mukaan musiikki koetaan ja siinä on hengellisyys. Kokemiseen tarvitaan kuitenkin aktiivinen toiminta fyysisessä ruumiissa.

4.3.2 Musiikki ruumiillisena kokemuksena

Musiikin ruumiillisuudesta löytyy aineistossa paljon kuvauksia. Tutkimukseni alussa hahmottelin ihmisen kokonaisuutena, johon kuuluu ruumiillisuus, henkisyys ja sosiaalisuus. Edellä kuvasin henkisyyden tai sielullisuuden osaa, näitä termejä käytetään sekaisin tutkimissani kirjoituksissa. Musiikki vaikuttaa informanttien elämässä kaikilla edellä mainituilla osa-alueilla. Seuraavat esimerkit kuvaavat ruumiillisia kokemuksia.

”...Näihin (musiikin tahdissa tanssimisen kokemuksiin) liittyy voimakas ruumiillisuus.”(tarina 8)

”...musiikki on minulle paitsi kuunneltava elämys, myös tavallaan fyysinen kokemus -ainakin ajatustasolla.”(tarina 13)

Edelliset aineisto-otteet puhuvat musiikin ruumiillisuudesta. Ruumiillisuus on näissä esimerkeissä yhdistetty tanssiin. Oteissa puhutaan fyysisestä aistikokemuksesta, tuntemisesta. Kuten edellä olen kuvannut, musiikki voidaan nähdä välittäjänä henkisen ja materiaalsen maailman välillä. Kun musiikki koetaan fyysisenä tunteena, se materialisoituu. Materiaalina musiikille voidaan antaa erilaisia välineellisiä tehtäviä. Seuraava aineisto-ote kertoo yhden tehtävän:

”...tällöin (jos musiikin kuuntelemiseen kulutettu aika olisi vähäisempää) olisin myös stressaantuneempi ja sairastelisin enemmän, sillä uusimman tutkimuksen mukaan musiikin kuuntelu vähentää stressihormonien määrää ja jopa suojaa lukuisilta sairauksilta.”(tarina 1)

Kirjoittaja uskoo tutkimukseen, johon on tutustunut ja toimii tämän mukaisesti. Musiikin fyysisyys

yhdistetään tässä lääkitsevyyteen; musiikki on lääke, joka suojaa sairauksilta. Tämä informantti käyttää musiikkia suojaamaan elimistöään sairauksilta, ennaltaehkäisevästi. Oli yllättävää, ettei aineistossa otettu kantaa tanssimisen legitimiyyteen, tanssiminen ei Mantsisen (2014, 135) mukaan ole enää ongelmaksi nähty asia ainakaan helluntaikulttuurissa. Yksin tanssiminen oli vähemmän arveluttavaa kuin paritanssi, johon liitettiin enemmän seksuaalisuutta (ibid. 152). Tanssin ja seksuaalisuuden yhdistämistä ei esiinny aineistossani, tanssista puhutaan positiiviseen sävyyn, näin esimerkiksi seuraavassa aineisto-otteessa:

”Ehkä rytmi on se, mikä vetää puoleensa; pidän tanssimisesta ja monet diskokappaleet ovat todella vertaansa vailla, jos tanssia haluaa.” (tarina 5)

Tässä tanssi liitetään rytmiin ilman että otetaan kantaa sosiaaliseen kontekstiin. Paritanssia ei ole mainittu aineistossa, joten sen legitimiyyttä en voi arvioida. Toisessa otteessa itse tanssi ei myöskään tunnu olevan ongelma, tanssimusiikin sanoitukset tuovat ongelman.

”Elektronisen tanssimusiikin dynaamisuus miellyttää minua. Sitä kuuntelen mielelläni. Itselleni ongelman muodostaa se, että usein sanoituksissa puhutaan seksuaalisuudesta sellaisella tavalla, jota en allekirjoita lainkaan, ja siksi moni hyvin tehty kappale jää kuuntelematta.” (tarina 11)

Tässä aineisto-otteessa ei oteta kantaa tanssiin, tanssimusiikista kerrotaan kuuntelukokemuksena. Seksuaalisuus ulkoistetaan sotimaan omaa arvomaailmaa vastaan. Aineisto-otteessa ei oteta kantaa siihen, kokeeko sanoitukset itselle vahingolliseksi vai onko riskinä samaistua sanoitusten seksuaalietiikkaan. Ulkoistamisella arkaluonteinen asia loitonnetaan, seksuaalimoraali on herätyskristillisessä kulttuurissa arka aihe (ibid. 169).

4.3.3 Musiikki sosiaalisena toimintana

Musiikki on monella tavoin sosiaalista toimintaa. Yhteismusisointia on hieman sivuttu aiemmin mystisen yhteyden kautta. Nyt kiinnitän huomion ihmisten yhdessä olemiseen ja toimimiseen ja siihen, miten tästä on kerrottu. Yhdistän musiikin sosiaalisen aspektin oppimisprosessiin, koska näen oppimisen liittyvän kiinteästi ihmisen sosiaalistumiseen. Oppiminen kiinnostavaa oppijaa ympäröivään kulttuuriin. Seuraavassa aineisto-otteessa musiikki nähdään kokonaisvaltaisena kaiken kattavana tapana elää.

”Minulle musiikki on enemmän kuin musiikkia. Se on osa minun elämäni ja persoonallisuuttani. Se on myös tapa tutkia ja oppia. Kun kuuntelen klassista musiikkia, etsin usein samalla tietoa säveltäjästä ja kappaleesta. Klassisen musiikin aikakauden yhdistän sen ajan muuhun taiteeseen ja sävellyspaikan niihin kokemuksiin, joita olen noista paikoista matkoillani saanut.” (tarina 12)

Tässä aineisto-otteessa musiikki näyttyy informantin persoonallisuuden osana. Musiikki johtaa elämäntapaa, ohjaa oppimisprosesseja. Musiikin nähdään olevan aikaan sidonnaista ja se yhdistetään muuhun historiallisuuteen ja maantieteelliseen paikkaan. Oma elämä nivoutuu musiikkiin siinä, että jonkun tietyn musiikin sävellyspaikasta on omia kokemuksia. Tässä musiikki on opiskelun väline. Musiikki sitoo ajan, paikan ja oppijan yhteen. Oppija tulee tässä osalliseksi kulttuurista, johon musiikki liittyy. Seuraavassa aineisto-otteessa kuvaillaan toista sosiaalista toimintaa, joka ilmenee musiikissa.

”En siis harrasta vain musiikkia, vaan minulle se on kokonaisvaltaisempi kokemus. Harrastan musiikin ohella muun muassa maantietoa, historiaa, taidetta, kulttuuria ja etnistä tutkimusta. Lisäksi se on minulle sosiaalista toimintaa. Olen vuosien varrella saanut musiikkiharrastukseni myötä satoja hyviä ystäviä ja oppinut valtavasti asioita, joista en muuten tietäisi ja ymmärtäisi mitään.” (tarina 12)

Tässä aineisto-otteessa informantti kertoo musiikin olevan harrastusten kautta sosiaalista toimintaa, musiikki nivoo yhteen muita harrastuksia ja ihmisiä, joiden kanssa harrastuksissa on tekemisissä. Musiikin parista on löytynyt paljon ystäviä. Musiikki kulkee elämäntapahtumissa ja sosiaalisissa tilanteissa mukana. Seuraavassa aineisto-otteessa kuvataan tätä.

”Omasta elämästäni voisi hyvinkin tehdä myös musiikkitarinan. Musiikkitarinan muodossa sieltä voisi sitten löytyä ne tärkeät biisit, jotka ovat minua matkallani seuranneet/kulkeneet vierellä.”(tarina 3)

Musiikki nähdään tässä aineisto-otteessa kiinnittyvän elämänkaareen. Tämä informantti kuvailee musiikkia niin, että se voisi kertoa hänen elämänsä. Musiikki on elämästä erottamaton äänimaisema, mutta eri tilanteissa se soi eri tavoin. Musiikki kiinnittyy tunteisiin. Aiemmin kerroin musiikista tunteiden välittäjänä, kun musiikkia käytetään aktiivisesti toimimalla. Seuraavassa aineisto-otteessa nähdään mielestäni toiminta hieman toisella tavalla.

”Kuuntelen mielelläni musiikkia, johon vaikuttaa useimmiten se, minkälainen tunnetila kulloinkin vallitsee. Toisin sanoen, kun kuuntelen musiikkia, kuuntelen myös tunteitani.” (tarina 7)

Tässä informantti valitsee musiikin tunnetilan mukaan, musiikin kuuntelu on tunteiden kuuntelua. Musiikki ei ole tässä pääasia vaan tunteet. Seuraava aineisto-ote tarkentaa tätä näkökulmaa.

”Musiikki on tunteiden jatketta ja sellaista tunnetta ei ole, joka ei olisi hyväksyttävää. Koko tunteiden kirjo on Jumalan lahjaa ja jokaisella ihmisellä on oikeus ilmaista tunteitaan. On kuitenkin ero siinä, tekeekö jotain sellaista omien tunteidensa pohjalta, joka ei enää rakennakaan ihmistä itseään tai sitten muita ihmisiä.” (tarina 3)

Musiikin nähdään tässä aineisto-otteessa olevan osa Jumalan luomaa tunnetta. Kaikkia tunteita saa informantin mukaan ilmaista, mutta tunteiden ilmaisemiseen liittyy vastuu rakentavuudesta. Rakentavuudella viitataan hyvään pyrkimiseen. Tunteen purku on vastuullista toimintaa, siinä pitää informantin mukaan ottaa huomioon seuraukset itselle ja muille. Muiden ihmisten huomioiminen liittyy sosiaalisiin tilanteisiin. Kun oma musiikin tekeminen nähdään olevan kytköksissä toisiin ihmisiin, voi omalla toiminnallaan olla vaikuttajana. Aineistossa musiikin on kerrottu muuttavan sekä musisoijaa että kuulijaa, kuten jo aiemmin olen esittänyt viitatessani ihmisen musiikin välittäjänä olemiseen. Aineistossa musiikin muuttavista ominaisuuksista kerrottiin seuraavilla tavoilla:

Musiikki

- hoitaa
- nostattaa
- ilahduttaa
- puhuttelee
- vaikuttaa sielullisesti

Edellä luetellut musiikin tunteisiin liittyvät kategorisoinnit liittyvät ihmiseen yksilönä, mutta samat ominaisuudet tulevat esiin kun ihminen tuottaa musiikin ja toimii näin instrumenttina, musiikin välittäjänä toisille ihmisille. Tällöin musiikki kiinnittyy sosiaalisuuteen. Aineistossa ei ole kauttaaltaan ilmaistu, tarkoitetaanko musiikin kanssa toimimisessa tilannetta, jolloin muut ihmiset eivät tule osallisiksi musisointiin. Kaikki informantit kertovat kuitenkin soittavansa tai laulavansa julkisesti myös toisille ihmisille. Tämän johdosta yleistän heidän musiikkikäsityksensä liittyvän sosiaaliseen toimintaan. Seuraavassa esimerkissä tunteet, hengelliset tilaisuudet ja soittaminen liitetään yhteen. Hengellisiin tilaisuuksiin liitetään elämysten etsiminen ja musiikki on ollut, kuten

jo aiemmin mainitsin, kristillisten kokoontumisten osa läpi olemassaolonsa ajan. Tämän aineisto-otteen kirjoittaja soittaa itse hengellisissä tilaisuuksissa ja kertoo seuraavasti:

”Ihmiset joka tapauksessa etsivät aina kokemuksia ja tunne-elämyksiä hengellisistä kokouksista. En kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että Jumalan henki oikeasti välillä vaikuttaisi näissä hetkissä... Suurimmat elämykset ja kokemukset musiikin osalta soittajana ovat itselläni ehkä edelleen klassisen musiikin parista.” (tarina 10)

Tässä aineisto-otteessa informantti toteaa kokemusten ja elämysten haun olevan yksi syy käydä hengellisissä tilaisuuksissa. Tälle informantille klassinen musiikki on kuitenkin ollut voimakkaampi kokemus kuin hengellisten tilaisuuksien kautta koetut elämykset. Seuraavaksi analysoin musiikkiin ja moraaliin liittyviä tekijöitä.

4.4 Musiikki ja moraal

”Hengellinen aspekti ainakin tasoittaa tällaisia (suosion ja rahan tavoittelemisen) pyrkimyksiä, joita musiikkiin tai muusikkouteen muuten voi liittää. Minua on myös pyydetty soittamaan erilaisiin heavymetal -kokoontamisiin mukaan, mutta tutustuttuani kyseisten bändien ohjelmistoon ja sisältöön, tulin siihen tulokseen, että en halua olla mukana, koska se olisi ollut vastoin omaa elämäntavotani, joka siis nousee kristilliseltä pohjalta.” (tarina 3)

Löydän aineistostani musiikin moraalisia kytkeitä selontekojen kautta. Edellisessä aineisto-otteessa kirjoittaja viittaa hengellisyyden merkitsevän sitä, ettei oman itsen menestyminen ole päämäärä. Kristillinen elämäntavotus suuntaa kirjoittajan muusikkoutta niin, että hän ei halua tehdä heavymetal -ohjelmistoisia työtehtäviä. Työtehtävien valikoiminen on vaatinut pohdintaa siitä, sopiiko kyseisen musiikinlajin parissa työskentely omaan arvomaailmaan. Arvomaailma on ohjannut valintoja ja kirjoittajan arvomaailmaan eivät sovellu rahan ja suosion rajoittamaton tavoittelu eikä sellainen ohjelmiston sisältö, joka ei vastaa omaa elämäntavotusta. Kirjoittaja identifioi itsensä jäseneksi kristityn kategoriaryhmään (Jokinen et al. 2012, 176–177). Jäsenyysskategorisointi tuotetaan teoilla, jotka ovat vaatineet ajatteluprosessia. Aineiston kirjoittajat tuottavat sosiaalista teoretisointia juuri näillä arvottavilla sanoillaan, ryhmä organisoi tuottavuuden kautta. Miten valintoja selitetään, millaisia selontekoa aineistosta löytyy?

”...Ymmärrän, että uskoontuloni oli niin mullistava asia elämässäni, että olisi ollut kummallista jos se ei olisi millään tavalla vaikuttanut siihen, minkälaista musiikkia kuuntelen. Ajattelen niin, että kun ihminen muuttuu, niin silloin muuttuu myös musiikki hänen mukanaan.”(tarina 3)

Tässä aineisto-otteessa kirjoittaja liittää musiikinkäytön muutoksen ihmisen kokonaisvaltaiseen olemukseen. Erilaisten tilanteiden, elämäntapahtumien ja kokemusten myötä kirjoittajan mukaan ihminen muuttuu ja samalla musiikki. Musiikin nähdään olevan osa ihmisen olemusta. Tämän tutkimuksen informantit elävät kiinteässä suhteessa musiikin kanssa, musiikki on erottamaton osa heidän elämäänsä. Musiikin nähdään olevan niin merkittävä asia, että se on osa persoonallisuutta ja identiteettiä. Edellisen aineisto-otteen kirjoittaja kuvailee uskoontulon merkittävän kokemuksen ja siihen liittyneen muutoksen musiikissa hänen omassa elämässään. Musiikki muuttui, kun muikin elämä muuttui, ja informantti eli musiikin kautta muuttunutta elämäänsä. Tulkitseen, että tässä musiikki nähdään itsen ilmaisun välineenä, musiikilla myös tuotetaan omaa persoonallisuutta. Uskoontulo vaihtoi identiteettikategorian ei-uskovaisesta uskovaiseksi kristityksi. Identiteettiä ei voi tässä kiinnittää rooliin (Jokinen et al. 2012, 97), jossa kristittynä voisi elää roolinsa muututtua entisellä tavalla. Muutos nähdään olevan sisäisesti niin raju, että se muuttaa vääjäämättä elämäntapaa ja käytöstä.

”Ennen uskoontuloani kuuntelin musiikkia ainoastaan juliksen mukaan välittämättä esimerkiksi siitä, mihin tarkoitukseen musiikki oli sävelletty. Jos tiedän, että joku musiikki on esimerkiksi tehty saatananpalvelontaan liittyviin rituaaleihin, en missään tapauksessa kuuntele sitä.”(tarina 7)

Tässä aineisto-otteessa kuvataan käytännön muutosta, mikä liittyy uuteen identiteettiin siirtymiseen tai sen omaksumiseen. Kun aiemmin tällä kirjoittajalla ei ollut rajoitteita, hän valitsi musiikkia sen mukaan miltä milloinkin tuntui. Uskoontulon jälkeen musiikkivalintaa ohjaa informantin itselleen tiukasti luoma raja. Tässä on normi. Arkielämän valinta synnyttää kategorian siitä musiikista, joka on toinen, eli se, mikä ei enää kuulu tämän informantin hyväksyttävän musiikin piiriin. Uskovaisuuden kategoria, kuten muutkin kategoriat, perustuu osallisten toimintaan (ibid. 140). Osallisuus kategoriaan velvoittaa, se ohjaa tietynlaisiin opittuihin käyttäytymismalleihin. Mikä sitten ohjaa valintatilannetta?

”Okkultistiseen tarkoitukseen tehty musiikki on mielestäni vastenmielisintä mitä voisin kuunnella. Olen joskus tunnistanut musiikista okkultistisia sävyjä ilman sanoituksia. Kun olen ottanut selvää levyntekijöistä ja levyn taustoista, on käynyt ilmi, että tekijät saattavat olla aktiivisia okkultismin harjoittajia. Tämän kokemuksen taustalla on vahvasti kristillinen ajatus ja kokemus myös

ilmapiiristä, joka voi olla hyvä tai paha, josta itse käytän sanaa demoninen. Demonit merkitsevät itselleni pimeyttä ja aktiivisia pahoja olentoja henkimaailmassa, enkä halua olla niiden kanssa missään tekemisissä.”(tarina 7)

Edellisessä aineisto-otteessa kuvataan tunnistusprosessia, minkä mukaan valinta musiikin kuuntelemisesta ohjautuu. Informantti luottaa omaan intuitionsa sen mukaan, mitä hän kokee musiikista, kuuluuko se hyvän vai pahan puolelle. Tunnistaminen on onnistunut ilman aiempia taustatietoja aiheesta. Vasta taustoihin tutustumalla informantti on saanut vahvistuksen omalle tunnekokemukselleen ja tämä on vahvistanut intuition olleen oikea. Edellä kuvatulla tavalla informantti on oppinut valitsemaan itselleen hyvää ja välttämään itselleen pahaa. Musiikin valintatilanteesta kerrotaan myös seuraavasti:

”Jos minun pitäisi valita jotakin ei-kristillistä musiikkia kuunneltavakseni, mieluiten kuuntelen sellaista, jonka sanoma ei sodi omaa elämäntapaani ja -tilannettani vastaan ainakaan kovin pahoin. En pidä sellaisesta ’otin yhden, vaihdoin uuteen ja petin kolmannen kanssa’ -rallatuksista. Vaikka kappale olisi kuinka hienon kuuloinen, en silti halua kuunnella sitä.”(tarina 13)

Tässä valintaan kerrotaan vaikuttavan musiikin sanoitus, tästä olen kertonut jo aiemmin. Nyt kuitenkin kiinnitän katseeni musiikinvalintaan liittyvään prosessiin, joka määräytyy moraalin kautta. Kristillinen musiikki on tässä aineisto-otteessa ensisijainen valinta. Jos kuitenkin täytyisi kuunnella jotain muuta, sanoituksen tulisi olla samassa linjassa oman arvomaailman kanssa. Irtosuhteisiin liittyvien sanoitusten tuoma ahdistuksen tunne toistuu aineistossa kautta linjan. Tässä aineisto-otteessa valintaa perustellaan sillä, minkälaisista sanoituksista pidetään. Pitämistä ei tässä yhteydessä liitetä säveliin vaan sanoituksiin. Samaa ilmiötä kuvataan myös seuraavassa aineisto-otteessa:

”Nuorena aikuisena, 22 vuoden iässä, erään kaverin synttärit olivat merkittävä tapaus musiikkimaulleni, kun EDM kolahti minulle oikein kunnolla. Siitä on nyt viisi vuotta ja elektroninen tanssimusiikki on siitä asti ollut säännöllisesti kuuntelussa. Myös räpin olen löytänyt oikeastaan vasta aikuisiällä, enimmäkseen suomiräpin muodossa. Tosin irtosuhteista ja juhlimisesta kertovat sanoitukset eivät juuri kolahda, vaikka musiikillisesti edellä mainitut miellyttävätkin korvaa.”(tarina 11)

Tässä aineisto-otteessa on ristiriita. Toisaalta EDM ja suomiräp koetaan miellyttävänä, mutta jos sanoitus on sellainen, johon ei voi yhtyä, ei voi muutenkaan kuunnella kappaletta. Vaikka musiikki miellyttäisi, epämiellyttävät sanat poistavat kuunteluhulun. Edellä olen kuvannut musiikin

kuunteluun liittyvää valintatilannetta. Valintaa ohjaavat sekä sanat, mutta myös ”henki”. Jos musiikkikappaleen taustalla on pahaksi koettu ilmapiiri, siitä ei pidetä ja tätä kautta musiikki jätetään kuuntelematta. Kappaleen ”henki” voidaan aistia pelkästään sävelissä intuition perusteella, mutta sanoitukset viestivät selkeästi siitä, koetaanko musiikin kuuntelu miellyttävänä. Jos sanoituksessa on jotain epämiellyttävää, ei kuunnella säveliäkään, vaikka kappale muuten miellyttäisi. Musiikin moraalinen ulottuvuus aineistossa ilmenee sekä sanoissa että sävelissä. Eri musiikintyylien osuus on kuitenkin kirjava. Sanoitukset ovat määräävämpi tekijä. Samoista musiikkigenreistä puhutaan miellyttävänä ja epämiellyttävänä halki aineiston. Mieltymykset siis varioivat, mutta sanoitusten perusteella tehdään usein ratkaisu siitä, halutaanko musiikkia kuunnella tai pidetäänkö musiikillisesta kokonaisuudesta niin, että sitä kuunneltaisiin.

5 Tulokset ja pohdinta

Tässä luvussa kokoan analyysin tulokset ja pohdin sitä, tukevatko ne teorialuvussa esitettyjä näkemyksiä. Teorialuvussa esitin uskonnon määritelmän Mantsisen (2014, 2) ajatuksin. Väitin, että uskonto hierarkisoi ja arvottaa ja että hierakkisointi ja arvottaminen tulevat esiin ihmisten käyttäytymisessä ja vuorovaikutuksessa. Analysoin aineiston tämän hypoteesin mukaisesti. Uskonto näyttäytyi juuri toimintana, mutta toiminta tapahtui kontekstissaan. Kontekstina oli ”pyhä”, joka määrittyi uskonnollisten uskomusten mukaisesti. Aineistoni informanteille uskonto määrittyi jaetuksi uskoksi Jumalaan.

”Pyhä” tuli esiin aineettomina mielen sisäisinä kokemuksina, mutta se konkretisoitui yksilön elämään Raamatun kautta. Raamattu nähtiin konkreettisena ilmoituksena, jossa aineeton materialisoituu. ”Pyhän” ydin kytkeytyi jumalallisen ja maallisen kohtaamiseen, jossa yksilöllä oli suhde kumpaankin ulottuvuuteen. Ihminen näyttäytyi tämän tutkimuksen aineistossa sekä hengellisenä että maallisena itseään pitävänä. Hengellisyyttä voitiin kokea sekä ihmisten ja Jumalan välillä että musiikin kautta.

Uskovaisilla kristityillä oli aineistossa oma kulttuurin sisäinen kielensä. Sanavalinnoilla osoitettiin sisä- tai ulkopiiriläisyyttä eli ”meitä” ja ”muita”. Omaa identiteettiä selitettiin narratiivein.

Uskovaisten kristittyjen kulttuurin kieltä luotiin sisä- ja ulkopiiriläisyyden rajapinnassa. Rajapinta eli toimijoiden puheissa ja valinnoissa. Vaikka uskovaiset kristityt kategorisoituivat monin eri tavoin, uskovaisuus leimasi ajattelumaailmaa niin, että ”pyhä” eli erotettu ohjasi elämää. Pyhän kategoria oli vahvasti hierakkisoimassa ja arvottamassa informanttien elämän valintoja. Pyhän kategoriaa osoitettiin kertomalla esimerkiksi siitä musiikista, mitä voi ja mitä ei haluta kuunnella. Yksilön valinta oli kuitenkin tasapainottelua, koska uskontokulttuuriin liittyvät kulttuuriset odotukset ohjasivat musiikkivalintoja ja -mieltymyksiä.

Musiikkivalintoihin vaikuttivat henkilökohtaiset mieltymykset ja arvomaailma. Arkielämän valinnat loivat hyväksyttävän musiikin, kategorisoivat oman ja omaan elämään kuulumattoman. Uskovaisen kristityn musiikkimaailman ulkopuolelle sijoitettiin esimerkiksi saatananpalvontarituaaleihin liittyvä musiikki. Tämä voi vahvistaa johdantoluvussa mainitsemaani stereotypisoivaa lausahdusta uskovaisista, jotka eivät kuuntele norjalaista kirkonpolttoheviä. Asia ei ole kuitenkaan näin yksiselitteinen. Musiikkimakua ohjasivat laajasti varioivat musiikkimieltymykset, joissa ei musiikillisesti suljettu ulos mitään genreä. Genrejä mainittaessa metallimusiikki oli joidenkin informanttien mielestä mieluisia. Yllättävää oli, ettei tanssimista koettu ongelmallisena, mutta irtosuhteisiin liittyvät sanoitukset mainittiin epämiellyttävinä.

Musiikin kokeminen ei ollut aineistossani kollektiivinen ilmiö. Musiikki nähtiin kokonaisvaltaisena kokemuksena, elämäntapana, jonka kautta tulkittiin erilaisia asioita kuten esimerkiksi tunteita. Musiikilla voitiin kokea elämyksiä, esimerkiksi nostattaa henkilökohtaista vireystilaa tai kohdata surua. Musiikki toimi tunteiden säätelyssä terapeuttisesti.

Musiikille annettiin funktionaalinen merkitys. Musiikkia sanottiin käytettävän hengellisissä tilaisuuksissa ja tällöin musiikki oli ”käyttömusiikkia”. Musiikkia kuvattiin hengellisenä, ruumiillisena ja sosiaalisena kokemuksena. Musiikin hengellisyys voi tulla esiin sanoituksina, mutta myös instrumentaalimusiikista kerrottiin havaittaneen metafyyssinen ulottuvuus, henki tai sielu. Musiikin ”sielukkuus” kertoi kuitenkin muusta kuin hengellisyydestä. Sillä luonnehdittiin musiikkia, joka koettiin mieluisana. Hengellisen musiikin koettiin tavoittavan toista ulottuvuutta kuin maallinen, mutta hengellisen musiikin tuli olla laadukasta, jotta se olisi mieluisaa. Musiikin kerrottiin kulkevan elämäntapahtumissa ja sosiaalisissa tilanteissa mukana. Musiikilla ilmaistiin itseä ja tuotettiin omaa persoonallisuutta.

Hengellinen elämä oli aineistoni informanteille pyhää. Se loi pohjan kaikkeen ajatteluun. Täten musiikkikin nähtiin hengellisyyden kautta olevan välittäjänä Jumalan ja ihmisen välillä. Ihminen

voi toimia ylikuonnollisuuden instrumenttina toiselle ihmiselle, mutta musiikin nähtiin olevan osa henkisyttä. Musiikin sielua tai henkeä kuvattiin jonkin verran itsenäisenä asiana käyttäen samaa termiä kuin kristillisen ihmiskuvan mukaisesta ihmisen osasta puhuttaessa.

Hengellisen elämän nähtiin laajentavan musiikkimakua, mutta maun kirjo oli yksilöllistä. Hengellisyys ei siis rajoittanut musiikin kanssa tekemisissä olemista genreittäin, vaan musiikkimaku monimuotoistui henkilökohtaisten mieltymysten kautta. Musiikkimieltymyksiä ohjasi hyvä kulttuuritahto. Kulttuuritahtoon vaikutti ihmisten kanssa tekemisissä oleminen. Tutkimukseni informanttien elämässä erilaisissa seurakuntien toiminnoissa mukana oleminen vaikutti musiikkimaun laajenemiseen. Kulttuurinen ennakkoluuloisuus oli heikentynyt, kun informantit olivat olleet tekemisissä sellaisten asioiden kanssa, jotka muutoin olisivat jääneet oman elämänpiirin ulkopuolelle. Hengellisen yhteisön musiikkitoiminta ei välttämättä ollut vastannut yksilön ensisijaista omaa valintaa, mutta kun tuossa yhteydessä oli joutunut tutustumaan muiden intressien kautta itselle vieraaseen musiikinlajiin, oli näin oppinut pitämään uudeltaisesta estetiikasta. Musiikkimaun laajeneminen oli edellä kuvatun prosessin kaltaista. Yhteneväistä uskovaisten kristittyjen legitiimiä makua ei ollut havaittavissa. Musiikin monipuolinen ymmärtäminen nähtiin hyveenä, mikä vahvistaa teoriaosuudessa esitettyä tutkimusajankohdan yhteiskunnallista ilmiötä ja asenneilmapiiriä.

Teoriaan valikoitui käsitteitä, jotka nousivat aineistoa lukemalla. Aineisto oli siis vuoropuhelussa teorian kanssa alusta lähtien. Aineistoanalyysin tulokset tukivat teorialuvussa esitettyjä näkemyksiä. Tutkimustulokset kertovat 2010-luvun suomalaisesta tunnustuksellisesta kristillisyydestä ja sen kulttuurista sisäpiiriläisen kokemuksena. Kokemus on kokijalleen tosi. Informantit antoivat omasta kulttuuristaan asiantuntijalausannon. Aineistoni kertoo joltain osin yhteneväisestä uskovaisuuden kulttuurista, joka positioituu aikaan ja paikkaan.

Jatkotutkimusta hengellisyydestä ja musiikista voisi tehdä esimerkiksi seurantatutkimuksella myöhemmin. Näin voisi havaita, ovatko kertomukset muuttuneet ja mitkä ovat tämän informanttjoukon kokemukset myöhemmin. Tällä saataisiin tietoa kulttuurin muutoksesta. Jo tämän kyseessä olevan tutkimuksen tarinoissa näkyi aikaperspektiivi, kuinka kristillisyydessä vallalla olevat käsitykset musiikista olivat muuttuneet informanttien omien vanhempien ajoista. Elämänkaareen liittyvät kokemukset tulisivat myös esiin tällaisessa jatkotutkimuksessa.

Pro gradu -tutkimukseni on ollut tutkimusmatka ajassa, paikassa ja kulttuurissa. Olen osaltani ollut luomassa narratiivia uskovaista kristityistä. Monimuotoinen yhteiskuntamme tarvitsee

ymmärrystä erilaisista kulttuureista ja uskonnollisuudesta. Uskonnollisuus on tällä hetkellä huomiota herättävä aihe esimerkiksi maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Näen uskonnollisuuden rakentumisen ymmärtämisen merkittävänä tekijänä kulttuurien kohtaamisten tilanteissa. Tämän vuoksi tälläkin tutkimuksella on paikkansa monitieteisellä kentällä.

Lähdeluettelo

- Aaltoila J., Valli, R. (toim.) (2001). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerrus.
- Alestalo, Matti. (2007). Yhteiskuntapolitiikka 72 (2007): 2.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101070/072alestalo.pdf?sequence=1>
- Borg S., Ketola K., Kääriäinen K., Niemelä K. & Suhonen P. (2007) Uskonto, arvot ja instituutiot. *Suomalaiset World Values -tutkimuksissa 1981-2005*. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (FSD) julkaisu 4/2007. <http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/julkaisusarja/FSDjs04>
- DeNora, T. (2000). Music in everyday life. Cambridge: Cambridge University Press.
- Durkheim, E. (1995). http://www.helsinki.fi/teol/kurssit/usk/03b_durkheim.shtml, luettu 11.1.2016.
- Eliade, M. (2003). Pyhä ja profaani. Turku: Loki-Kirjat.
- Haastettu kirkko. (2012) Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf). Luettu 11.3.2016.
- Hall, S. (1999). Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Hill, J. (2011). Perspective from Musicology, Sociology, and Ethnomusicology. Teoksessa Musical Imaginations: Multidisciplinary Perspectives on Creativity, Performance and Perception. Hargreaves, David; Miell, Dorothy; MacDonald, Raymond. Oxford University Press.
- Hyvärinen, M. (2013).
www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf.
 Luettu 1.1.2015.
- Innanen, T & Salminen, V-M. (toim.) (2014).
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content3C6AFB>. Luettu 18.4.2016
- Isotalo, A. (2015). Mistä on hyvät tytöt tehty: Somalitytöt ja maineen merkitykset. Turku: Turun yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6169-6>. Luettu 15.5.2016.
- Jokinen, A., Juhila, K., Suoninen, E. (2012). Kategoriat, kulttuuri ja moraali. Johdatus kategorianalyysiin. Tampere: Vastapaino.
- Kauppinen E. & Sintonen S. (toim.) (2004). Musikaalinen elämä. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Lauhakangas, O. (2013) Kategorisointi tutkimuksen kohteena. ELORE, vol. 20 – 1/2013. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. http://www.lore.fi/arkisto/1_13/lauhakangas.pdf. Luettu 1.2.2016.
- Lehtonen, T. Uskonnolliset liikkeet tarvitsevat itsekritiikkiä. HS 24.1.2015, A5.
- Löytty, O. (2005) Rajanylityksiä. Tutkimuksia toiseuden tuolle puolen. Toim. Olli Löytty. Helsinki: Gaudeamus.
- Löytty, O. (2006) Ambomaamme: Suomalaisen lähetykskirjallisuuden me ja muut. Tampere:

Vastapaino.

Mantsinen, T. T. (2014). Helluntalaiset luokkakuvassa: Uskontokulttuuri ja yksilön luokka-asema Turun helluntaiseurakunnassa. Turun yliopiston julkaisuja: Turku.

https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/98814/Annales_C387.pdf?sequence=2. Luettu 1.1.2015.

Moberg, M. (2009) Faster for the Master! Exploring Issues of Religious Expression and Alternative Christian Identity within the Finnish Christian Metal Music Scene. Gummerrus, Jyväskylä.

Nieminen, J. (2016) Suomi ja kristillinen oikeisto -Patmos-lähetysäätiön poliittinen diskurssi.

<http://politiikasta.fi/suomi-ja-kristillinen-oikeisto-patmos-lahetyssaation-poliittinen-diskurssi/>. Luettu 17.5.2016.

Nykänen A.-S.. Euroopassa kaunista on rumuus. HS 1.2.2015, C 11

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tallinna: Osuuskunta Vastapaino.

Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K., & Toikka, A. (2014) Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Pöysä, J. (2015) Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen. Vantaa: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

Said, E. (2011). Orientalismi. Tallinna: Gaudeamus.

Suojanen, P. (2000) Uskontotieteen portailla: Historiaa ja tutkimussuuntia. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Syrjälä L. (2007) teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus: Juva.

Tuppurainen, E. (2016) <http://personal.fimnet.fi/koti/erkki.tuppurainen/tohtorit.htm>. Luettu 18.4.2016.

Välimaa, O. (2011). Kategoriat ongelman selontekoina: Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemineen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa. Tampereen yliopisto: Tampere. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66710/978-951-44-8351-6.pdf?sequence=1>. Luettu 1.1.2015.

Liite

Aineisto: 13 tarinaa, tekijän hallussa. Kerätty 12/2014-1/2015.

Ohjeistus tarinoiden kirjoittamiseen:

Hengellisyys, uskonnollisuus, mitä nämä sanat tarkoittavat sinulle? Miten linkität itsesi näihin sanoihin? Vaikuttaako edellinen musiikkiin, jota teet/kuuntelet/soitat? Minkälaisen musiikin koet omimmaksesi? Onko jotain, mitä musiikkia et tee/kuuntele/soita? Miksi? Mikä olisi toisin ilman hengellistä aspektia vai olisiko mikään toisin? Onko musiikkimakusi muuttunut elämän varrella? Kerro oma tarinasi